

ISSN 2079-4835

Міністерство освіти і науки України
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

ІНТЕЛЕКТ ОСОБИСТІСТЬ ЦИВІЛІЗАЦІЯ

*Тематичний збірник наукових праць
із соціально-філософських проблем*

Виходить двічі на рік
Видається з 2003 року

№ 1 (28) 2024

*Журнал внесено до міжнародних наукометричних баз
та інформаційно-аналітичних систем
Google Scholar, ResearchBib, Index Copernicus, CrossRef, Ulrich's Periodical Directory,
Elektronische Zeitschriften bibliothek, CiteFactor, Advanced Science Index*

Кривий Ріг
ДонНУЕТ
2024

*Головний редактор — Остапенко С. А.
Заступник головного редактора — Удовіченко Г. М.
Відповідальний секретар серії — Ревуцька С. К.*

Редакційна колегія

Арістова Н. О., д-р пед. наук (Інститут педагогіки НАПН України); Гаврілова Л. Г., д-р пед. наук (ДВНЗ Донбаський державний педагогічний університет); Ковальчук В. І., д-р пед. наук (Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка); Малихін О. В., д-р пед. наук (Інститут педагогіки НАПН України); Саяпіна С. А., д-р пед. наук (ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»); Введенська Т. Ю., канд. філол. наук (НТУ «Дніпровська політехніка»); Висоцька Т. М., канд. філ. наук (НТУ «Дніпровська політехніка»); Луценко Л. О., канд. філол. наук (Криворізький державний педагогічний університет); Остапенко С. А., канд. пед. наук (Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського); Покулевська А. І., канд. філол. наук (Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського); Романуха О. М., канд. істор. наук (Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського); Топольник Я. В., канд. пед. наук (ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»); Удовіченко Г. М., канд. пед. наук (Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського); Щербакова Н. В., канд. філ. наук (Таврійський державний агротехнологічний університет); Білялова Гульміра, д-р філ. наук (Павлодарський державний університет імені С. Торайгірова, Казахстан); Кураташвілі Альфред, д-р екон., філ. і юрид. наук (Інститут економіки імені П. Гугушвілі Тбіліського державного університету імені Іване Джавахішвілі, Грузія).

*Журнал зареєстровано в Міністерстві юстиції України.
Реєстраційний номер КВ № 13180-2064 ПР від 25.07.2007 р.*

*Засновник та видавець Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4929 від 07.07.2015 р.*

*Журнал рекомендовано до друку вченою радою
Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
протокол № 9 від 12.04.2024)*

Мова видання: українська, англійська.

*Усі права захищені.
Передрук і переклади дозволяються лише з відома автора та редакції.*

*Адреса видавця та редакції:
50042, м. Кривий Ріг, вул. Курчатова, 13.
тел. (0564) 409-77-97, e-mail: intelekt@donnuet.edu.ua,
www.donnuet.edu.ua*

ISSN 2079-4835

**Mykhailo Tuhon-Baranovskyi Donetsk National
University of Economics and Trade**

INTELLIGENCE PERSONALITY CIVILIZATION

*Thematic collection of scientific works
in socio-philosophical issues*

**Issued 2 times a year
Published since 2003**

No 1 (28) 2024

*Journal is indexed in the international scientometrical bases and analytics systems
Google Scholar, ResearchBib, Index Copernicus, CrossRef, Ulrich's Periodical Directory,
Elektronische Zeitschriften bibliothek, CiteFactor, Advanced Science Index*

Kryvyi Rih
DonNUET
2024

Editor in chief — Ostapenko S. A.

Deputy editor in chief — Udovichenko H. M.

Executive secretary of series — Revutska S. K.

Editorial board

Aristova N. O., Grand PhD in Pedagogic sciences, Institute of Pedagogy of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine; *Havrilova L. H.*, Grand PhD in Pedagogic sciences, Donbass State Pedagogical University; *Kovalchuk V. I.*, Grand PhD in Pedagogic sciences, Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University; *Malykhin O. V.*, Grand PhD in Pedagogic sciences, Institute of Pedagogy of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine; *Saiapina S. A.*, Grand PhD in Pedagogic sciences, Donbass State Pedagogical University; *Vvedenska T. Yu.*, PhD in Philology, National TU Dnipro Polytechnic; *Vysotska T. M.*, PhD in Philological sciences, National TU Dnipro Polytechnic; *Lutsenko L.O.*, PhD in Philological sciences, Kryvyi Rih State Pedagogical University; *Ostapenko S. A.*, PhD in Pedagogic sciences, Mykhailo Tuhon-Baranovskyi DonNUET; *Pokulevska A. I.*, PhD in Philological sciences, Mykhailo Tuhon-Baranovskyi DonNUET; *Romanukha O. M.*, PhD of Historical sciences, Mykhailo Tuhon-Baranovskyi DonNUET; *Topolnyk Ya. V.*, PhD in Pedagogy, Donbass State Pedagogical University; *Udovichenko H. M.*, PhD in Pedagogic sciences, Mykhailo Tuhon-Baranovskyi DonNUET; *Shcherbakova N. V.*, PhD in Philosophical sciences, Tavria State Agrotechnological University; *Gulmira Bilialova*, Grand PhD in Philosophical sciences, S. Toraighyrov Pavlodar State University, Kazakhstan; *Alfred Kuratashvili*, Grand PhD in Economics, Philosophy and Juridical Sciences, P. Gugushvili Institute of Economics of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia.

The journal is registered at Ministry of Justice of Ukraine.

Registration number KB No 13180-2064 of July 25, 2007.

*Founder and editor: Mykhailo Tuhon-Baranovskyi Donetsk National University
of Economics and Trade, Kryvyi Rih.*

Certificate of Publisher ДК No 4929 of July 7, 2015.

*The publication is approved by the resolution of Academic Council
of Mykhailo Tuhon-Baranovskyi Donetsk National University of Economics and Trade
(Protocol No 9 of 12.04.2024).*

Language of edition: Ukrainian, English.

*Reprinting and translations are allowed
only with consent of the author and editorial board*

Address of the editor and editorial office:

*13, Kurchatova str., Kryvyi Rih, Ukraine, 50042
phone (0564) 409-77-97, e-mail: intelekt@donnuet.edu.ua,
www.donnuet.edu.ua*

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ ОСВІТИ

DOI : 10.33274/2079-4835-2024-28-1-5-12
УДК81'342.6:(811.112.2:81'243-047.23)(045)

Рибалка Н. В.,
асистент

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: rybalka_n@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0003-3804-6875
e-mail: mykhalchenko@donnuet.edu.ua

Михальченко К. І.,
здобувачка ВО

ФОНЕТИЧНА ІНТЕРФЕРЕНЦІЯ ПРИ ВИВЧЕННІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ

UDC81'342.6:(811.112.2:81'243-047.23)(045)

Rybalka N. V.,
Assistant Professor

Mykhailo Tuhon-Baranovskyi Donetsk National University
of Economics and Trade, Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: rybalka_n@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0003-3804-6875
e-mail: mykhalchenko@donnuet.edu.ua

Mykhalchenko K. I.,
Student

PHONETIC INTERFERENCE IN LEARNING GERMAN AS A SECOND FOREIGN LANGUAGE

***Мета** — визначення сутності та змісту поняття «фонетична інтерференція»; виявлення умов виникнення інтерференції, форм та особливостей її прояву під час вивчення німецької мови як другої іноземної після англійської та позначити методичні шляхи її подолання.*

***Методи.** Основні наукові результати отримані за допомогою використання таких методів дослідження, як теоретичний та порівняльний аналіз психолого-педагогічної літератури, узагальнення передового досвіду та спостереження.*

***Результати.** Людина, яка вивчає іноземну мову ставить перед собою мету якнайкраще оволодіти однією або декількома мовами. Відповідно виникає небажане перенесення з однієї мови на іншу, через що процес оволодіння мовою часто страждає порушеннями. Але як і в будь-якому іншому випадку, трансфер має два види: позитивне та негативне перенесення (інтерференція).*

Більшість лінгвістів здебільшого стурбовані негативним перенесенням, тому що втручання однієї мови в іншу легко відчутне і відоме. Негативне перенесення/інтерференція викликана відхиленням від норми. Це означає, що перенесення фонетики, граматики або словникового запасу з мови, яку вже освоїв індивід, призведе до помилок при засвоєнні нової іноземної мови.

Опанування однією мовою може також сприяти оволодінню іншою, що еквівалентно позитивному перенесенню. Однак часто буває важко сприймати позитивне перенесення. В результаті подібності мов учні, як правило, при вивченні нової мови запозичують фонетичні, морфологічні або граматичні правила з мови, яку вони вивчали раніше. Якщо запозичення або, відповідно, перенесення допомагає і приносить полегшення щодо нової мови, тоді можна говорити про позитивне перенесення.

Для того щоб добре спілкуватися та розуміти інших людей новою мовою, необхідно правильно вимовляти звуки мови, слова та висловлювання.

У триєдності «українська – англійська – німецька» рідна мова, освоєна в природному мовному середовищі, займає домінуюче місце, і рівень володіння нею, зрозуміло, значно вищий, ніж іноземними мовами. Кожною наступною за рідною мовою системою індивід володіє на нижчому рівні. Однак посереднє володіння другою та/або третьою мовою не заважає вважати індивіда багатомовним, оскільки він здатний перемикає коди, поперемінно користуватися різними мовними системами та здійснювати комунікацію на доступному йому рівні.

Кожна наступна мова випробовує на собі вплив попередньої, тому двомовність та багатомовність неминуче призводять до інтерференції.

На думку деяких вчених, фонетична інтерференція є однією з найскладніших і найактуальніших проблем сучасної лінгвістики. Вивчення акценту або фонетичних відхилень у системі вторинної мови білінгвів є особливо актуальним для визначення прийнятності чи неприйнятності певних фонетичних відхилень у нерідному мовленні.

Ключові слова: фонетична інтерференція; англійська мова; німецька мова; друга іноземна мова; білінгвізм.

Постановка проблеми. У сучасному світі співробітництво між різними країнами дедалі частіше виходить на перший план. Країна не може розвиватися ні економічно, ні політично, не вступаючи в контакти з іншими країнами. На цьому тлі все більше і більше доводиться мати справу з людьми, які розмовляють різними мовами та є вихідцями з інших культур. Щоб краще зрозуміти один одного, познайомитися з іншими культурами та налагодити співпрацю, багато людей вирішують освоїти одну або кілька іноземних мов. Англійська мова безперечно зайняла домінуюче становище у суспільстві і вивчається у більшості навчальних закладів як перша іноземна. Також, починаючи вже зі школи, вивчаються польська, французька та іспанська мови в якості другої іноземної, але поки що німецька мова займає друге місце, тому ключовий аспект у цьому дослідженні – це питання про вплив вже існуючого рівня володіння англійською мовою на вивчення німецької мови.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми інтерференції, причини її виникнення та вплив на комунікативний процес привертали увагу всіх учених, які займаються дослідженнями мовних контактів. Ця тема є досить актуальною і для фахівців, які займаються методикою навчання іноземних мов. Численні роботи присвячені аналізу різних аспектів (Є. Абрамова, В. Алімов, Л. Бондарко, Є. Будник, Н. Варюшенкова, Г. Вишневська, А. Карлінський, Н. Любімова, Є. Чернічкіна, Г. Чиршева, О. Ямщикова; J. Czochralski, B. Eisen, E. Haugen, M. Kocianova, G. Saunders, E. Ternes, U. Weinreich). Проте низка проблем, особливо практичного плану, ще потребує вирішення.

Мета статті – визначити сутність і зміст поняття «фонетична інтерференція»; виявити умови виникнення інтерференції, форми та особливості її прояву під час вивчення німецької мови як другої іноземної після англійської та позначити методичні шляхи її подолання.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах міжнародних відносин англійська мова стала мовою, сприятливою для міжкультурних комунікацій на всіх рівнях: від особистого до ділового спілкування. Білінгвізм розглядається як повсякденне явище, а знання англійської мови є необхідною умовою для успішної діяльності. Однак у суспільстві недостатньо бути двомовним індивідом – нормою стає багатомовність. Володіння англійською мовою дозволяє створити основу для освоєння другої іноземної мови.

Слід зазначити, що з самого початку умови навчання англійської та німецької мов нерівні. По-перше, німецька мова менш поширена, ніж англійська, яка має статус міжнародної мови; по-друге, первинність використання англійської мови сприяє тому, що нею володіють краще, ніж німецькою; по-третє, німецька мова, як правило, вивчається в штучно створених

умовах, поза мовним середовищем, і відсутність прямих контактів з носіями мови виявляється фактором, що гальмує процес освоєння нової мовної системи.

У триєдності «українська – англійська – німецька» рідна мова, освоєна в природному мовному середовищі, займає домінуюче місце, і рівень володіння нею, зрозуміло, значно вищий, ніж іноземними мовами. Кожною наступною за рідною мовою системою індивід володіє на нижчому рівні. Однак посереднє володіння другою та/або третьою мовою не заважає вважати індивіда багатомовним, оскільки він здатний перемикає коди, поперемінно користуватися різними мовними системами та здійснювати комунікацію на доступному йому рівні.

Кожна наступна мова випробовує на собі вплив попередньої. Двомовність та багатомовність неминує призводити до інтерференції.

У лінгвістичній літературі інтерференція трактується у широкому та вузькому сенсах. У широкому значенні вона розуміється як зміна у структурі мови внаслідок взаємодії з контактною мовою. У вузькому сенсі інтерференція – це перенесення норм рідної мови на контактуючу мову в процесі усної комунікації. Цей підхід висвітлюється в основному в методиці викладання іноземних мов [5].

У даній роботі інтерференція сприймається як втручання норм однієї мови в систему іншої мови, в результаті якої виникають графічні, фонетичні, лексичні, граматичні та інші помилки. Специфіка ж помилок та їх кількість пов'язані з лінгвістичними та екстралінгвістичними факторами, що впливають на процес оволодіння іноземними мовами.

Швидкість та ефективність вивчення другої іноземної мови багато в чому залежить від віку учня. Студенти мають повністю розвинений апарат абстрактного мислення, їх відрізняє автономність мислення, творче вирішення завдань. Дорослій людині не достатньо знати, що в мові якесь граматичне правило вживається певним чином. Йому важливо зрозуміти, чому це відбувається. Отже, принцип уважності при засвоєнні навчального матеріалу має бути у центрі навчання дорослих. Без достатнього розуміння всіх законів у галузі іншомовної освіти та різних мовних явищ дорослі не можуть достатньо вивчити іноземну мову. Як показує Дж. Л. Вітлін, обробка того, що сприймається як іншомовний матеріал, що зберігається в пам'яті, у психологічній діяльності дорослої людини неминує включати мислення рідною мовою. Звідси випливає, що рідну мову не можна виключати з вивчення іноземної мови, особливо під час роботи з дорослою аудиторією.

У той час як навчання дітей іноземним мовам відбувається в ігровій формі, з віком стає все важче сприймати граматичні структури іноземної мови. Крім того, з віком м'язи обличчя набувають, так би мовити, «застиглої» форми, адаптованої до рідної мови. У зв'язку з цим з віком позбутися акценту стає складніше.

Люди, які починають вивчати другу мову пізніше у житті, мають більше проблем з вимовою звуків, які існують у другій мові, але яких немає в їхній першій мові. Дослідження вікових обмежень щодо оволодіння другою мовою оцінювало гіпотезу критичного періоду для засвоєння другої мови та виявило, що вік прибуття в іншомовну країну більше обмежує фонологічну область, ніж морфосинтаксичну. Здатність оволодівати звуковими моделями другої мови залежить від неврологічного розвитку. Окрім того, дослідження виявило, що вік є критичним фактором у засвоєнні другої мови, а здатність оволодіти другою мовою з віком знижується [6, с. 78-104].

Слід зазначити ще одну не менш важливу особливість, крім віку, що згадується щодо другої іноземної мови. Як зазначають Б.А. Лапідус та інші експерти при вивченні іноземної мови мають характерний переважний вплив не лише рідна мова, а й перша іноземна мова. Тому основна увага, особливо на початковому етапі, приділяється подоланню інтерферуєчих тенденцій паралельно зі зміцненням навичок позитивного перенесення. Як правило, цей необхідний процес виявляється тривалим та трудомістким для учнів та вчителів [1].

Спостерігається також і зворотня тенденція, коли пізно вивчена друга мова може мати вплив на звучання та акцент першої [2, с. 249]. Наприклад, деякі люди можуть почати вживати звуки з другої мови в своїй першій мові, що також може призвести до зміни їхнього акценту.

Прояв іншомовного акценту не носить випадкового характеру, навпаки, помилки, пов'язані з перенесенням слуховимовних навичок рідної мови на іншомовну вимову, характеризується системністю. Фізіологічною основою інтерференції є стійкість раніше утворених тимчасових нервових зв'язків порівняно з тими, що виникають пізніше, і збереження старих зв'язків, незважаючи на їх заміщення новими. Відбувається так зване нашарування нових зв'язків на старі. Психологічною ж основою інтерференції є наявність спільних компонентів в умовах, способах і меті виконання дій, або перенесення вмінь і навичок [2, с. 111].

Англійська та німецька мови є спорідненими та мають багато подібностей, що призводить до передачі/трансферу форм та структур, що позитивно впливає на розвиток нової мовної системи. У процесі навчання слід акцентувати увагу на такі лінгвістичні особливості, як:

1) подібність структури побудови простого речення в німецькій та англійській мовах, особливо на наявність дієслова-зв'язки:

Mein Name ist Peter. - My name is Peter.

Es ist windig. - It is windy.

Ich bin durstig. - I am thirsty.

2) наявність модальних дієслів: *Sie kann singen und tanzen. - She can sing and dance.*

3) вживання означених і неозначених артиклів: *Ich habe einen Hund. Der Hund ist groß und böse. - I have a dog. The dog is big and angry.*

4) утворення часових форм дієслова:

Er war wissbegierig. - He was curious. (Präteritum - Past Simple)

Ich habe ein Haus gekauft. - I have bought a house. (Perfekt - Present Perfect)

Er wird ein Auto kaufen. - He will buy a car. (Futurum - Future Simple)

5) Форми вітання: *Guten Abend! Good afternoon!*

Однак англійська та німецька мови мають також багато відмінностей, які є причиною виникнення мовної інтерференції. І хоча під інтерференцією в лінгвістиці прийнято розуміти «взаємодію мовних систем за умови двомовності, що складається або за контактів мов, або за індивідуального освоєння нерідної мови» [3], що виражається у відхиленні від норми в системі другої мови під впливом рідної, при взаємодії двох іноземних мов перша іноземна мова також може негативно впливати на другу. Причиною цього є вже сформована система навичок та умінь у галузі першої іноземної мови. При розгляді процесу оволодіння німецькою мовою, як другою іноземною, на тлі англійської, як першої іноземної, зафіксовано прояв інтерферуєчого впливу першої іноземної мови на всіх рівнях мови: фонетичному, граматичному, лексичному та синтаксичному. Це результат наявності між контактуючими мовами звукових, структурних і семантичних розбіжностей.

Однак на початковому етапі навчання німецькій мові, як другій іноземній, найбільш актуальним питанням є фонетична інтерференція, оскільки більшість процесу навчання спрямована на освоєння вимовних та слухових навичок.

Фонетична інтерференція – результат недотримання звукових та інтонаційних відмінностей між іноземними мовами, встановлення помилкових відповідностей між ними. Учень безпосередньо переносить вимовну навичку однієї іноземної мови іншою мовою. Фонетична міжмовна інтерференція проявляється в заміні звуків мови, що вивчається, в недотриманні послідовності фонем в словах мови, що вивчається, в неправомірному ототожненні правил іноземних мов.

Аналіз системних вимовних помилок, які наявні у студентів, дозволив виділити такі моменти, коли під впливом рідної та першої іноземної мови порушуються основні фонетичні правила другої мови:

– редукування ненаголошених голосних до нейтральних звуків і значне «розтягування» голосних, що знаходяться під наголосом;

– опозиція довгота-короткість голосного, яка відсутня в українській вокалічній системі, а в німецькій мові є основною характеристикою голосного. В англійській мові, для якої також характерні довгі та короткі голосні, такої проблеми не виникло б. Саме правило не викликає запитань у студентів, але досить складним для них є контроль свого мовлення, не володіючи навичкою диференціації та вимовляння коротких і довгих звуків.

– у німецькій мові звук [o] не піддається редукції, тобто у ненаголошеному положенні він не змінюється. Однак відповідно до української мови, у студентів у цій позиції перманентно спостерігається акання - нерозрізнення голосних фонем неверхнього підйому /o/ та /a/ в ненаголошених складах: *T[a]mate*, *D[a]zent*, *C[a]mputer*. Для українськомовних комунікантів така вимова не спричиняє труднощів під час сприйняття мовлення співрозмовника, але для іноземців розуміння буде суттєво ускладнене [4].

– тенденція вимовляти всі склади взаємопов'язано, тобто коли кінець одного слова вимовляється разом із початком наступного слова;

– відсутність твердого придишу при вимові окремих слів (перенесення з рідної мови);

– системні порушення інтонації [2, с.108].

Також до типових просодичних помилок можна віднести зміщення наголосу з першого складу слова, оскільки англійська не є мовою «фіксованого наголосу», тому відбувається це за типом рідної мови, у якій наголос у складних словах падає, як правило, на другу основу. Найчастіше помилки зустрічаються у таких словах, як: *arbeiten*, *frühstücken*, *gestern*, *der Abend*, *der Student*, *das Mittagessen* та ін [4].

Дуже багато фонетичних труднощів пов'язано з постановкою наголосу в складних іменниках, тому що в сучасній німецькій мові можна відзначити наявність основного та другорядного наголосу, причому другорядний наголос слабший за основний. На відміну від англійської у німецькій мові:

– кожен складний іменник означального типу в німецькій мові має один основний та один або кілька другорядних наголосів;

– основний словесний наголос падає на наголошений склад першого компонента;

– другорядний наголос падає на наголошений склад останнього компонента [2].

При цьому значні відмінності фонетичної бази англійської мови від німецької є причиною багатьох труднощів при спробі опанувати вимову та читання багатьох німецьких лексем. Найчастіше це проявляється у наступних випадках заміни звуків:

- [a] на [æ] (*der Mann*, *die Angst*);
- [ai] на [ei] (*nein*, *dein*, *klein*);
- [e:] на [i:] (*das Meer*, *der Tee*, *der See*);
- [o:] на [u:] (*das Boot*, *der Zoo*);
- [ʃ] на [s] (*sportlich*, *die Stunde*, *das Spiel*, *die Sprache*);
- [z] на [s] (*der Saft*, *lesen*, *sammeln*);
- [v] на [w] (*der Vater*, *vier*);
- [ts] на [z] (*die Zukunft*, *das Zimmer*, *die Zeit*, *zwischen*, *zehn*);
- [ju], [ja], [je] на [dʒu], [dʒæ], [dʒe] (*jeder*, *der Junge*, *Januar*);
- [y] на [ʌ] (*die Butter*)

Також деякі труднощі виникають:

– у словах з умляутами (ä, ö, ü), особливо у позиції початку слова (наприклад: *Übung*, *Österreich*, *Ärger*), а в середині слова може відбуватися їх ігнорування;

– у читанні/вимові слів з літерою h в середині слова (*gehen*, *stehen*);

– у словах з літерою l, яка в німецькій мові вимовляється м'яко, натомість як в англійській вона звучить твердо (наприклад: *klettern*, *das Blatt*).

Крім того суттєвий вплив англійської мови можна зустріти у наступних випадках:

1) У словах, що закінчуються на -e (*viele*, *deine*, *Freunde*), цей звук часто не

вимовляється, подібно до німого -е в англійській мові, натомість в німецькій мові його треба читати та вимовляти.

2) Простежується тенденція вимовляти голосні залежно від типу складу (відкритий/закритий), як в англійській мові: *Bu*[ʌ]*s*, *Ha*[æ]*nd*, *U*[ju:]*niversität*.

3) Деякі слова артикуються по-англійськи (імовірно, у зв'язку зі схожістю за написанням):

Tradition - звук [ʃn];

war, falls - з довгим [o:];

was - [wɒz];

lernen, gern, fern - за III типом англійського складу з [z:].

4) Приголосні літери наприкінці слова або складу вимовляються дзвінко, наприклад: *bal*[d], *We*[g], *Stau*[b], в той час, як в німецькій мові вони вимовляються більш глухо.

5) Зсув наголосу в словах-інтернаціоналізмах здебільшого відбувається за типом англійської мови: *Musik* ['mu:zik] - *music* ['mju:zik], *Problem* ['prɒbləm] - *problem* ['prɒbləm] [4].

Запозичені слова з англійської мови – особлива проблема для тих, хто вивчає німецьку мову після англійської, тому що існують прямі запозичення без зміни значення слова та які не змінилися у вимові, але з деякими словами відбувся процес неповної асиміляції, наприклад: *Talkshow, CD-Player*.

Висновки. Підсумовлюючи, можна сказати, що як показує практика, під час навчання україномовних учнів німецькій мові, як другій іноземній з урахуванням вивчення англійської, як першої іноземної мови, випадки вищевказаної фонетичної інтерференції досить численні. Таким чином, основне зусилля викладача, особливо на початковому етапі навчання, має бути спрямоване не лише на виконання імітаційних вправ, а й на розробку системи диференційованих вправ з роз'ясненням відмінностей артикуляції та вимовних особливостей мов, що порівнюються. Однак для того, щоб запобігти та усунути фонетичну інтерференцію при навчанні вимови слід уникати гіперкорекції, тобто перебільшеної уваги до відповідності форм та моделей іноземної мови її нормам, оскільки це може призвести до появи неприродної мови. При цьому слід пам'ятати, що вплив звукової системи рідної мови на звукову систему іноземної мови прямо пропорційний до збільшення лінійної протяжності мовного висловлювання, тому при формуванні необхідних умінь і навичок особливу увагу слід приділяти вимові слів і фраз.

Необхідно також додати, що не можна повною мірою опанувати іноземну мову без спостереження за поведінкою у мові носіїв цієї мови, без оволодіння правилами лінгвістичної та паралінгвістичної поведінки, тому важливим є використання аудіо- та відеоматеріалів у вивченні іноземної мови, які допомагають вирішувати проблеми іншомовного акценту та міжмовної інтерференції у всьому її різноманітті.

Звертаючись до нової мовної системи, індивід має свій попередній лінгвістичний досвід, і це неминуче спричиняє порушення мовних норм. Багатомовність природно призводить до інтерференції.

Інтерференція є невід'ємною частиною процесу оволодіння іноземною мовою. Вплив навколишнього середовища також відіграє важливу роль, а мовна практика є невід'ємним фактором наявності чи відсутності фонетичної інтерференції.

Універсальні помилки, пов'язані з особливостями мови, що вивчається, прогнозуються і коригуються вже на початковому етапі навчання іноземної мови. Однак індивідуальні помилки слід усувати в міру їхньої появи, враховуючи особливості кожного індивіда. Оскільки ступінь інтерференції залежить від мовної компетенції індивіда, її цілеспрямовано підвищувати.

Отже, інтерференція є втручанням елементів однієї мовної системи в іншу, а результат цього втручання може бути як негативним, про що говорять вищезгадані приклади, так і позитивним, що сприяє адекватному перекладу і взаєморозумінню. Корисним буде проводити паралелі з англійською мовою, зокрема, деякі граматичні складові. Облік факторів

інтерференції щодо німецької мови як другої іноземної дозволяє попередити помилки, скоротити їх кількість і тим самим полегшити процес навчання, що відповідає завданням інтенсифікації навчального процесу.

Список літератури:

1. Анісімова А. О. До проблем дидактичного зіставлення контактуючих мов у процесі навчання другої іноземної мови. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя, 2011. Вип. 15(68). С. 51–57.
2. Дем'яненко О. Є. Фонетична інтерференція під час взаємодії звукових систем рідної, нерідної та іноземної мов. *Наука і освіта: наук.-практ. журнал*. 2005. № 1–2. С. 110–112.
3. Кардаш Л. В. Різномасштабні дослідження мовної інтерференції. *Молодий вчений*. 2016. № 2. С. 280–283. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/2/66.pdf>
4. Рибалка Н. В. Проблема інтерференції при навчанні німецької мови як другої іноземної. *Modern engineering and innovative technologies*. 2024. Issue №31. Part 4. P. 134-139. URL: <https://www.moderntechno.de/index.php/meit/issue/view/meit31-04/meit31-04>
5. Alexiadis Georgios. Zwischensprachliche Interferenzerscheinungen innerhalb der kontrastiven Linguistik und der Neurolinguistik am Beispiel Deutsch Neugriechisch. Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades der philologisch-historischen Fakultät der Universität Augsburg. Augsburg. 2008. 163 s.
6. Flege J. E., Yeni-Komshian G. H. & Liu S. Age constraints on second-language acquisition. *Journal of Memory and Language*. 41(1). 1999. pp.78-104.

References:

1. Anisimova, A. O. (2011). *Do problem dydaktychnoho zistavlennia kontaktuiuchykh mov u protsesi navchannia druhoi inozemnoi movy* [To the problems of didactic comparison of contact languages in the process of learning a second foreign language]. *Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools*. Zaporizhzhia, Issues 15(68), pp. 51–57.
2. Demianenko, O. Ye. (2005). *Fonetychna interferentsiia pid chas vzaemodii zvukovykh system ridnoi, neridnoi ta inozemnoi mov* [Phonetic interference during the interaction of sound systems of native, non-native and foreign languages] *Science and education: science and practice*. Magazine, no. 1–2, pp. 110–112.
3. Kardash, L. V. (2016). *Riznoaspektni doslidzhennia movnoi interferentsii* [Different aspects of language interference studies]. *Young scientist*, no. 2, pp. 280–283. Available at: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/2/66.pdf>
4. Rybalka, N. V. (2024). *Problema interferentsii pry navchanni nimetskoï movy yak druhoi inozemnoi* [The problem of interference in teaching German as a second foreign language]. *Modern engineering and innovative technologies*, Issue №31, Part 4, pp. 134-139. Available at: <https://www.moderntechno.de/index.php/meit/issue/view/meit31-04/meit31-04>
5. Alexiadis, Georgios (2008). *Zwischensprachliche Interferenzerscheinungen innerhalb der kontrastiven Linguistik und der Neurolinguistik am Beispiel Deutsch Neugriechisch*. Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades der philologisch-historischen Fakultät der Universität Augsburg. Augsburg. 163 S.
7. Flege, J. E., Yeni-Komshian, G. H. & Liu, S. (1999). Age constraints on second-language acquisition. *Journal of Memory and Language*, 41(1), pp.78-104.

Objective. The objective of the article is to define the essence and content of the concept of "phonetic interference"; identify the conditions for the occurrence of interference, the forms and features of its manifestation during the study of German as a second foreign language after English, and identify methodical ways to overcome it.

Methods. *The main scientific results are obtained using such research methods as theoretical and comparative analysis of psychological and pedagogical literature, generalization of best practices and observation.*

Results. *A person learning a foreign language sets himself the goal of mastering one or several languages as best as possible. Accordingly, there is an unwanted transfer from one language to another, due to which the process of language acquisition often suffers from violations. But as in any other case, transference has two types: positive and negative transference (interference).*

Most linguists are mostly concerned with negative transfer, because the interference of one language into another is easily felt and known. Negative transference/interference is caused by a deviation from the norm. This means that the transfer of phonetics, grammar or vocabulary from a language that an individual has already mastered will lead to errors when learning a new foreign language.

Mastery of one language can also facilitate mastery of another, which is equivalent to positive transfer. However, positive transference is often difficult to perceive. As a result of the similarity of languages, students, as a rule, when learning a new language, borrow phonetic, morphological or grammatical rules from the language they studied before. If borrowing or, accordingly, transfer helps and brings relief to the new language, then we can talk about positive transfer.

In order to communicate well and understand other people in a new language, it is necessary to pronounce the sounds of the language, words and expressions correctly.

In the "Ukrainian - English - German" trinity, the native language, mastered in a natural language environment, occupies a dominant place, and the level of mastery of it is, of course, much higher than that of foreign languages. The individual has a lower level of each system following the native language. However, a mediocre command of a second and/or third language does not prevent an individual from being considered multilingual, as he is able to switch codes, alternately use different language systems and communicate at a level that is accessible to him.

Each subsequent language experiences the influence of the previous one, so bilingualism and multilingualism inevitably lead to interference.

According to some scientists, phonetic interference is one of the most difficult and urgent problems of modern linguistics. The study of accent or phonetic deviations in the system of the secondary language of bilinguals is especially relevant for determining the acceptability or unacceptability of certain phonetic deviations in non-native speech.

Key words: *phonetic interference; English; German language; second foreign language; bilingualism*

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МОВНОГО ПРОСТОРУ

DOI : 10.33274/2079-4835-2024-28-1-13-19

UDC 81'225.2:6 (045)

Vorobiova L.V.,
PhD in Pedagogical sciences,
Senior Lecturer

Mykhailo Tuhan-Baranovskyi Donetsk National University of
Economics and Trade, Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: vorobiova_lv@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0002-1001-1016

COMMONLY USED TECHNIQUES IN SCIENTIFIC AND TECHNICAL LITERATURE TRANSLATION

УДК 81'225.2:6 (045)

Воробйова Л. В.,
кандидат пед. наук,
старший викладач

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг,
Україна, e-mail: vorobiova_lv@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0002-1001-1016

НАЙУЖИВАНІШІ МЕТОДИ ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Objective. *The objective of the article is to study the peculiarities of the commonly used translation techniques in scientific and technical literature and to identify key problems and methods of their solution. To achieve this goal, the following tasks are set: to determine the ways of reproducing terms in translation; to analyze the ways of translating terms in scientific and technical literature; and to analyze the use of translation techniques in the scientific and technical literature.*

Methods. *The main results are obtained by applying such research methods as:*

- *descriptive method was used to characterize the terms and terminology;*
- *comparative method was applied for the identification terms' differences and similarities;*
- *contrastive method was used to analyze specific examples of the translation of terms.*

Results. *The theoretical analysis of the terms in the scientific and technical literature has made it possible to identify the types of term structure. Six main types of term structure are outlined. The author considers generalized types of term construction: terms consisting of a base or root which has the basic meaning of the term; terms formed by affixation; terms consisting of two or more root words; new terms formed by combining two or more words; abbreviations of one or more words used as terms; terms consisting of symbols and letters reflecting certain concepts or concepts; terms used to describe a certain model or concept. The conceptual and categorical apparatus of the study is formed, which includes definitions of the most commonly used translation techniques in the scientific and technical literature: "calquing", "transcoding" and "descriptive translation". The commonly used translation techniques in scientific and technical literature are identified as follows: calquing, transcoding and descriptive translation technique. Examples of the above-mentioned translation techniques are given on the basis of technical terms of the construction industry, which will allow to successfully manage the educational process of students of both philological and technical specialties.*

Key words: *translation techniques, scientific and technical literature.*

Introduction

English is the first of all natural national languages that can claim the title of *lingua franca*, a world language, a globalized language. A “world” language should have simple and most logical rules of written language, because it will be used by those for whom it is not their native language. In English, the number of written characters is much less than the number of phonemes and the spelling is quite archaic. But at the same time, English is very receptive to novelty.

The development of special vocabulary in a national language is inextricably linked to progress in the relevant scientific field, as language performs the function of storing, processing and transmitting information. The scientific and technological revolution in modern society increases the importance of terminology in various sciences as a tool for collecting and organizing scientific knowledge [8, p. 169]. The process of forming terms is always conscious and deliberate: new terms appear and develop as the need is realized. The issues of information provision and exchange of scientific and technical information play an important role in the formation of terminology.

On the other hand, when considering the translation of scientific and technical literature in the context of the academic space of higher education, let's pay attention to scientific publications. Scientific research in the world is covered in scientific, technical and popular journals and bulletins published in English. An important indicator of a university professor's academic activity and research work is the number of his or her publications. At the same time, the following are becoming increasingly important publishing scientific articles in editions of scientific citation databases, such as Scopus and Web of Science. Of particular importance is publication of scientific articles in English, but the probability of refusal of a publisher of this level to accept an article for publication is quite high.

Students of higher education institutions as well as university professors or tutors need to master not only commonly used but also professional vocabulary. Mastery of a foreign language in a professional field allows them to find special sources in a foreign language, select works on a particular topic, and study reference literature. The organization of students' current work involves the translation of technical texts and scientific and technical literature, which allows them to keep track of news in their professional field and always be aware of the latest global scientific achievements. In their future professional activities, they need to co-operate with foreign partners, translate documentation and specification of equipment in order to install and operate the equipment correctly, be aware of the latest technologies in production.

Fundamental studies in the field of linguistics formed the methodological and theoretical basis of this issue consists of the works of such researchers as R. Anttila [11], V. Karaban [4], [5] and S. Vlakhov [3].

The problems of translation of scientific and technical literature have been an interest to various fields of linguistics and are the subject of attention of researchers such as Jespersen O. [13], Karaban V. [4],[5], Korunets I. [6], Fesenko I. [9] and Vannerem M. [13].

The terminological glimpse into in the recipient language and the methods of its research are presented in the works of such linguists as: Abibilova N. [1], Furt D. [10], Krymets O. [7], Plyhun O. [8] and Vyhovanets I. [3].

Scientific and methodical studies by Jespersen O. are devoted to the growth and structure of the English language and the study of the process of the translation.

However, the analysis of the commonly used translation techniques in scientific and technical literature could hinder effective research and it did not become the subject of researchers' attention.

The objective of the article is to study the peculiarities of the commonly used translation techniques in scientific and technical literature and to identify key problems and methods of their solution. To achieve this goal, the following tasks are set: to determine the ways of reproducing terms in translation; to analyze the ways of translating terms in scientific and technical literature; and to analyze the use of translation techniques in the scientific and technical literature.

Methods

The main results are obtained by applying such research methods as:

- descriptive method was used to characterize the terms and terminology;
- comparative method was applied for the identification terms' differences and similarities;
- contrastive method was used to analyze specific examples of the translation of terms.

Results and Discussions

Consideration of the methods of translation of scientific and technical literature is directly related to the use of terms. The translation of terms is the basis of scientific and technical translation, so it is important to understand the peculiarities of translating this part of the vocabulary to achieve maximum equivalence.

In the terminological scientific discourse, from the point of view of the structure, it is customary to distinguish the following types of terms: root words, derivatives, compounds, phrases, abbreviations, symbol words, model words [7, p. 173].

- terms consisting of a base or root that carries the main meaning of the term, for example: “design”, “mechanics”, “trench”, “alloy”, “valve”;
- terms that are formed by adding prefixes, suffixes or other affixes to the base word, for example: “antitechnology”, “foundation”, “engineer”, “engineering”, “exterior”. “interior”, “construction”, “heating”. “predetermined”, “prestressed”;
- terms consisting of two or more root words, for example: “structural material”, “expert system”, “compressive properties”, “natural language processing”;
- a combination of two or more words that forms a new term, for example: “engineering mechanics”, “seismic activity”, “exterior design”, “tailing storage facility”;
- abbreviations of one or more words used as terms, for example: “BFRP” (Basalt Fiber Reinforced Polymer), “DNA” (deoxyribonucleic acid), “CPU” (central processing unit). “CAD” (Computer Aided Design), ArchiCAD (architectural CAD software);
- terms that consist of symbols and letters that represent certain concepts or concepts, for example: “H₂O” (water), “CO₂” (carbon dioxide);
- terms used to describe a particular model or concept, for example: “in-situ concrete”, “DNA model”, “turn-key basis”.

The semantic and structural features of terms are that each term reflects a specific concept or concept in the language. From a semantic point of view, terms should be clearly defined and have an unambiguous meaning to avoid distortions in perception. Especially in the translation of scientific and technical texts, terms should accurately reflect the concept or object to which they refer without the possibility of ambiguity or ambiguity. These features contribute to the clarity and consistency of the use of terms in language, making them effective communication tools in scientific, technical, and professional contexts.

The translation of terminology is one of the most difficult problems in linguistics and translation studies. This is because terms are an integral part of the vocabulary that is rapidly evolving, in demand among specialists in various fields, and requires special attention. The translation of terms faces certain difficulties, as their adequate translation is impossible without additional knowledge related to the origin, classification, functioning, and peculiarities of the translation of terms.

When translating terms from English into Ukrainian, linguists mainly seek to find a lexical equivalent – a stable lexical equivalent that accurately reproduces the meaning of the word. [10, p. 276]. This task is difficult because many terms have appeared recently and it is not always possible to accurately reproduce their meaning in the context of the scientific environment in Ukraine.

Translating terms requires understanding not only the language but also the specific field of knowledge they cover. The process of translating terms can be divided into two stages, which are identified by V. Karaban:

- finding out the meaning of the term in the context;
- translation of this meaning into the native language [5, p. 318].

The main method of translation of terms is the use of lexical equivalents - permanent lexical correspondences that accurately reproduce the meaning of a word. Terms with their equivalents in the native language play a key role in translation. For a successful translation, it is important to be able to find the appropriate equivalent in the native language and expand knowledge of equivalent terms. It is impossible to find an absolute equivalent. In cases where the text contains only a partial reflection of the concept, you can replace the absolute equivalent with a relative one. A relative equivalent conveys the general concept associated with the term and can only be used in a context that allows us to reproduce the main characteristics of the object. It is used in cases where an absolute equivalent becomes too voluminous. For example, the absolute equivalent of the English term “*BFRP armature*” is “*Basalt fiber Fiber Reinforced Polymer armature*”, while the relative equivalent may simply be “*базальто-пластиковою арматура*” if it is possible in the context.

Sometimes a translator has to create new equivalent terms in the native language, which leads to the emergence of neologisms, which make up a significant part of the lexicon in translations. This is especially true when translating scientific and technical literature, where the main problem is the reproduction of terms.

Various techniques are used in the process of translating terms. One of the simplest methods of translating terms at the lexical level is *transcoding*, when the source lexical unit is transcribed using the alphabet of the target language. This method, known as *transliteration*, is rarely used in technical translation practice, for example: “*returning émigré*” can be translated as «*ре-емігрант*», “*router*” can be translated as «*роутер*» (*маршрутизатор*). However, when using this method, it is important to keep in mind the “false friends of the translator” that can lead to a gross distortion of the meaning. For example, some words, such as “*contribution*”, “*conductor*”, and “*data*”, “*design*”, “*instance*”, “*stimulation*”, “*structure*” can have different meanings in different contexts, so their translation requires care and attention.

In the process of transcoding, the entire form of a word or a significant part of it can be transmitted using the letters of the language. Sometimes combined transcoding is used when most of the translated word reproduces its sound in the source language, but some elements of its graphic appearance are also transmitted for example, “*drone*” can be translated as «*дрон*» (*квадрокоптер*). Transcoding of terms is used when the culture, in particular the scientific environment of the translating country, does not have a corresponding term and its translated equivalent, and the translator cannot find a word or phrase in the target language that would accurately convey the meaning of the concept and meet the requirements of terminology. Since a word has one specific meaning during transcoding, this translation method is useful when you need to create a well-defined term in the target language.

Another method of translating terms is *calquing*, which is used to convey the combinatorial composition of a word. In this method, the constituent parts of the term are translated by the corresponding elements of the target language. If transliteration/transcription is used mainly for translation of individual words, the translation of terminological phrases are translated more by means of calquing and descriptive translation. Calquing is used mainly when translating terms with a complex structure [1, p. 127].

For example:

- *IT companies* - *ІТ компанії*;
- *MBA diploma* (*MBA - Master of Business Administration*) – *диплом MBA*;
- *cyber police* – *кіберполіція*;
- *infrastructure* – *інфраструктура*;
- *website* - *вебсайт*.

Before applying *transcoding* or *calquing*, the translator must make sure that there is no appropriate translation equivalent in the target language for the term to be translated. Otherwise, transcoding may result in duplicate (synonymous) terms, which can lead to misunderstandings and disrupt the clarity and structure of the terminology system.

When considering between transcoding and calquing, calquing is more often preferred, since transcoding can lead to the formation of expressions that are not understandable in the target language. However, calquing is used only if the translated expression created in this way does not violate the norms of word usage and compatibility in the target language. In addition, calquing often requires various types of transformations, such as changing case forms, the number of words in a phrase, affixes, word order, morphological or syntactic status of a word.

Recently, the number of cases has increased when the use of such methods of translating terms as transcoding and calquing is not logically justified. For example, so-called pseudo-terms have appeared, such as «атітюд» (attitudes), «тенеза» (genesis), «елястичний» (elastic), «іригація» (irrigation), «квестія», «квест» (quest), «модератор» (moderator), «туторіал» (tutorial), «фасілітатор» (facilitator), «фреймворки» (frameworks), «фундатор» (founder) etc..

The use of these terms is not justified, as there are already precise equivalents in the Ukrainian language that clearly reflect the essence of English concepts (e.g., «відношення» or «відносини», «походження», «гнучкий» or «пружний», «зрошення», «питання», «ведучий», «посібник», «координатор», «рамки» or «структури», «засновник»). The borrowing of such pseudo-terms can be explained by the “linguistic fashion” and they can be considered as “empty” concepts that represent English-language barbarisms.

To translate terms, *descriptive translation method* is used as well. Descriptive translation is the closest to *explication* because it is the transfer of the meaning of a foreign language word with the help of an extended explanation. This is the application of new lexical elements of the source language in the translation of a phrase that accurately conveys the essence of a simple term [10, p. 277]. This technique allows conveying the meaning of the term sentence construction and changes the quantitative composition of the translation.

This method is used in explanatory dictionaries. For example:

- *brick-veneer structure* – дерев'яна конструкція з цегляним облицюванням;
- *mixing in transit* – змішування бетонної суміші в дорозі роторними змішувачами або «на дорозі-змішування»;
- *local building permit* – дозвіл на будівництво, виданий місцевою владою;
- *manual mode* – режим ручного управління;
- *prefabricated element* – збірний елемент заводського виготовлення;

Thus, the disadvantage of descriptive translation is its verbosity and complexity, which deprives it of accuracy and brevity. It is advisable to use descriptive translation when none of the above methods reveals the meaning of the of a foreign language concept, and therefore it simply needs to be explained, or in those cases when it is possible to limit oneself to a fairly brief interpretation. In order to apply this technique, it is necessary to determine, based on the context, the meaning of the lexical unit being translated, take into account its word-forming elements and the main ways of forming new words.

Conclusions

Overall, the translation of terms is the basis of scientific and technical translation, so it is important to understand the peculiarities of translating this part of the lexicon to achieve maximum equivalence.

Due to the fact that various techniques are used in the process of translating terms, such as calquing, transliteration, descriptive translation, inversion, and others. Often, a combination of several translation techniques is used simultaneously. When translating, it is important to take into account the context and specifics of the terminology field.

In the article there is an overview of the commonly used translation techniques in scientific and technical literature such as calquing, transcoding and descriptive translation.

Literature:

1. Абабілова Н. М., Білокамінська В. Л. Особливості перекладу термінів українською мовою. *Молодий вчений*. 2015. №2 (6). С. 126–128.
2. Вихованець І. Р. Типологія семантико синтаксичних відношень. *Українська мова. Теорія і практика*. 1993. С. 7–10.
3. Герцовська Н. О. Реалія як лінгвістичне явище. URL: <http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/564/1/04.pdf>
4. Карабан В. І., Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. Київ, Україна : TEMPUS, 1999. 317 с.
5. Карабан В. І., Мейс Дж. Переклад з української мови на англійську мову. Для студентів вищих закладів освіти. Вінниця: Нова книга, 2003. 608 с.
6. Корунець І. Біля витоків українського перекладознавства. *Всесвіт'08. Журнал іноземної літератури*. 2008. № 1–2. С. 188–194.
7. Кринець О. М. Структура термінів нанотехнологій. *Креативний простір*. 2023. №16. С. 173–174.
8. Плигун О. А. Диференціація метазнаків термін, термінологія, терміносистема. *Науковий вісник Чернівецького університету: Германська філологія*, 2014. № 692–693. С. 169–171.
9. Фесенко І. М., Стец М. О. Використання перекладацьких трансформацій у перекладі науково-технічної літератури (на прикладі галузевих технічних текстів та інструкцій користувача). *Нова філологія*. 2012. №54. С. 127–129.
10. Фурт Д. В. Способи перекладу термінів українською мовою з англійської. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2018. №17. С. 272–281.
11. Anttila R. *Historical and Comparative Linguistics*. Amsterdam: John Benjamins. 1989. 370 p.
12. Jespersen O. *Growth and Structure of the English Language*. New York: Doubleday & Anchor. Ninth edn. 1946. 376 p.
13. Vannerem Mia; Snell-Hornby. Die Szene hinter dem Text: „scenes-and-frames-semantics“ in der Übersetzung. *Übersetzungswissenschaft. Eine Neuorientierung*. Tübingen: Francke, 1986. P. 184–205.

References:

1. Abibilova, N. M. & Bilokaminska, V. L. (2015). *Osoblyvosti perekladu terminiv ukrainskoiu movoiu* [Peculiarities of translating terms into Ukrainian]. *Molodyi vchenyi* [A young scientist], no. 2 (6), pp. 126–128.
2. Vykhovanets, I. (1993). *Typolohiia semantyko-syntaksychnykh vidnoshen* [Typology of semantic and syntax relations]. *Ukrainska mova. Teoriia i praktyka* [Ukrainian language. Theory and practice], no.1, pp. 7–10.
3. Hertsovska, N. O. *Realiiia yak linhvistychnne yavyshche* [Realia as a linguistic phenomenon]. Available at: <http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/564/1/04.pdf>
4. Karaban, V. (1999). *Posibnyk-dovidnyk z perekladu anhliiskoi naukovo i tekhnichnoi literatury na ukrainsku movu* [A guide to translating English scientific and technical literature into Ukrainian]. Kyiv, TEMPUS Publ., 317 p.
5. Karaban, V. (2003). *Pereklad z ukrainskoi movy na anhliisku movu* [Translation from the English language into the Ukrainian language]. Vinnytsia, Nova Knyha Publ., 608 p.
6. Korunets, I. (2008). *Bilia vutokiv ukrainskoho perekladoznavstva* [At the origins of Ukrainian translation studies]. *Vsesvit'08. Zhurnal inozemnoi literatury* [Universe'08. Journal of foreign literature], no. 1–2, pp. 188–194.
7. Krynets, O. (2023). *Struktura terminiv nanotekhnolohii* [Structure of nanotechnology terms]. *Kreatyvnyi prostir* [Creative space], no. 16, pp.173–174.

8. Plyhun, O. (2014). *Dyferentsiatsiia metaznakiv: termin, terminolohiia, terminosystema* [Differentiation of meta-signs: term, terminology, terminosystem]. *Naukovyi visnyk Chernyvetskoho universytetu: Hermanska filolohiia* [Scientific Bulletin of Chernivtsi University: Germanic Philology], no. 692–693, pp.169–171.

9. Fesenko, I. M. & Stets, M. O. (2012). *Vykorystannia perekladatskykh transformatsii u perekladi naukovo-tekhnichnoi literatury (na prykladi haluzevykh tekhnichnykh tekstiv ta instruksii korystuvacha)* [The use of translation transformations in the translation of scientific and technical literature (on the example of industry-specific technical texts and user manuals)]. *Nova filolohiia* [New philology], no 54, pp. 127–129.

10. Furt, D. V. (2018). *Sposoby perekladu terminiv ukrainskoiu movoiu* [Ways to translate terms into Ukrainian from English]. *Filolohichni studii. Naukovyi visnyk Kryvorizkoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu* [Philological studies. Scientific Bulletin of Kryvyi Rih State Pedagogical University], no.17, pp. 272–281.

11. Anttila, R. (1989). *Historical and Comparative Linguistics*. Amsterdam, John Benjamins Publ., 370 p.

12. Jespersen, O. (1946). *Growth and Structure of the English Language*. Ninth edn. New York, Doubleday & Anchor Publ., 376 p.

13. Vannerem, Mia; Snell-Hornby. (1986). *Die Szene hinter dem Text: „scenes-and-frames-semantics“ in der Übersetzung. Übersetzungswissenschaft. Eine Neuorientierung*. Tübingen, Francke Publ., pp. 184-205.

Мета – дослідити особливості найпоширеніших перекладацьких прийомів у науково-технічній літературі, виявити ключові проблеми та шляхи їх вирішення. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання: визначити способи відтворення термінів у перекладі; проаналізувати способи перекладу термінів у науково-технічній літературі; проаналізувати використання перекладацьких прийомів у науково-технічній літературі.

Методи. Основні результати отримано шляхом застосування таких методів дослідження, як: описового методу, котрий використано для характеристики термінів; порівняльного методу для виявлення відмінностей та подібностей термінів; контрастивного методу для аналізу конкретних прикладів перекладу термінів.

Результати. Теоретичний аналіз термінів науково-технічної літератури дав змогу виділити типи побудови термінів. Окреслено шість основних типів побудови термінів. Розглянуто узагальнені типи побудови термінів: терміни, що складаються з основи або кореня, який носить основне значення терміна; терміни, які утворюються шляхом афіксації; терміни, які складаються з двох або більше кореневих слів; нові терміни, утворені шляхом поєднання двох або більше слів; скорочення від одного або декількох слів, які використовуються як терміни; терміни, які складаються з символів і букв, що відображають певні поняття або концепції; терміни, які використовуються для опису певної моделі або концепції. Сформовано понятійно-категоріальний апарат дослідження, що містить визначення найуживаніших перекладацьких методів у науково-технічній літературі: «калькування», «транскодування», «описовий переклад». Найпоширенішими методами перекладу науково-технічної літератури визначено: калькування, транскодування та описовий переклад. Наведено приклади вищевказаних перекладацьких методів на основі технічних термінів галузі «будівництво», що дозволить успішно керувати навчальним процесом студентів як філологічних, так і технічних спеціальностей.

Ключові слова: методи перекладу, науково-технічна література.

DOI : 10.33274/2079-4835-2024-28-1-20-26

UDC 81'37'373:(821.111) (045)

Herasymenko O. Yu.,
PhD in Pedagogical sciences,
Assistant Professor

Pinus B. F.,
Student

Mykhailo Tuhan-Baranovskyi Donetsk National University
of Economics and Trade, Kryvyi Rih, Ukraine,

e-mail: gerasimenko_ou@donnuet.edu.ua

ORCID: 0000-0002-0539-1165

e-mail: pinus@donnuet.edu.ua

LEXICO-SEMANTIC TRANSFORMATIONS IN THE PROCESS OF FICTION TRANSLATION

УДК 81'37'373:(821.111) (045)

Герасименко О. Ю.,
кандидат пед. наук,
асистент

Пінус Б. Ф.,
здобувач ВО

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг,

Україна, e-mail: gerasimenko_ou@donnuet.edu.ua

ORCID: 0000-0002-0539-1165

e-mail: pinus@donnuet.edu.ua

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ

Objective. *The objective of the present article is to study the specifics of artistic translation using lexical-semantic translation transformations and to analyze the use of existing transformations in the original text and in the translated text.*

Methods. *The main scientific results are obtained using a complex of general scientific and special research methods, namely: contextual analysis, interpretive analysis, the method of linguistic description, the method of dictionary definitions, and the comparative method.*

Results. *Artistic translation of works is a long and time-consuming process, which is a unique challenge for any translator, as it requires not only an exceptional level of knowledge of two languages, but also their culture. At the same time, due to one reason or another, it is not always possible to convey all the information that the original contains. In our work, we considered the main translation transformations used in the translation of English literary folk tales into Ukrainian.*

The theoretical views of domestic and foreign researchers regarding the definition of “translation” are outlined; the specifics and peculiarities of the artistic text, its features are investigated; the definition of artistic translation is substantiated and the role of the translator in performing an adequate translation is outlined; the views of scientists regarding the definition of the central concept of our study “translational transformation” are highlighted; it is determined that the most used lexical-semantic transformations in the process of translating O. Wilde's fairy tales are techniques of generalization and concretization; a comparative analysis of the use of the mentioned translation techniques in the original text and in the translated text is carried out.

Key words: *translation, artistic translation, artistic text, lexical-semantic transformations, concretization, generalization, desemantization*

Introduction

Over time, the attitude, assessment and quality of translation changes, in turn, the quality of translation depends on the depth of theoretical understanding of this or that problem of translation studies. Recently, in connection with the increase in the role of translation of artistic texts, there has

been a need for adequate provision of studies aimed at identifying the features of transformations used by translators when working with word semantics and lexical-stylistic means. The comparative linguistic-translational analysis of the lexical-semantic features used in the translation of literary texts from English to Ukrainian is currently gaining special relevance due to the real need for a comprehensive study of the language of literary literature, especially when translating such a genre as author's fairy tales. As you know, works of high artistic literature are a reflection of the high moral culture of people. Such works need an adequate high artistic translation. And with the further accumulation of the potential of scientific knowledge, the quality of the translation of works of high artistic literature becomes more and more important.

It is a well-known fact that translation transformations occupy a leading place among the transformations of the original text. Thus, the current state of translation studies requires a greater number of lexical-semantic studies, despite the fact that this problem was central to the research of many famous linguists. The works of such well-known scientists as O. Biletska, K. Hlukhovtseva, A. Zahnitko, I. Kochan, N. Savchuk, O. Selivanova were of particular importance for our work.

The **objective** of the article is to study the specifics of artistic translation using lexical-semantic translation transformations and to analyze the use of existing transformations in the original text and in the translated text.

Methods

The main scientific results are obtained using a complex of general scientific and special research methods, namely: contextual analysis, interpretive analysis, the method of linguistic description, the method of dictionary definitions, and the comparative method.

Results and Discussions

The essence of translation is one of the main questions of translation studies. The solution to such problems as equivalence, adequacy, etc. depends on the definition of the concept of *translation*. After all, in order to solve these questions, it is necessary to know exactly what translation means, what are its characteristics and features, what place it occupies among other types of interlingual mediation. Translation is a complex and multifaceted phenomenon, which linguists interpret in different ways.

According to N. Bevz, translation is the process of transforming a speech work in one language into a speech work in another language while maintaining a constant plan of content, that is, meaning [1, p. 10]. However, regarding the preservation of the content of the statement, we must note that losses are inevitable during translation, since the translation cannot be an exact copy of the original. And losses are an irrelevant part of the content of the statement. Thus, the task of the translator is to achieve maximum equivalence when interpreting the translated text.

Based on the views of scientists and researchers, we can conclude that translation is the transformation of source language units into translation language units, it is a transition from one language to another in the form of a series of certain actions for the creation of a translation text.

Linguists C. Zasekin and P. Zorivchak are of the opinion that any translation already involves the inclusion of these phenomena in it, as a process. Literary translation, on the other hand, is one of the best manifestations of intercultural interaction, and at a narrower level, literary translation also takes place between literary translations. In fact, artistic translation can be considered the main part of the national literary process [2; 3].

An artistic text has a number of features and characteristics, among which scientists distinguish the following:

- fictionality (that is, the world depicted in the text is fictional);
- synergistic complexity;
- the integrity of the artistic text;
- interrelationship of all elements of the text, i.e. coherence of the text;
- reflexivity of the poetic word, strengthening of actualization of the lexical level;
- the presence of implicit, i.e. hidden, meanings [4, p. 145].

The study of language means reveals many topical issues of the theory of artistic language, as well as the problems of translation. So, for example, the analysis of the lexical-semantic features of the translation of O. Wilde's collection of fairy tales makes it possible to more fully and in detail consider the specifics of the writer's language, which, in turn, characterizes his unique writing style. In addition, such an analysis will enrich our ideas about the nominative, connotative, pictorial and interpretive possibilities of the Ukrainian language.

The main goal of translation is to achieve equivalence. The main task of the translator in this process is to carry out the necessary transformations in order to convey more accurate information contained in the original text while observing the relevant norms of the translated language.

Having analyzed and compared a number of classifications of translation transformations, we consider it expedient to be guided by the classification proposed by such researchers as L. Naumenko and A. Hordieieva. They, in turn, propose to distinguish the following main types of lexical-semantic transformations: contextual substitution, choice of a variant counterpart, descriptive translation, tracing, transcoding, compression, decompression, concretization, generalization, addition, omission, permutation, antonymic translation and equivalence [5, p. 4-5].

In our research, we aim to examine in detail lexical-semantic transformations and their features in the process of translating O. Wilde's collection of fairy tales "The Pomegranate House" into Ukrainian.

Lexico-semantic modifications are diverse, but the analysis showed that the translation of O. Wilde's collection of fairy tales "The Pomegranate House" used such lexico-semantic transformations as concretization and generalization with the highest frequency, which we will consider in more detail.

Generalization or extension is the replacement of a unit of the source language with a narrower meaning by a unit of the target language with a broader meaning. The translator also resorts to generalizations when it comes to the names of stores, car brands, and equipment unfamiliar to the reader of another culture. This common technique can also be observed in cases where time segments are concerned.

Thus, cases of generalization were observed in the translation of the fairy tale "The Birthday of the Infanta":

*Although she was a real Princess and the Infanta of Spain, she had only one birthday every year, just like the children of quite poor people, so it was naturally a matter of great importance to the whole country that she should have **a really fine day** for the occasion [12].*

*Хоча вона була справжньою Принцесою та Інфантою Іспанською, мала вона усього один день народження на рік, точнісінько як і діти останніх бідаків, тому, зрозуміло, для всієї країни було справою честі влаштувати в цей день для неї **справжнє свято** [9].*

In the translation into Ukrainian, the translator uses generalization when conveying the expression *a really fine day*. As a result, we read: *справжнє свято*.

The translation of the following fragment of the tale is indicative from the point of view of the use of transformations:

*Pink and pearl was her great gauze fan and in her hair, which like an aureole of faded gold stood out, stiffly round her pale little face... **she had a beautiful white** rose [12].*

*Рожево-перлистим було її велике прозоре опахало, а у волоссі, що ореолом тьмяного золота нерухомо облямовувало бліде личко, **цвіла прекрасна біла троянда** [9].*

The technique of generalization was used in relation to the whole sentence: *she had a beautiful white rose*. This is reflected in the translation as *цвіла прекрасна біла троянда*.

*Besides, he would miss the sham bull-fight for which the trumpet was really sounding, to say nothing of the puppet-show and the other **wonderful things** [12].*

*А ще він прогавить жартливий бій биків, на який уже кличе сурма, поминаючи вже ляльковий театр та інші **принади** [9].*

For example, in the process of translating Oscar Wilde's fairy tale "The Star-Child" one can also find techniques of generalization. In order to translate the second part of the sentence in the

following example, the translator looks for an expression, namely a phraseology, which in the Ukrainian language carries a certain emotional color, making the image of a wolf brighter:

*The Wolf had a thoroughly practical mind, and **was never at a loss for a good argument** [11].
Вовк міркував практично, йому **ніколи не бракувало переконливих аргументів** [7].*

In the following example, the translator uses the technique of generalization, using the expression *кинулась в обійми*: the translator summarizes the actions of the heroine, omitting the details. However, it is known that the Ukrainian fairy-tale tradition is characterized by more heartfelt relationships, so the translator adds lines to the heroine that were not in the original, adding emotionality to the moment of the couple's meeting and emphasizing the warmth of their relationship.

*And when his wife opened the door and saw that her husband had returned safe to her, she **put her arms round his neck and kissed him**, and took from his back the bundle of faggots, and brushed the snow off his boots, and bade him come in [11].*

*Коли дружина відчинила двері й побачила, що її чоловік повернувся живий і здоровий, **вона зраділа, кинулась в обійми** й поцілувала, потім узяла в нього оберемок хмизу, зчистила сніг із чобіт і запросила всередину [7].*

In the following example of the application of the generalization method, we encounter when translating the episode when two woodcutters, wandering through the forest and thinking about values, accidentally came across a miracle: a bright and beautiful star fell from the sky. The loggers thought they would be lucky to find gold, but instead what they found was a blanket embroidered with stars and wrapped in a small baby. And one of the Lumberjacks decided not to leave the baby to perish in the snow, but to take it home with him. So, when the second Woodcutter offered to share the golden blanket, the first answered that the blanket belonged only to the child and wished him a happy journey (*побажав щасливої дороги*). In general, in the dictionary, the expression *to bid a Godspeed* means “have a good trip” to a person who is planning or already traveling. However, in this case, the translation looks like a polite way of saying goodbye to a person:

*But he answered him: 'Nay, for the cloak is neither mine nor thine, but the child's only,' and he **bade him Godspeed**, and went to his own house and knocked [11].*

*Ні, плащ не належить ані тобі, ані мені, а тільки дитині. Тож він **побажав йому щасливої дороги**, пішов до свого будинку й постукав у двері [7].*

An equally common lexical-semantic transformation is **concretization**. A phenomenon directly opposite to generalization is called concretization. Concretization is the replacement of a word or phrase of the source language with a broader meaning by a word or phrase of the translator with a narrower meaning.

The concretization can be linguistic and contextual. In linguistic concretization, the replacement of a word with a broad meaning by a word with a narrower meaning is due to differences in the order of the two languages – or the absence in the translated language of a lexical unit that has the same broad meaning as the unit of the source language being transmitted, or differences in their stylistic characteristics, or requirements of grammatical order. This applies, for example, to such words as *thing, house, go, say, tell, cry, talk*, etc. We consider it necessary to note that these words have long been included in the list of desemanticized words of the English language. Accordingly, when we talk about linguistic concretization, we mean desemanticized vocabulary. In linguistic concretization, the replacement of a word with a broad meaning by a word with a narrower meaning is due to:

- differences in the arrangement of two languages;
 - the absence of a lexical unit in the translated language, which has the same broad meaning as the unit of the source language being transferred;
 - a difference in stylistic characteristics;
 - the requirements of grammatical order (for example, replacing a noun predicate with a verb)
- [6, p. 207].

Examples of the use of such a lexical-semantic transformation as concretization can be found in the fairy tale “The Young King”. For instance:

Grief, or the plague, as the court physician stated, or as some suggested, a swift Italian poison administered in a cup of spiced wine, slew within an hour of her wakening, **the white, girl** who had given him birth [10].

За годину після пробудження **бідна Принцеса**, що дарувала немовляті життя, померла від горя або чуми, як засвідчив придворний лікар (або, як дехто припускав, від швидкої італійської отрути, поданій у склянці вина з прянощами) [8].

In this case, the translator considers it necessary to resort to the method of contextual specification and translate the expression *the white girl* as *бідна Принцеса*, otherwise the reader will not understand that *the white girl* is the same unfortunate daughter of the king from whom the baby was stolen.

... and wander from room to room, and **corridor to corridor**, like one who was seeking to find in beauty an anodyne from **pain**, a sort of restoration from sickness [10].

...або ж ходив із кімнати в кімнату, **з однієї галереї в іншу**, як людина, що прагне у красі знайти собі **знеболювальне** й одужати від хвороби [8].

The translation of the English phrase *corridor to corridor* (*з однієї галереї в іншу*) depends on the context. The young Prince, who is to become a king, was torn from his familiar environment, from the forest in which he spent his childhood. And so he walks through the galleries of the palace and his feelings, full of new expectations, are mixed with despair and longing for freedom.

After some time he rose **from his seat**, and leaning against the carved penthouse of the chimney, looked round at the dimly-lit room [10].

За деякий час він підвівся **зі свого ложа**, сперся на різьблений дашок каміну й озирнув тьмяно освітлену кімнату [8].

In this example, the translator specifies the concept of *seat*, and we read: *ложа*.

"Our master!" cried the weaver, bitterly. "He is a man like myself. Indeed, there is but this difference between us – that he wears fine **clothes** while I go in rags..." [10].

Наш хазяїн? – гіркою луною відізвався ткач. – Він така ж людина, як і я. Власне, між нами лиш одна різниця – він убраний у багаті **шати**, а я ходжу в ганчір'ї... [8].

This example is characterized by the fact that the translator uses the method of concretization when translating the concept of *clothes*, which according to the dictionary means *одяг*. The translator specifies it as *шати*.

A woman wrapped in a yellow veil followed slowly on a camel, looking back now and then at **the dead body** [10].

На верблюді повільно під'їжджає жінка, закутана у жовте покривало, й озирається час від часу **на бездиханне тіло** [8].

In this case, the English phrase *the dead body* is translated as *бездиханне тіло*.

Conclusions

Thus, we analyzed lexical-semantic transformations such as generalization, concretization, differentiation and concretization, de-semanticization and concretization. We found that the transformations associated with lexical-semantic transformations are based on the difference between the lexical systems of the two languages, namely the semantic scope of words, their semantic structure and lexical-semantic connectivity. The translator often has to face the semantic difference between units of the translated language. In the case of the meaning of the original unit during translation, it is narrowed (specified), that is, the generic concept of this unit is replaced by a specific one, or generalized (generalized), that is, the generic concept of this unit is replaced by a specific one, and all these translation transformations are carried out through the contextual environment of the word. These transformations are most often used during translation. Their application is determined by the laws of theory and practice of translation studies, as well as cultural differences. At the same time, using these transformations, the translator should not neglect the sense of proportion.

Literature:

1. Бевз Н. В. Переклад як культурний феномен: герменевтико- комунікативний аспект : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.04. Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2010. 20 с.
2. Засєкін С. Психолінгвістичні універсалії перекладу художнього тексту : монографія. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. 2012. 272 с.
3. Зорівчак Р. П. Реалія в художньому мовленні: перекладознавчий аспект. *Іноземна філологія*. 1994. С. 106–107.
4. Линтвар О. М. До проблеми художнього перекладу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна*. 2012. № 30. С. 144–147.
5. Науменко Л. П., Гордєєва А. Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську = Practical Course of Translation from English into Ukrainian : навч. посіб. Вінниця : Нова Книга, 2011. 136 с.
6. Стельмашук З. В. Конкретизація як спосіб передачі аспектуального значення багатократності дії в англо-українському художньому перекладі. *Мандрівець*. 2009. № 6. С. 58–61.
7. Уайльд О. Зоряний хлопчик / пер. з англ. Т. Некряч. Київ : Країна Мрій, 2011. 288 с.
8. Уайльд О. Юний Король. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=4142>
9. Уайльд О. День народження Інфанти. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=4143>
10. Wilde O. The Young King. URL: <https://www.eastoftheweb.com/short-stories/UBooks/YouKin.shtml>
11. Wilde O. The Star-Child. URL: <https://www.eastoftheweb.com/short-stories/UBooks/StaChi.shtml>
12. Wilde O. The Birthday of the Infanta. URL: <https://www.eastoftheweb.com/short-stories/UBooks/BirInf.shtml>

References:

1. Bevz, N. (2010). *Pereklad yak kulturnyi fenomen: hermenevtyko-komunikatyvnyi aspect* [Translation as cultural phenomenon: hermeneutic-communicative aspect]. *Abstract of PhD thesis*. Kharkiv, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University Publ., 20 p.
2. Zasiakin, S. (2012). *Psykholinhvistychni universalii perekladu khudozhnioho tekstu : monohrafiia* [Psycholinguistic universals of literary text translation: monograph]. Lutsk, Lesia Ukrainka Volyn National University Publ., 272 p.
3. Zorivchak, R. (1994). *Realii v khudozhnomu movlenni: perekladoznachnyi aspect* [Realia in artistic language: translational aspect]. *Inozemna filolohiia* [Foreign philology], pp. 106–107.
4. Lyntvar, O. (2012). *Do problemy khudozhnioho perekladu* [To the problem of artistic translation]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho Universytetu "Ostrozka Akademiia". Serii: Filolohichna* [Scientific notes of the National University "Ostroh Academy". Series: Philological], no. 30, pp. 144–147.
5. Naumenko, L. & Hordieieva, A. (2011). *Practical Course of Translation from English into Ukrainian : manual*. Vinnytsia, Nova Knyha Publ., 136 p.
6. Stelmashchuk, Z. (2009). *Konkretyzatsiia yak sposib peredachi aspektualnoho znachennia bahatokratnosti dii v anhlo-ukrainskomu khudozhniomu perekladi* [Concretization as a method of conveying the aspectual meaning of multiplicity of action in English-Ukrainian literary translation]. *Mandrivets*, no. 6, pp. 58–61.
7. Wilde, O. *Zoranyi hlopych* [The Star Child] / trans. by T. Nekriach. Kyiv, Kraina Mriy Publ., 288 p.
8. Wilde, O. *Yunyi Korol* [The Young King]. Available at: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=4142>

9. Wilde, O. *Den narodzhennia Infanty* [The Birthday of the Infanta]. Available at: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=4143>
10. Wilde O. The Young King. Available at: <https://www.eastoftheweb.com/short-stories/UBooks/YouKin.shtml>
11. Wilde O. The Star-Child. Available at: <https://www.eastoftheweb.com/short-stories/UBooks/StaChi.shtml>
12. Wilde O. The Birthday of the Infanta. Available at: <https://www.eastoftheweb.com/short-stories/UBooks/BirInf.shtml>

Мета. Мета статті – вивчення специфіки здійснення художнього перекладу за допомогою використання лексико-семантичних перекладацьких трансформацій, аналіз вживання наявних трансформацій у тексті першоджерела та в перекладеному тексті.

Методи. Основні наукові результати отримані з використанням комплексу загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, а саме: контекстуальний аналіз, інтерпретаційний аналіз, метод лінгвістичного опису, метод словникових дефініцій, порівняльно-зіставний метод.

Результати. Художній переклад творів – це довгий і трудомісткий процес, який є своєрідним викликом для будь-якого перекладача, оскільки він потребує не лише виняткового рівня знання двох мов, а й їхньої культури. При цьому в силу тих чи інших причин не завжди є можливим передати всю ту інформацію, яку несе в собі оригінал. У роботі нами було розглянуто основні перекладацькі трансформації, використані при перекладі англійських літературних фольклорних казок українською мовою.

Окреслено теоретичні погляди вітчизняних та зарубіжних дослідників щодо дефініції «переклад»; досліджено специфіку та особливості художнього тексту, його ознаки; обґрунтовано визначення художнього перекладу й окреслено місце перекладача у здійсненні адекватного перекладу; висвітлено погляди науковців щодо визначення центрального поняття нашого дослідження «перекладацька трансформація»; визначено, що найбільш вживаними лексико-семантичними трансформаціями у процесі перекладу казок О. Вайлда українською мовою були прийоми генералізації, конкретизації та десемантизації значення; здійснено порівняльний аналіз вживання зазначених перекладацьких прийомів у тексті першоджерела та у перекладеному тексті.

Ключові слова: переклад, художній переклад, художній текст, лексико-семантичні трансформації, конкретизація, генералізація, десемантизація

DOI : 10.33274/2079-4835-2024-28-1-27-34
UDC 81'373.611(045)

Ostapenko S. A.,
PhD in Pedagogical sciences,
Associate Professor

Chemodurova Ye. S.,
Student

Mykhailo Tuhan-Baranovskyi Donetsk National University
of Economics and Trade, Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: ostapenko@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0002-3915-4854
e-mail: chemodurova@donnuet.edu.ua

ETYMOLOGICAL ANALYSIS OF ENGLISH AFFIXES

УДК 81'373.611(045)

Остапенко С. А.,
кандидат пед. наук,
доцент

Чемодурова Є. С.,
здобувачка ВО

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг,
Україна, e-mail: ostapenko@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0002-3915-4854
e-mail: chemodurova@donnuet.edu.ua

ЕТИМОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ АФІКСІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Objective. *The objective of this article is to investigate the etymology of English affixes.*

Methods. *The main scientific results are obtained using a complex of general scientific and special research methods, namely: analysis and synthesis of scientific literature on the problems of etymology, word formation, affixation; theoretical generalization and concretization; comparative method and methods linguistic research (contrastive and structural).*

Results. *Etymological analysis plays a significant role in comparative linguistics as it determines the origin of words, records the history of changes in their structure, and explains their modern form*

In the course of the study one of the main ways of word formation in English, namely affixation was analysed.

Affixed morphemes make changes to the word, they are divided into word-altering (modify the grammatical meaning) and word-forming (modify the lexical meaning). The former perform a grammatical role without affecting the lexical meaning of the word. Word-altering affixes are universal, i.e. they are applicable to all (or most) words of a given grammatical category. Word-forming affixes introduce a new lexical meaning, additional to that already contained in the root morpheme. Word-formation affixes are not universal, although, at first glance, they are used quite regularly in the process of creating new words from the same root.

English suffixes and prefixes are diverse in origin. Along with productive suffixes and prefixes, which help to keep adding new lexical items to the English language, there are non-productive or alloproductive ones that occur either in one or more words or as a morphological feature of parts of speech.

The study of prefix and suffix morphemes in English allows us to better understand the structural features of the language and their influence on word formation and the expression of grammatical relations. The study of these morphemes reveals the versatility of the language system, contributes to the enrichment of linguistic richness and improves linguistic expression.

Key words: *word formation, affix, suffix, prefix, etymological analysis*

Introduction

Etymological analysis plays a significant role in comparative linguistics as it determines the origin of words, records the history of changes in their structure, and explains their modern form.

In current studies scientists increasingly turn to the etymological analysis of words or individual morphemes of a word, since such an analysis can provide thorough results that serve as the basis for conclusions about linguistic features, culture and history of countries.

Affixes are something that people constantly use in speech and writing. Understanding their contribution to the emotional colouring of language is an important aspect for the linguistic field, and the etymological analysis of morphemes will provide answers to questions about their variability and development. Thus, the etymological analysis of affixes is relevant as it provides a deeper understanding of the structural features of each language, its borrowings and the role of affixes in the creation of neologisms.

Word formation is considered to be a relatively young field of science, so few scholars have studied it. It is known that studies of morphemics, word formation and lexicology were conducted by L. Kysliuk, Ye. Karpilovska, N. Klymenko, K. Horodenska; B. Azhniuk, L. Beliv, O. Belei, I. Ohienko, O. Leuta contributed to the study of etymology; I. Korunets studied the comparative typology of the Ukrainian and English languages; Greek-Latin affixes in the English terminology of the scientific style were researched by M. Kuts, O. Herasymenko, L. Dmytruk. In English linguistics, studies of contrastive morphology and word formation were carried out by Peter Hugoe Matthews, Andrew Carstairs-McCarthy, Laurence James Bauer, and the comparison of Germanic and English word formation – by Heinz Joachim Giegerich and others.

The objective of the article is to investigate the etymology of English affixes.

Methods

The main scientific results are obtained using a complex of general scientific and special research methods, namely: analysis and synthesis of scientific literature on the problems of etymology, word formation, affixation; theoretical generalization and concretization; comparative method and methods linguistic research (contrastive and structural).

Results and Discussions

There are different ways of word formation. In English, the following methods prevail: affixation (prefixes and suffixes), conversion (changing a part of speech), abbreviation, blending. [3]

One of the most important aspects of learning the grammar of a language is affixes – morphemes that are added to the base of a word to change its meaning or grammatical characteristics. In order to understand the language, it is necessary to distinguish between different types of affixes and their functions; they are the basic building block of a word, which determines its grammatical and semantic properties, and helps to distinguish words by their function in speech. The Dictionary of the Modern Ukrainian Language gives the following definition of an affix:

Affix is a part of a word that has a specific grammatical meaning and changes the meaning of the root. [1, p. 47]

According to the term, we can understand that affixes make significant changes to the meaning of a word. There is a great variety of affixes. Affixes are divided into types depending on their position in the word: prefixes, postfixes, interfixes and others. Each type of affix has its own characteristics and uses in the language. It is known that affixes perform three main functions in a word: word-forming, formative and word-altering.

Formative affixes form grammatical forms of words. When affixes form either words with a new meaning or with an uncritically changed meaning, they perform a word-forming function. Word-forming affixes, in turn, form syntactic forms necessary for coordinating words in speech. [2, p. 36]

Grammatically, affixes are divided into productive and unproductive according to the level of use. Productive affixes are used to create new words, while unproductive affixes are rarely or never used in modern language and can be called archaic. This variety of affixes allows us to express different grammatical and semantic meanings.

Prefixes and suffixes are the most productive word-forming affixes.

Prefix is a meaningful part of a word that comes before the root and is used to create new words or forms of a word. [1, p. 1107]

A prefix changes the meaning of a word or the part of speech to which it belongs, usually performing a word-forming and grammatical function. As the name suggests, a prefix is placed before the root form of a word. In English, prefixes are divided into Old English and loanwords, and they are also productive or unproductive (obsolete). Old English prefixes which are considered to be productive include: *un-*, *up-*, *down-*, *under-*, *mid-*, and others (as in **unkind**, **upgrade**, **downfall**, **underneath**, **midnight**). Borrowed words prevail from French, Latin, Greek and other languages. It should be noted that Greek and Latin had a great influence on the formation of the lexical structure of the English language. For example, the prefix *un* of non-Latin origin, which in addition to negating an action means "one", serves to form words that have already become firmly established in English, such as **unary**, **unicorn**, **union**, etc. [8]

Suffixes play an important role in creating new words by being added to the stem. They can change the part of speech of a word (for example, adding the suffix *-ness* turns an adjective into a noun: *happy* – *happiness*), indicate tense, state, number and other properties of the word. A Large Explanatory dictionary gives the following definition of the suffix:

Suffix is a meaningful part of a word that stands between the root and the ending and serves to create new words or individual forms. [1, p. 1417]

The name "suffix" comes from the Latin word "suffigere" which means "to add to the end". [4] They are added to the root of a word that already has a specific part of speech to form new words or to change their meaning. There are a large number of suffixes in English, but they are used more limitedly than, for example, in Ukrainian. The most commonly used suffixes are: *-ly* (to form adverbs), *-ness* (to form nouns indicating state or quality), *-able/-ible* (to form adjectives indicating possibility), *-ment* (to form nouns from verbs), *-er/-or* (to form nouns indicating a person or object that performs an action).

Let's consider the etymology of affixes of the English language in detail.

Etymological analysis of English prefixes

English prefixes are known for their origin from different languages, due to the influence of other cultures on the formation of the English language. Let's start with the prefix *a-*, which has several different meanings in English. It can mean "on" or "in" something, or performed in a specific way, and it also has a negative meaning. It has high performance. We learn from sources that the prefix or particle *a-* contains many different Germanic and Latin elements in its formation. In words originating from Old English this prefix usually means the Old English word 'on, in, into', for example, **alive**, **above**, **asleep**, **aback**, **aside**, **afoot**, **ashore**, **ahead**, **abed**, etc. In this usage, it forms adjectives and adverbs from nouns with the concept of "in something, participating in something". [10] In Middle English it existed as "from-, new", as in **anew**, **afresh**, **akin**, **abreast**. Also, it can be a reduced form of the Old English prefix in past participles *re-*, as in **aware**. [10] Another variant of the meaning may be Old English *a-*, originally *ar-* (related to German *er-* and probably meaning "movement from"), as in **abide**, **arise**, **awake**, **ashamed**, which marks the verb as an instantaneous event. In words borrowed from Romanic languages it often represents shortened forms of the Latin *ad* "towards, for", or *ab* "from, away, beyond". It was shortened to *a-* in the ancestors of the Old French. In several cases, it represents the Latin *ex-*. Based on the list of meanings of the *a-* prefix in English, we can determine that it has undergone significant changes and expansions in meaning throughout the history of its formation. In addition to the above mentioned, we can give the following examples of usage: **asymmetrical**, **achromatic**, **amoral**, **apolitical**, **atypical**, **atheist**, **anemic**, **apathetic**, **asleep**, **ablaze**, **alike**, **aloud**, **ashore**, **atop**, and others.

Prefix **de-** is usually used to cancel an action. However, over time, the prefix *de-* has acquired several new meanings: it can indicate deprivation, removal of something, disapproval or intensity of a word, so its synonyms can be *down*, *down from*, *from*, *off*. *De-* is a productive affix, often used in the creation of neologisms. Changes in the structure are due to a combination of different languages, from Anglo-French *de-*, *des-*, partly from Latin *de-* 'from, down, away' (from *de*, preposition) and

partly from Latin *dis-*; Latin *de* is similar to Old Irish *di* 'from,' Old English *tō* is similar to *to-*, *dis-*. [10] Thus, it is used in: **detoxify**, **decolonize**, **dehydrate**, **declassify**, **deconstruct**, **decolorize**, **descend**, **depress/depression**, **degrade/degradation**, **decrease**, **decline**, **deprive**, **delete**, **detach**, **deflect**, **deceive**, **devastate**, **debate**, etc.

Prefix **dis-**, like the previous one, means a negative action or separation, such as "apart", "not", "opposite of", i.e. it is attached to verbs to show the cancellation of an action. It has high performance. It comes from Latin *dis-* "to separate, to divide" (sources also include Old English *te-*, Old Saxon *ti-*, Old High German *ze-*, German *zer-*). The prefix is a secondary form of *dwis-* and is thus related to the Latin *bis* "twice" (originally *dvis*) and to *duo*, through the concept of "two ways, in two" (hence "separated, divided") [10]. It can be found in the following words: **disability**, **disaffirm**; **disbar**; **disbelief**; **discontent**; **dishearten**; **dislike**, **disown**, **disprove**, **dishonest**, **disagree**, **discomfort**, **displease**, **disconnect**, **disable**, **disgrace**, and others. Its synonyms can be *un-*, *de-*.

Let's move on to the prefixes **en-**, **em-**, which mean "to bring, provide or invest" and can also mean "in" something or "on" something. They are highly productive. They are inherited from the French assimilation of *en-* "in something" or from the same development in the later Latin *in-* (to *im-*). There is no loss of structure. They are present in **environment**, **enable**, **encode**, **ensure**, **encourage**, **endure**, **enrich**, **enlarge**, **enforce**, **embrace**, **empower**, **embody**, **emerge**, **employment**, **emission**, **emulation**, **emigratory**, etc.

Prefix **fore-** usually denotes something that is ahead of or precedes something else in time, space, or position, so it is highly productive in the language. Historically, it is a part of Middle English and comes from Old English *fore-*, from Proto-Germanic *forē-*, from Proto-Germanic *fura-*, *furai-* and means "before, in front of, for, previously, once", and from Indo-European *per-* "formerly; through, throughout". [10] Accordingly, the form has changed to a more convenient one with the development of the language. It is used in the words **forecast**, **forehead**, **forefront**, **foresee**, **foretell**, **forewarn**, **forefather**, **forethought**. The Ukrainian equivalent may be *neped-* (as in *nepedбачу*).

Prefix **im-** asserts the opposite meaning and is one of several variants of the prefix *in-*, which means 'in, into, on, toward'. *Im-* can also be used as a variant of the prefix *in-* in the negative. Depending on the specific word, the prefix *im-* can come from Latin, Old French, Ingvöon (a Germanic language of the North Sea), Old Norse, Old English, and Middle English. [10] In addition, there is an explanation of their use and pronunciation: *im-* before labial consonants (p, b, m) – **impossible**, **immaculate**, etc; *ij-* before soft palatal consonants (k, g) as in **ijcredible**, **ijgratitude**, etc.; *in-* before everything else. [10] There is no loss of structure. Examples of usage include: **imbalance**, **immature**, **imperfect**, **impossible**, **immortal**, **impolite**, **impeccable**. Also **implant**, **immigration**, **improvise**, **implement**, **immediately**, **impulsive**, etc.; **involve**, **intend**, **inject**, **incomplete**, **invent**, **insignificant**, **independent**, **inexpensive**, etc.

Prefix **re-** usually indicates the repetition, resumption or cancellation of an action or state, and thus has a high productivity in the language. The Latin prefix *rē-* is derived from Proto-Italic *wre* ("again"), which has a parallel in Umbrian *re-*, but its further etymology is unknown. However, it has a general meaning that can be rendered as "back". The great productivity of the prefix *re-* in Classical Latin tends to obscure its original meaning. It is used in **rebuild**, **reclaim**, **replay**, **reconsider**, **reconnect**, **rewrite**, **recharge**, **reread**, **revisit**, **remake**, **recycle**.

Prefix **inter-** means "between" or "among" [10] and is often used to indicate a connection between two or more things or to indicate interaction or mutual influence, and thus has a high productivity. The Latin term is believed to be derived from the proto-Indo-European *enter-*, which also means 'between' or 'among'. There is no loss of structure. Examples are: **interdependent**, **international**, **intermission**, **interaction**, **intersection**, **intergalactic**, **interpersonal**, **internet**, **intermediate**, **interest**.

Prefix **pre-** is usually used to indicate the meaning of a previous action, something that happened before. It is highly productive in the language. It is a word-forming element meaning "before", from Old French *pre-* and Latin *pre-*, both from Latin *prae* (adverb and preposition) "before", from *peri-* (cognate also with Oscan *prai*, Umbrian *pre*, from Sanskrit *pare* "while", Greek

parai "on", Gallic *are-* "before", Lithuanian *prie* "at", Old Slavonic *pri* "at something", Gothic *faura*, Old English *fore* "before"). [10] There is no loss of structure. Used in: **preview**, **prevent**, **predict**, **prejudice**, **prepare**, **preset**, **prehistorically**, **prearrangement**, **prefix**, **prepare**, **precedent**, **precise**.

Prefix **un-** usually means "not", so the word formed with it means the opposite of the original. For example: *not kind* means "unkind". The performance is high because this prefix will never lose its relevance in use. The negation prefix has a long history: Old English *un-* was formed from Proto-Germanic *un-* (sources also include Old Saxon, Old Frisian, Old High German; related to German *un-*, Gothic *un-*, Dutch *on-*), from *n-*, from Sanskrit *a-*, *an-* 'not', Greek *a-*, *an-*, Old Irish *an-*, Latin *in-*. [10] It is often used in euphemisms (for example, **untrue** instead of *lie*). There is no loss of structure. It is used in **unhappy**, **unfair**, **unusual**, **unnecessary**, **unstable**, **unconscious**, **uncover**, **unplug**, **unload**, **unlikely**, **uncommon**, **unseen**, **unfit**, **unravel**, **undo**, **untangle**, **unbreakable**.

Thus, a detailed etymological analysis of English prefixes and the main sources of word borrowing shows the connections and relationships between prefixes and their etymological roots, which helps not only to understand the meaning of words but also to study the cultural and historical context of their origin.

Etymological analysis of English suffixes

Let's start with the suffix **-able**, which means "capable, susceptible, suitable for something, aspiring to something, given to something", related in meaning to the word *able*, which can be observed in borrowed words from Latin; it is used in English as a highly productive suffix to form adjectives by adding to the stem of any origin (**teachable**; **photographable**). It was first recorded in 1275–1325 in Middle English from Middle French, in turn from Latin *habilis* 'convenient', equivalent to *hab(ēre)* 'to have, to hold' -ilis of adjectival suffix; -ile. [10] There is no loss of structure. Examples of usage are: **comfortable**, **adjustable**, **reliable**, **understandable**, **acceptable**, **remarkable**, **achievable**, **respectable**, **enjoyable**, **adaptable**, **valuable**, **unbreakable**, **comparable**, **profitable**, **inevitable**, **sustainable**, **reasonable**, **unforgettable**, **formidable**, **desirable**.

Suffix **-ity** is used to form abstract nouns that denote state, quality or degree of something and is highly productive in English. Derived from Middle English *-ite*, Old French *-ete* (modern French – *ité*) and directly from Latin *-itatem* (nominative *-itas*), the suffix denoting a state or condition is composed of *-i-* (from the stem or connecting word) the common abstract suffix *-tas*. [10] The suffix has undergone transformations in structure throughout history. It has formed the following words: **equality**, **diversity**, **integrity**, **serenity**, **prosperity**, **authenticity**, **stability**, **creativity**, **flexibility**, **universality**, **generosity**, **sensitivity**, **capability**, **curiosity**, **fertility**, **identity**, **community**, **opportunity**, **authority**, **responsibility**.

Suffix **-ness** means "state, quality" and is used with an adjective to say something about the state or a particular feature of that adjective. It has high performance. It is derived from Old English *-nes(s)*, from Proto-Germanic *in-assu-* (cognate with Old Saxon *-nissi*, Middle Dutch *-nisse*, Dutch *-nis*, Old High German *-nissa*, German *-nis*, Gothic *-inassus*) from *-in-*, originally belonging to the noun stem, *-assu-*, an abstract noun suffix, probably from the same root as Latin *-tudo*. [10] The structure was shortened for ease of use. Examples of usage are the following: **happiness**, **sadness**, **kindness**, **darkness**, **sweetness**, **richness**, **fitness**, **weakness**, **loneliness**, **cleverness**, **softness**, **openness**, **fairness**, **hardness**, **coldness**, **politeness**, **laziness**, **tenderness**, **brightness**.

Suffix **-age** usually forms abstract nouns or nouns of mass from different parts of speech, originally found in loanwords from French (as in **voyage**; **courage**) and is productive in English with the meanings of aggregate, (as in **coinage**), process (as in **coverage**), result, fact or physical effect (as in **seepage**) and quantity, measure or fee (as in **tonnage**). It is used in various fields. First registered in 1225–75; (for a noun) in Middle English, from Anglo-French, Old French *aage*, *eage*, equivalent to *aé*, *eé* (from Latin *ae(vi)tās* "age, life", from *aev(um)* "eternity, period, time" -itās -ity) -age -age; the verb derived from the noun. [10] There is no loss of structure. It is used in the following words: **advantage**, **message**, **passage**, **marriage**, **beverage**, **coverage**, **damage**, **package**, **voltage**, **heritage**, **courage**, **voyage**, **percentage**, **language**, **storage**, **carriage**, **blockage**.

Suffix **-al** with the general meaning "of a kind that refers to something, has a certain form or character" of what is called a stem. It can be observed in loanwords from Latin (*autumnal*, *natural*, *pastoral*) and is productive in English according to the Latin usage model, usually with stems of Latin origin (*accidental*, *seasonal*, *tribal*). The origin is known to be from Latin *-āle* (singular), *-ālia* (plural), nominalized neuter from *-ālis* *-al*; often replaces Middle English *-aille*, Old French or Latin *-ālia*. [10] There is no loss of structure. Examples of usage are: *regional*, *cultural*, *personal*, *professional*, *industrial*, *educational*, *environmental*, *structural*, *emotional*, *financial*, *criminal*, *medical*, *natural*, *practical*, *social*, *technical*, *physical*, *political*, *spiritual*, *historical*, etc. The Ukrainian equivalent is *-ний*.

Let's move on to the suffix **-cracy**, which is used in the meaning of "rule", "government", "governing body" to form abstract nouns. It is found in borrowed words from the Greek language. It is highly productive and is used in political and sociological terms. It is formed from Middle French *-cracie* (now *-cratie*), Late Latin *-cratia*, Greek *-kratia*, equivalent to *krát(os)* 'rule, strength, power' (similar to *hard*) *-ia* *-y*. [10] There is no loss of structure; it is found in *democracy*, *bureaucracy*, *aristocracy*, *theocracy*, *meritocracy*, *technocracy*, *plutocracy*, *autocracy*, *kleptocracy*, *corporatocracy*, *corruptocracy*, *cosmocracy*, *snobocracy*, *sociocracy*, *mediocracy*, *meritocracy*. The Ukrainian equivalent is *-тія* or *-ція*.

Suffix **-er** is usually used with words of Germanic origin. English noun ending corresponding to the Latin *-or*. From the dictionary: Old English *-ere* (Old Norse also *-are*) 'a person who deals with', from Proto-Germanic *-ari* (cognates: German *-er*, Swedish *-are*, Danish *-ere*), from Proto-Germanic *-arjōz*. Some believe that this root is identical and is possibly a borrowing of Latin *-arius* (see *-ary*). [10] There is no loss of structure. It is actively used in the language. Examples are: *teacher*, *runner*, *writer*, *singer*, *dancer*, *driver*, *baker*, *farmer*, *player*, *engineer*, *gardener*, *painter*, *waiter*, *programmer*, *designer*, *photographer*, *lawyer*, *speaker*, *builder*, *manager*, *singer*, *lecturer*.

The **-ion** suffix is used to form abstract nouns that denote an action, process, state, condition, or result of something. It is one of the most common suffixes in the English language, derived from Latin and French, and thus has a high productivity. The origin is known to be from the French *-ion* or directly from the Latin *-ionem* (nominative *-io*, genitive *-ionis*). [10] The structure has been shortened for ease of use. Examples of usage are: *completion*, *formation*, *reaction*, *solution*, *transition*, *operation*, *condition*, *education*, *reduction*, *direction*, *communication*, *innovation*, *intention*, *examination*, *celebration*, *definition*, *separation*, *reservation*.

The word-forming morpheme **-ism** forms nouns denoting practice, system, doctrine and is highly productive in English. It is derived from French *-isme* or directly from Latin *-isma*, *-ismus* (also Italian, Spanish *-ismo*, Dutch, German *-ismus*), from Greek *-ismos* (ending of a noun denoting practice or study), from a verb stem ending in *-izein*, a verbal element denoting the action of the noun or adjective to which it is attached. [10] There is no loss of structure, but there has been a shortening in modern language. Examples of usage include: *capitalism*, *socialism*, *communism*, *Buddhism*, *Judaism*, *Hinduism*, *atheism*, *feminism*, *racism*, *terrorism*, *activism*, *pacifism*, *optimism*, *realism*, *romanticism*, *nationalism*, *pluralism*, *colonialism*.

Suffix **-ous** forms adjectives from nouns, meaning "to have, to be full of, to possess something". It is a productive affix. The origin is known to be from Old French *-ous*, *-eux*, from Latin *-osus*, from Middle English *-ous*, from Old French *-ous/-os/-us*, from Latin *-ōsus*. [10] There is no loss of structure. It can be found in the words: *delicious*, *curious*, *ambitious*, *courageous*, *dangerous*, *fabulous*, *generous*, *mysterious*, *nervous*, *obvious*, *precious*, *furious*, *glorious*, *harmonious*, *joyous*, *luminous*, *marvellous*, *spacious*.

So, we analysed the most commonly used English suffixes and identified the main sources of their borrowing: these are mainly Latin, French, Greek and others.

Conclusions

Thus, the etymological analysis of affixes is an important step in the knowledge of linguistics, as it allows us to better understand the influence of cultural context on the structure of language and word formation processes.

In the course of the study one of the main ways of word formation in English, namely affixation was analysed.

Affixed morphemes make changes to the word, they are divided into word-altering (modify the grammatical meaning) and word-forming (modify the lexical meaning). The former perform a grammatical role without affecting the lexical meaning of the word. Word-altering affixes are universal, i.e. they are applicable to all (or most) words of a given grammatical category.

Word-forming affixes introduce a new lexical meaning, additional to that already contained in the root morpheme. Word-formation affixes are not universal, although, at first glance, they are used quite regularly in the process of creating new words from the same root.

English suffixes and prefixes are diverse in origin. Along with productive suffixes and prefixes, which help to keep adding new lexical items to the English language, there are non-productive or alloproductive ones that occur either in one or more words or as a morphological feature of parts of speech.

The research work helped to draw conclusions that the most common means of word formation in modern English is suffixation, which is based on adding a suffix to the end of the word stem. Despite the fact that in addition to proper English suffixes, there are a large number of suffixes borrowed from Latin, Greek, French and other languages, proper suffixes still prevail in the language. Suffixes are used to form nouns (both common and proper names, both abstract and concrete names), adjectives, verbs, etc.

The next most common means of word formation in modern English is prefixation, which is based on attaching a prefix to the beginning of a word stem. It was included in the list of basic means because English has no endings and it is prefixation that helps to distinguish between parts of speech. Prefixes, unlike suffixes, do not change the grammatical character of a word, and the newly formed words belong to the same parts of speech as their bases.

English, as an analytical language, uses prefixes and suffixes, but to a lesser extent than Ukrainian. The use of prefixes in English often reflects the negation, absence or change of the meaning of a word. Suffixes in English are used to form different forms of words and to express grammatical categories.

The study of prefix and suffix morphemes in English allows us to better understand the structural features of the language and their influence on word formation and the expression of grammatical relations. The study of these morphemes reveals the versatility of the language system, contributes to the enrichment of linguistic richness and improves linguistic expression.

Literature:

1. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. Бусел В. Т. Київ. Ірпінь: Перун, 2005. Т. VIII. 1728 с.
2. Вакарюк Л. О., Панцьо С. Є. Українська мова. Морфеміка і словотвір. Навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2010. 200 с.
3. Горпинич В. О. Сучасна українська мова. Київ: Вища школа, 1999. 207 с.
4. Етимологія. *Енциклопедія сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-18044>
5. Словотворення в сучасній англійській мові. URL: <https://speak-up.com.ua/news/sposoby-slovotvorenniya-v-anglijskij-movi/>
6. Усі префікси в англійських словах зі значеннями та прикладами, які полегшать вам навчання. URL: <https://cambridge.ua/uk/blog/prefixes-in-english/>
7. Які є суфікси в англійській мові? URL: <https://bukischool.com.ua/blog/sufiksiy-v-anglijskij-movi>
8. Янковець О. Словотвірні суфікси англійських термінівіменників прикордонної сфери. *Іноземна філологія*. 2019. Випуск 132. С. 45–56.
9. Bauer Laurie. The Birth and Death of Affixes and Other Morphological Processes in English Derivation. *Languages*. 2023. Issue 8, 244. URL: <https://www.mdpi.com/2226-471X/8/4/244>
10. Online Etymology Dictionary. URL: <https://www.etymonline.com/word/>

References:

1. Busel, V. T. (2005). *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy : 250000* [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language : 250000]. Kyiv, Irpin, Perun Publ., Vol. VIII, 1728 p.
2. Vakariuk, L. O. & Pantso, S. Ye. (2010). *Ukrainska mova. Morfemika i slovotvir. Navchalnyi posibnyk* [Ukrainian language. Morphemics and word formation. Study guide]. Ternopil, Navchalna Knyha Bohdan Publ., 200 p.
3. Horpynych, V. O. (1999). *Suchasna ukrainska mova* [Modern Ukrainian]. Kyiv, Vyshcha Shkola Publ., 207 p.
4. *Etymolohiia* [Etymology]. Encyclopedia of modern Ukraine. Available at: <https://esu.com.ua/article-18044>
5. *Slovotvorennia v suchasni anhliskii movi* [Word formation in modern English] Available at: <https://speak-up.com.ua/news/sposoby-slovotvorennia-v-angliiskii-movi/>
6. *Usi prefiksy v anhliskikh slovakh zi znachenniamy ta prykladamy, yaki polehshat vam navchannia* [All prefixes in English words with meanings and examples to make learning easier] Available at: <https://cambridge.ua/uk/blog/prefixes-in-english/>
7. *Yaki ye sufiksy v anhliskii movi?* [What suffixes are there in English?] Available at: <https://bukischool.com.ua/blog/sufiksy-v-angliiskii-movi>
8. Yankovets, O. (2019). *Slovotvirni sufiksy anhliskikh terminivimennykh prykordonnoi sfery* [Word-forming suffixes of English term-nouns of the border area]. *Inozemna filolohiia* [Foreign philology], Issue 132, pp. 45–56.
9. Bauer, Laurie. (2023). The Birth and Death of Affixes and Other Morphological Processes in English Derivation. *Languages*, Issue 8, 244. Available at: <https://www.mdpi.com/2226-471X/8/4/244>
10. Online Etymology Dictionary. Available at: <https://www.etymonline.com/word/>

Мета статті – дослідити етимологію англійських афіксів.

Методи. Основні наукові результати отримано за допомогою комплексу загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, а саме: аналізу та синтезу наукової літератури з проблем етимології, словотвору, афіксації; теоретичного узагальнення та конкретизації; зіставного методу та методів лінгвістичних досліджень (контрастивного та структурного).

Результати. Етимологічний аналіз відіграє важливу роль у порівняльному мовознавстві, оскільки він визначає походження слів, фіксує історію змін у їхній структурі та пояснює їхню сучасну форму.

У ході дослідження було проаналізовано один з основних способів словотвору в англійській мові, а саме афіксацію.

Афіксальні морфеми вносять зміни в слово, вони поділяються на словозмінні (змінюють граматичне значення) та словотворчі (змінюють лексичне значення). Перші виконують граматичну роль, не впливаючи на лексичне значення слова. Словозмінні афікси є універсальними, тобто застосовуються до всіх (або більшості) слів певної граматичної категорії. Словотворчі афікси вводять нове лексичне значення, додаткове до того, що вже міститься в кореневій морфемі. Словотворчі афікси не є універсальними, хоча, на перший погляд, вони використовуються досить регулярно в процесі творення нових слів від одного кореня.

Англійські суфікси та префікси різноманітні за походженням. Поряд з продуктивними суфіксами та префіксами, які сприяють постійному поповненню англійської мови новими лексичними одиницями, існують непродуктивні або малопродуктивні, які зустрічаються або в одному чи декількох словах, або як морфологічна ознака частин мови.

Вивчення префіксальних та суфіксальних морфем в англійській мові дозволяє краще зрозуміти структурні особливості мови та їх вплив на словотвір і вираження граматичних відношень. Вивчення цих морфем розкриває багатогранність мовної системи, сприяє збагаченню мовного потенціалу та вдосконаленню мовної виразності.

Ключові слова: словотвір, афікс, суфікс, префікс, етимологічний аналіз

DOI : 10.33274/2079-4835-2024-28-1-35-42

UDC 821.112.2

Pokulevska A. I.,
PhD in Philological sciences,
Associate Professor

Mykhailo Tuhan-Baranovskyi Donetsk National University
of Economics and Trade, Kryvyi Rih, Ukraine,

e-mail: pokulevska@donnuet.edu.ua

ORCID: [0000-0002-2531-0430](https://orcid.org/0000-0002-2531-0430)

Shyshov D. V.,
Student

e-mail: shyshov@donnuet.edu.ua

GERMAN AND UKRAINIAN IDIOMS, PROVERBS AND SAYINGS: TRANSLATION ASPECT

УДК 821.112.2

Покулевська А. І.,
канд. філол. наук,
доцент

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг, Україна,

e-mail: pokulevska@donnuet.edu.ua

ORCID: [0000-0002-2531-0430](https://orcid.org/0000-0002-2531-0430)

Шишов Д. В.,
здобувач ВО

e-mail: shyshov@donnuet.edu.ua

НІМЕЦЬКІ ТА УКРАЇНСЬКІ ІДІОМИ, ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ

Objective. *The objective of the article is to investigate how such language genres as "sententia", "catchphrases", "maxim", "aphorism", "epigram", "slogan", "anti-proverb" differ using examples from German and Ukrainian.*

Methods. *The main scientific results are obtained using a complex of general scientific and special research methods, namely: descriptive (to explain the concepts of phraseology and various phraseological units), linguistic-cultural and comparative methods (to identify and classify proverbs, sayings and idioms according to their semantic characteristics), comparative analysis (when working with proverbs, sayings and idioms in German and Ukrainian languages).*

Results. *Proverbs, sayings, as well as religion and mass media have a great influence on the formation of public opinions and, above all, stereotypes. In the process of translating a literary text with these phraseological units, the problem is to choose a proverb or a saying in another language that would most accurately convey not only the meaning, but also the emotional colouring, stylistic and national-ethnic components. Another problem that arises in the process of translating proverbs and sayings, various idioms is that it is not individual words that should be translated, but the whole meaning. In the work, an attempt is made to give definitions and conceptual explanations of various language genres, which are often confused, such as "sententia", "catchphrases", "maxim", "aphorism", "epigram", "slogan", "anti-proverb" using examples from the German and Ukrainian languages. In some cases, it is possible to find full or partial equivalents, but most often the authors apply descriptive translation with explanations. This is explained primarily by the fact that the difference between idioms, sayings and proverbs is especially noticeable in their structure. Proverbs refer to complete statements and constitute fixed mini-texts. And only thanks to this property they can be cited. In contrast, proverbs and idioms have an open structure. They must be used in context. Like proverbs, they cannot be directly quoted, but must be reproduced.*

Key words: *phraseology, proverb, saying, idiom, German language*

Introduction

Interest in comparative linguistic studies has grown significantly in recent decades. A major role in this study was played by phraseology and paramiology, i.e. sub-disciplines that deal with fixed indivisible combinations of words, i.e. idioms, proverbs and sayings. **The relevance** of the research is determined by the constant search for ways to translate German idioms, sayings and proverbs into Ukrainian.

In Ukrainian linguistics, M. Alefirenko, V. Kalashnyk, O. Levchenko, F. Medvediev, V. Mokiienko, Yu. Pradid, O. Selivanova, L. Skrypnyk, V. Uzhchenko, etc. devoted their works to the study of phraseological units. I. Holubovska, O. Levchenko, O. Panchenko, D. Uzhchenko, A. Kipriianova, I. Salata, Ts. Ohdonova, V. Mokiienko, E. Gutman, etc. explored phraseologisms with zoonyms.

The objective of the article is to investigate how such language genres as "sententia", "catchphrases", "maxim", "aphorism", "epigram", "slogan", "anti-proverb" differ using examples from German and Ukrainian.

Methods

The main scientific results are obtained using a complex of general scientific and special research methods, namely: descriptive (to explain the concepts of phraseology and various phraseological units), linguistic-cultural and comparative methods (to identify and classify proverbs, sayings and idioms according to their semantic characteristics), comparative analysis (when working with proverbs, sayings and idioms in German and Ukrainian languages).

Results and Discussions

Proverbs and sayings are reflection of the culture and history of any nation. Therefore, ancient mythology, fairy tales, the Holy Scriptures, as well as everyday life are considered the main sources of their occurrence [5, p. 170–172]. According to the modern explanatory dictionary of the Ukrainian language, a **proverb** is "an apt figurative expression, often rhythmic in structure, which summarizes and typifies various life phenomena in a concise form" [2, p. 1131], a **saying** is "an apt, often rhyming expression common in the language, close to a proverb, but without the instructive meaning characteristic of a proverb" [2, p. 1117].

Proverbs are, as a rule, short, their structure is characterized by symmetry, division into parts that rhyme with each other; their rhymes are rich and sometimes unexpected. Often proverbs are built using either syntactic parallelism ("*Хвали жито в стогу, а пана в гробу*") or juxtaposition ("*Рання пташка дзьобик чистить, а пізня очіці жмурить*"). Most often, proverbs use a metaphor, as well as hyperbole ("*Такий тупий ніж, що й киселю не ріже*"), irony ("*Поможє, як мертвому кадило*"), comparison ("*Живє, як у батька за пазухою*"), epithets ("*Живє, як у батька за пазухою*") and other tropes [8]. It is possible to identify such features of folk proverbs as a generalization of folk experience; didacticism; brevity and capacity of the expressed opinion; aptness and poetics; use of words in literal and figurative meanings; small volume.

The linguistic imagery of proverbs, sayings and idioms is the same. Figurativeness consists in the fact that figurative expressions contain a rhetorical figure. An ordinary word consists of a content and an expression, that is, a "signified" and an associated "signifier". There is nothing between them. But all the same, proverbs and sayings have what is meant. Sometimes it is identical to "signified", but usually they are different from each other. And if this is so, then we can talk about imagery. Therefore, it is possible to translate and study individual words of a foreign language that are found in a proverb or a saying, but in this case only the "meaning" can be understood. In order to be able to convey the content of a thought into the target language, it is necessary to find a complete equivalent in one's native language. However, there are perfectly (metaphorically, meaningfully, and literally) balanced equivalents, such as emphasizing that the decline of society begins with leadership:

«Fische fangen am Haupte an zu stinken.» [10] – *«Руба починає смердіти з голови»* [1]; to emphasize the importance of time, there is a proverb from ancient times: *«Zeit ist Geld.»* [12, p. 896] – *Час – гроші* (here and further, our translation is by A.P).

or to emphasize that in work only at the end is it determined whether it brings satisfaction:

«*Wer zuletzt lacht, lacht am besten.*» [10] – *Краще сміється той, хто сміється останнім.*

However, it is very difficult to translate proverbs and sayings that do not have a corresponding equivalent in the target language. In this case, various translation transformations are used. According to the classification of I. Korunets, there are such methods of translation as *full and partial equivalents, analog and descriptive translations, calquing*.

There are several ways of imagery, but the most popular are "metaphor," "anthropomorphism," and "animation ." The last one is a form of personification, which represents "giving objects, natural phenomena or concepts the properties of a person or an animal" [2, p. 939]. A few examples are worth mentioning here:

«*Liebe erwirbt Liebe.*» [10] – «*Душа душу чує, а серце серцю вість подає.*» [3] (personification)

«*Morgenstund hat Gold im Mund.*» [12, p. 523] – Ранок ловить хробака (personification).

«*Lügen haben kurze Beine.*» [12, p. 493] – У брехні короткі ноги (personification).

«*Not lehrt beten.*» [10] – Необхідність вчить молитви (animation).

«*Wahrheit findet keine Herberge.*» [10] – Істина не знаходить притулку (animation)

«*Man muss das Eisen schmieden, solange es heiß ist.*» [12, p. 188] – Залізо треба кувати, поки воно гаряче (metaphor).

«*unter die Haut gehen*» [12, p. 338] – залізити під шкіру (metaphor).

The point illustrated by the last example certainly does not apply to animals or zoology. The veiled message is that like-minded people or even living with the same social views do not harm each other. This is how a metaphor is created, and from it also imagery.

The resources of metaphor are so great that it is impossible to count them. But another main means of metaphor is the transfer of human properties to animals. Due to their imagery, proverbs, sayings and idioms often serve to hide thoughts in the negative evaluation of other people and thus fulfill their social function.

When comparing idioms, proverbs and sayings, it must be done according to certain aspects, such as structure, function, origin, etc. The history of the emergence and development of idioms, proverbs and sayings is difficult to trace and explain. Only a few statements can be made. They do not mark a specific moment of time of occurrence, but perhaps only an era. This is possible due to individual components that are in a certain phraseological unit. The original form of a proverb or saying does not belong to one person. If this were the case, it would be impossible to see fully equivalent examples in different languages. Proverbs and sayings could appear in different places and at different times even within the same language society. And people may have chosen the best option. And, probably for this reason, there are regional differences in some proverbs and sayings even today.

The difference between idioms, sayings and proverbs is particularly noticeable in structure. Proverbs refer to complete statements and constitute fixed mini-texts. And only thanks to this property they can be quoted. In contrast, proverbs and idioms have an open structure. They must be used in context. Like proverbs, they cannot be directly quoted, but must be reproduced.

Another difference is their functionality. Generally, proverbs function as guides or judges in everyday situations because they contain universally accepted wisdom or an irrefutable rule of life. But the main function of an idiom is to make the conversation diverse and colorful.

Another difference is the content. Usually, idioms receive only a fixed meaning in a sentence, and proverbs, on the other hand, are already, so to speak, "ready to use."

From time to time a single component, some or even all components of an idiom undergo a change in meaning. They indicate a new action, situation, evaluation, person or concept with a completely new meaning or one that approaches the denotative meaning of the component. On the contrary, proverbs are unchanged in meaning. However, semantic acceptability may become debatable over time. Such a case can be illustrated by the following example: the use of the expression "*im Elfenbeinturm sitzen*" [12, p. 792] – to sit in an ivory tower. Anyone who sits in an ivory tower is admired and ridiculed at the same time. It is a place of wisdom, but it is far from reality.

"Mein Professor lebt in seiner eigenen Welt. Er hat so verrückte und absurde Ideen, die mit der Realität überhaupt nichts zu tun haben. Er sitzt wahrlich in einem Elfenbeinturm." [11].

Anyone who says that doesn't really have a professor sitting in an ivory tower, the stuff elephant tusks are made of. According to the Deutsche Welle website, this term comes from the Bible, where the "ivory tower" is mentioned as a symbol of a lonely place untouched by reality. However, this term has a mostly negative meaning. Because when someone sits in their ivory tower, they live only in their ideas - without any connection to the outside world. Accordingly, does it make sense in the long run because it begs the question: who wants to sit alone in a tower and not be understood by anyone?

General recognition takes less time for idioms than for proverbs and sayings. Expressions like *eine andere Platte auflegen, eiserne Vorhang* are not based on antiquity. On the other hand, proverbs reflect their wisdom, unchanged over many centuries.

There are a number of language genres that are also easily confused with idioms, proverbs or sayings. Such as "sententia", "catchphrases", "maxim", "aphorism", "epigram", "slogan", "anti-proverb", etc. So, let's analyze them in more detail.

A **sententia** is a "statement of an instructive nature" [2, p. 1307]. Like a proverb, this is a succinctly formulated sentence. But the main difference between them is that the source and the author of the maxim are known. Because the fact that they should appear in a literary work is a necessary condition for maxims. We can talk, for example, about Schiller's maxims. While a proverb takes its meaning from everyday life situations, a maxim contains a philosophical meaning. If the maxim is universally recognized and often used, it can be called a proverb with a change of genre. For example, G. E. Lessing's statement from his outstanding work "Einfach klassisch. Nathan der Weise" (1779) – *"Kein Mensch muss müssen!"* [10], which can be found in I. Franko's story «Не спитавши броду»: «Щоб Ви се зробили з якогось мусу, сьому не вірю. You know what Lessing says: "Kein Mensch muss müssen", therefore, you didn't have to either [9, p. 221].

Another genre is **catchphrases** or **aphorisms**. These are "apt and vivid figurative expressions originating from literary, historical, philosophical sources, folklore" [6, p. 81]. They can also come from old songs, movies or even TV spots. Phrases can be single words or groups of words and do not always need a predicate. Unlike maxims, they need not only to be known, but also to be used in general. Thanks to these properties, aphorisms occupy a place between maxims and proverbs. They do not work as proverbs or sayings because they do not convey a rule of life or a common experience. They are subjective and even mostly represent polemical and oppositional opinions. Another difference between them is that the aphorisms are written by a famous author. For example:

«Mitfreude, nicht Mitleiden macht den Freund.» (Friedrich Nietzsche) [15] – Співчуття, а не жалість, робить друга.

«Wer mit Dummköpfen kämpft, kann keine großen Siege erringen.» (Мікеланджело) [15] – Хто бореться з дурнями, той не може досягти великих перемог.

«Es ist schwieriger, eine vorgefaßte Meinung zu zertrümmern als ein Atom.» (Einstein) [15] – Важче зруйнувати упередження, ніж атом.

«Wer a sagt, der muss nicht b sagen. Er kann auch erkennen, daß a falsch war.» (Bertolt Brecht) [15] – Хто каже А, не має говорити Б. Він також може зрозуміти, що А було не вірно.

Language genres also include **maxims**. According to the large explanatory dictionary of the Ukrainian language, a maxim is a rule, a basic principle that guides a person in his actions and deeds [2, p. 639]. Often, maxims are a subjective life rule that expresses a moral principle of will and action. They are very closely related to aphorisms. The difference between them can be explained as follows: maxims are more subjective, and aphorisms, on the contrary, are usually a counterpoint to an already existing idea. Example:

«Das Beste vom Leben ist, daß man niemand zwingen kann zu leben. Wer durch eigene Niederträchtigkeit dazu gezwungen wird, ist sein eigener moralischer Büttel und Scharfrichter.» (Johann Gottfried Seume) [15] – Найкраще в житті те, що ви нікого не

можете змусити жити. Кожен, кого примушують до цього через власну ницість, сам собі моральний поплічник і кат.

«*Geduld ist die Kunst zu hoffen.*» (Luc de Clapiers) [15] – Терпіння – це мистецтво надії.

«*Das beste Mittel, den Tag zu beginnen, ist: beim Erwachen daran zu denken, ob man nicht wenigstens einen Menschen an diesem Tag eine Freude machen zu können.*» (Friedrich Nietzsche) [15] – Найкращий спосіб почати день – прокинутися і подумати, чи зможеш ти цього дня порадувати хоча б одну людину.

An **epigram** is "a short satirical or humorous poem directed against an individual or a social phenomenon" [2, p. 353]. The term comes from the Greek term and means "inscription". Thus, the translation already indicates what was mainly discussed in the epigram earlier: namely, the form of the inscription, from which an independent form of poetry later arose. However, this form of poetry does not have clear rules to which it always obeys. Importantly, however, an epigram is always a witty thought about a subject, honoring a person on a monument or grave, or providing a special interpretation of an event or condition. It is a concise, memorable, lyrical expression of feelings, moods or thoughts. Epigrams have a concise and clear form and often contain proverbs and aphorisms. Authors of epigrams are usually well-known. Example:

"Dies ist Achilles Grab: dem fünfundten Troja zum Schrecken."

setzten die Griechen es hier an den Trojanischen Strand.

Sohn der Meeres-Göttin, du liegst am Ufer begraben,

daß dir die Welle des Meeres rausche dein ewiges Lob. [14]

The above example is by Johann Gottfried Herder and illustrates the basic principle of epigrams. A feature of the funerary inscription has been preserved here, thus creating a four-line motto about Achilles, the invulnerable hero of Greek mythology. It is clear that the above epigram does not have a clear structure, but is selective and short to honor the person.

"Querkopf! schriert ergrimmt in unsere Wälder Herr Nickel.

Leerkopf! schallt es darauf lustig zum Walde heraus." [14]

This example should be understood as a mocking poem about the German writer Friedrich Nicolai, the main representative of the Berlin Enlightenment. And in this case, the malicious, often caustic character of the epigram, which looks laconic and piercing, is revealed.

It becomes clear that the epigram can basically be of two types. Either it can be understood as a sharp, perhaps wise epigram that addresses the subject intelligently or humorously, or it appears as an angry, mocking poem that critically attacks an era, a guild, or a person and presents and demonstrates it satirically.

Slogan is also a genre that is easy to confuse with others. According to the explanatory dictionary, a slogan is "an idea expressed in a concise form, a political demand; call" [2, p. 224]. However, its main characteristic is that it is used to convey certain facts in a concise and convincing manner. This is how the slogan differs from proverbs and sayings, which usually express wisdom or life experience. A slogan is a word or phrase whose intended use is the basis of a persuasion. That is why they simplify the facts conveyed by using stylistic devices such as alliteration, rhyme or rhythm. For the same purpose, as well as to increase the level of trust on the part of the listener, proverbs are often used as slogans. In addition, they are often used as an advertising slogan. Example:

Ich mag, Maggi. – I love you, Maggie. Here we are talking about Maggi chicken broth, the world-famous slogan of the advertising company "Maggi bouillon cube".

The Kinder Surprise brand has had 9 slogans throughout its history from 1988 to 2012 (the last known slogan):

«*Immer wieder anders.*» (1988) – Завжди різні.

«*In jedem 7. Ei.*» (2000) – У кожному 7-му яйці.

«*Spiel, Spaß, Spannung, Schokolade.*» (2003) – Ігри, веселощі, азарт, шоколад.

«*Ein bisschen Spaß ist immer drin.*» (2005) – Там завжди є трохи веселощів.

«*Lass Dich überraschen.*» (2007) – Дозволь себе здивувати.

«*Gemacht, um die Welt zu überraschen.*» (2009) – Створено, щоб дивувати світ.

«*Ich. Du. Überraschung.*» (2011) – Я. Ти. Сюрприз.

«*Für mehr Spaß als jemals zuvor.*» (2011) – Щоб отримати більше задоволення, ніж будь-коли раніше.

«*Na, neugierig?*» (2012) [13] – Ну, цікаво?

The genres mentioned up to this point are commonly confused with each other in German.

Anti-proverbs are another group of phraseological units. This is a relatively new term in linguistics, which B. Norman interprets as: "various reworkings of already ready (known) paremias: spoonerisms, velerisms, contaminated proverbs and other transformations" [7, p. 8]. Or, in other words, anti-proverbs can be called mini-parodies, the main purpose of which is a humorous, ironic consideration of certain situations. Perceptions of conventional values and norms are questioned over time. Proverbs are also affected by this process. Some proverbs are no longer necessarily considered "true sayings". Rather, they provoke "anti-proverbs" that are created from a given traditional proverb.

Anti-proverbs can be formed by various methods, for example:

- denying the statement of the proverb;
- by changing a letter or word in a proverb or saying;
- combining two proverbs;
- adding suffixes to proverbs, parodying the proverb itself.

It is difficult, if not impossible, for a foreigner to distinguish an anti-proverb from a proverb if he does not know the original version. Example: «*Die Liebe geht durch den Wagen.*

Das schlägt dem Faß die Krone ins Gesicht.

Mehr Glück als Ferdinand.

Wie man sich bettet, so schallt man heraus.

Wer schläft, sündigt nicht; wer sündigt, schläft besser.

Reden ist Silber, Ausreden ist Gold.

Wer die Arbeit kennt und sich danach drängt, der ist beschränkt.

Wenn zwei das Gleiche tun, fallen sie selbst hinein.

Liebe macht blind und nicht selten ein Kind.

Wer die Arbeit kennt und sich nicht drückt, der ist verrückt.» [10]

In the Ukrainian language, you can also find examples of anti-proverbs, which in most cases represent one-day sayings and are designed for the effect of a witty language game:

Баба з возу – далі будеи;

Баба з возу – на душі легше;

Баба з возу – і вовки ситі;

Баба з возу – вилетить, не спіймаєи;

Бабу з возу – могила виправить;

Любиш кататися – люби і катайся;

Любиш кататися – люби й платити;

Любиш кататися – люби проходити техогляд;

Любиш кататися – люби й відповідати;

Любиш кататися – люби і грошики сплачувати;

Любиш кататися – люби і дорогу лагодити; Любиш кататися – люби й правила їзди.

[4, p. 42–43].

Conclusions

Phraseologisms in any language are an important component of the national-linguistic picture of the world. It is an undeniable fact that proverbs and sayings, various idioms are the wealth of language. And it is also obvious that some views in the cultural memory of society are based on this wealth. In addition to proverbs and sayings, religion and mass media also have a great influence on the formation of public opinions and, above all, stereotypes. In recent decades, the interest of scientists in the issues of gender linguistics, in particular in phraseology, has increased significantly. Idioms, proverbs and sayings are linguistic genres and represent subdisciplines of linguistics, but do

not have a generally accepted conceptual definition. In order to be able to draw correct conclusions, a methodical approach was followed.

This study has attempted to provide definitions and conceptual explanations of various often confused language genres. These are "sententia", "catchphrases", "maxim", "aphorism", "epigram", "slogan", "anti-proverb", etc. Therefore, whenever possible, we tried to explain these genres using examples from the German and Ukrainian languages.

Literature:

1. Афоризми. URL: <http://aphorism.org.ua/>
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпін: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
3. Вислови. URL: <https://vislovi.in.ua/prykazky-ta-prysliv-ya-pro-dushu/>
4. Даниленко Л. І. Антиприслів'я: старий склад на новий лад. *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур*. 2011. Випуск 15. С. 41–46.
5. Журавель М. Історія і стан дослідження англійської та української фразеології. *Humanity, computers and communication (HCC' 2015)*, 22–24 April 2015, Lviv, Ukraine. С. 170–172.
6. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С. Я. Єрмоленко. К.: «Либідь», 2001. 223 с.
7. Норман Б. Ю. Славянские паремии: архаика и новации, мудрость и алогизм. *Opera Slavica. Slavistické rozhledy*. R. XVII. 2007. № 2. С. 1–12.
8. Прислів'я. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B2%27%D1%8F>
9. Франко І. Твори в 20 т. Т. 6. Оповідання. 1956. 226 с.
10. Academic dictionaries and encyclopedias. URL: <https://de-academic.com/>
11. Deutsche Welle. Deutsch lernen. URL: <https://learngerman.dw.com/de/der-elfenbeinturm/a-19056449>
12. Duden. Redewendungen. Wörterbuch der Idiomatik. Band 11, Mannheim; Leipzig; Wien; Zürich: Dudenverlag, 2002. 955 S.
13. Slogans.de. URL: <https://www.slogans.de/slogans.php?BSelect%5B%5D=166>
14. Wortwuchs. Epigramm. URL: <https://wortwuchs.net/epigramm/#:~:text=Sohn%20der%20Meeres%2DG%C3%B6ttin%2C%20du,und%20verdeutlich%20das%20grunds%C3%A4tzliche%20Prinzip.>
15. Zitate 7. URL: <https://www.zitate7.de/>

References:

1. *Aforyzmy* [Aphorisms]. Available at: <http://aphorism.org.ua/>
2. Busel, V. T. Ed. (2005). *Velykyi tлумачnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. Kyiv; Irpin, Perun Publ., 1728 p.
3. *Vyslovy* [Expressions]. Available at: <https://vislovi.in.ua/prykazky-ta-prysliv-ya-pro-dushu/> (in Ukrainian)
4. Danylenko, L. I. (2011) *Antypryslivia: staryi sklad na novyi lad* [Anti-proverb: an old phrase in a new way]. *Komparatyvni doslidzhennia slovianskykh mov i literatur* [Comparative studies of Slavic languages and literatures], no 15, pp. 41–46.
5. Zhuravel, M. (2015). *Istoriia i stan doslidzhennia anhliiskoi ta ukrainskoi frazeolohii* [The history and state of the study of English and Ukrainian phraseology]. *Humanity, computers and communication (HCC 2015)*. Lviv, Ukraine, pp. 170–172.
6. Yermolenko, S. Ya. Ed. (2001). *Korotkyi tлумачnyi slovnyk linhvistychnykh terminiv* [A brief explanatory dictionary of linguistic terms]. Kyib, Lybid Publ., 223 p.

7. Norman, B. Yu. (2007). *Slavianskie paremii: arhaika i novatsii, mudrost' i alogizm*. [Slavic Paremiias: Archaism and Innovations, Wisdom and Alogism]. *Opera Slavica. Slavistické rozhledy*. R. XVII, no. 2, pp.1–12.
8. *Pryslivia* [Proverb]. Vikipediia. Available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B2%27%D1%8F> (in Ukrainian)
9. Franko, I. (1956) *Tvory v 20 t. T. 6. Opovidannia* [Works in 20 volumes. T. 6. Stories]. 226 p.
10. Academic dictionaries and encyclopedias. Available at: <https://de-academic.com/>
11. Deutsche Welle. Deutsch lernen. Available at: <https://learngerman.dw.com/de/der-elfenbeinturm/a-19056449>
12. Duden (2002). *Redewendungen. Wörterbuch der Idiomatik. Band 11*, Mannheim; Leipzig; Wien; Zürich, Dudenverlag Publ., 955 S.
13. Slogans.de. Available at: <https://www.slogans.de/slogans.php?BSelect%5B%5D=166>
14. Wortwuchs. Epigramm. Available at: <https://wortwuchs.net/epigramm/#:~:text=Sohn%20der%20Meeres%2DG%C3%B6ttin%2C%20du,und%20verdeutlich%20das%20grunds%C3%A4tzliche%20Prinzip.>
15. Zitate 7. Available at: <https://www.zitate7.de/>

Мета дослідження полягає у спробі дослідити, як відрізняються такі мовні жанри, як «сентенція», «крилаті вислови», «максима», «афоризм», «епіграма», «гасло», «антиприслів'я» на прикладах з німецької та української мов.

Методи. Основні наукові результати отримано за допомогою комплексу загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, а саме: описового методу (для пояснення понять фразеології та різних фразеологічних одиниць), лінгвокультурологічного та порівняльно-зіставного (для ідентифікації та класифікації прислів'їв, приказок та ідіом за їхніми семантичними характеристиками), порівняльного аналізу (при роботі з прислів'ями, приказками та ідіомами в німецькій та українській мовах).

Результати. На формування суспільних думок і, насамперед, стереотипів, великий вплив мають прислів'я, приказки, а також релігія та ЗМІ. В процесі перекладу художнього тексту з цими фразеологічними одиницями проблема полягає у тому, щоб підібрати таке прислів'я чи приказку в іншій мові, які б найбільш точно передавали би не тільки значення, а й ще емоційне забарвлення, стилістичний та національно-етнічний компоненти. Інша проблема, яка виникає в процесі перекладу прислів'їв та приказок, різних ідіом полягає у тому, що слід перекладати не окремі слова, а саме цілісне значення. В роботі було зроблено спробу дати визначення та концептуальні пояснення різних мовних жанрів, які часто плутають, таких як «сентенція», «крилаті вислови», «максима», «афоризм», «епіграма», «гасло», «антиприслів'я» на прикладах з німецької та української мов. В деяких випадках вдалося знайти повні або часткові еквіваленти, проте найчастіше автори вдавалися до описового перекладу з роз'ясненнями. Це пояснюється в першу чергу тим, що різниця між ідіомами, приказками та прислів'ями особливо помітна в структурі. Прислів'я стосуються завершених тверджень і становлять фіксовані міні-тексти. І тільки завдяки цій властивості їх можна цитувати. Навпаки, приказки та ідіоми мають відкриту структуру. Їх потрібно використовувати в контексті. Як і прислів'я, їх не можна прямо цитувати, а необхідно відтворювати.

Ключові слова: фразеологізм, прислів'я, приказка, ідіома, німецька мова

DOI : 10.33274/2079-4835-2024-28-1-43-50
UDC 347.78

Udovichenko H. M.
PhD in Pedagogical sciences,
Associate Professor

Mykhailo Tuhan-Baranovskyi Donetsk National University
of Economics and Trade, Kryvyi Rih, Ukraine, e-mail:
udovichenko@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0003-3731-0857

Sherstiuk L. V.
PhD in Pedagogical sciences,
Associate Professor

Black Sea National University named after Petro Mohyla,
Mykolaiv, Ukraine, e-mail: lvsherstiuk@gmail.com
ORCID: 0000-0001-8467-8449

Prysiazhna Ya. D.,
Student

Mykhailo Tuhan-Baranovskyi Donetsk National University
of Economics and Trade, Kryvyi Rih, Ukraine, e-mail:
prysiazhna@donnuet.edu.ua

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE VOCABULARY OF SCIENTIFIC AND TECHNICAL TEXTS IN ENGLISH AND UKRAINIAN

УДК 347.78

Удовіченко Г. М.,
кандидат пед. наук,
доцент

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: udovichenko@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0003-3731-0857

Шерстюк Л. В.,
кандидат пед. наук,
доцент

Чорноморський національний університет імені Петра
Могили, м. Миколаїв, Україна, e-mail: lvsherstiuk@gmail.com
ORCID: 0000-0001-8467-8449

Присяжна Я. Д.,
здобувачка ВО

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: prysiazhna@donnuet.edu.ua

ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ ЛЕКСИКИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Objective. The objective of the article is to make a comparative analysis of the vocabulary of scientific and technical texts in English and Ukrainian.

Methods. The main scientific results were obtained using a set of general scientific and special research methods, namely: analysis, generalization and systematization of scientific and educational literature on literary studies, psychology, linguistics; theoretical generalization, analysis and synthesis, as well as comparative, descriptive and analytical.

Results. The vocabulary of the scientific and technical style has a number of features, such as specialization and precision, standardization of terminology, clarity and unambiguity, neologisms and technical terms, official language, abbreviations and acronyms, systematic use of symbols, logical structure, interdisciplinary coherence and dynamic adaptation. These features help to convey complex ideas with precision.

In English and Ukrainian, this vocabulary has both common and distinctive features. The main common feature is accuracy, specificity and clarity in the way the material is presented; this special vocabulary serves as a linguistic tool to overcome obstacles in understanding complex ideas in science and technology. Among the characteristic features of the vocabulary of the scientific and technical style in both languages are the use of special terms, terminological phrases, professionalisms, special clichés, non-terminological vocabulary, abbreviations, acronyms,

neologisms and abstract vocabulary. Scientific and technical texts have their own structural complexity. In both English and Ukrainian, the basis of a scientific text is compound and complex sentences, various phrases (adverbial, infinitive and gerund), impersonal and impersonal-personal constructions. The use of references and bibliographies is a fundamental part of scientific and technical writing in both languages.

Key words: *special vocabulary, terms, terminological phrases, professionalisms, special clichés, non-terminological vocabulary, abbreviations, acronyms, neologisms and abstract vocabulary*

Introduction

The comparative analysis of scientific and technical style vocabulary in English and Ukrainian is an exciting and challenging field of study that combines linguistics, translation studies and specialist scientific knowledge. This analysis not only highlights the linguistic characteristics unique to each language, but also reflects broader cultural, educational and technological trends.

The scientific and technical vocabulary is a specialised subset of language that is rapidly evolving in response to advances in knowledge and technology. When comparing English and Ukrainian, two languages with different historical and linguistic trajectories, several intriguing aspects emerge.

The study of scientific and technical style vocabulary has been carried out by numerous linguists and scholars over the years. However, identifying specific individuals who focus exclusively on this field can be challenging, as it is a highly interdisciplinary field and often involves the collaboration of linguists, technical experts and teachers. Despite this, some prominent figures have made significant contributions to the understanding and development of scientific and technical language: Eugene Garfield, Michael Halliday, Alan Turing, Gregory Bateson, Sue Ellen Wright, Gerhard Budin, T. Ishchenko, I. Kolesnikova, V. Mozhovyi, L. Vasenko, V. Dubichynskyi, O. Krymets, and others.

The **objective** of the article is to make a comparative analysis of the vocabulary of scientific and technical texts in English and Ukrainian.

Methods

The main scientific results were obtained using a set of general scientific and special research methods, namely: analysis, generalization and systematization of scientific and educational literature on literary studies, psychology, linguistics; theoretical generalization, analysis and synthesis, as well as comparative, descriptive and analytical.

Results and Discussions

To begin with, English, with its global distribution, has been the dominant force in science and technology communication. Its vocabulary in these fields is extensive, enriched by the language's tendency to absorb and adapt terms from other languages, reflecting a long history of scientific innovation and global interaction. The prevalence of English in science and technology has led to its terms being widely adopted or adapted by other languages, including Ukrainian.

The Ukrainian language, with its Slavic roots and unique linguistic evolution, offers a contrasting approach to the creation and adaptation of scientific and technical terms. The history of the language, characterised by regional and foreign influences, shapes its scientific lexicon. The Ukrainian language often uses transliteration, calques, or neologisms, balancing the need for global comprehensibility with the preservation of linguistic identity.

Scientific and technical texts in English and Ukrainian have their common and distinctive features. Let us consider their common features [2]:

The similarities in both languages reflect the universal principles of scientific communication and technical documentation, regardless of language differences. Both Ukrainian and English scientific and technical texts prioritise clarity and precision in their presentation. Complex ideas are broken down into understandable segments, with great emphasis on ensuring accurate communication. The logical development of ideas is a feature of scientific and technical texts. They

often show a hierarchical organisation of information. This includes a clear division into sections such as abstract, introduction, methodology, results, discussion, and conclusion in research articles or similar sections in technical documents. This structure helps to present complex information in a systematic way. Emotional words or expressions are not used in the presentation of the material. This structure contributes to a clear understanding of the research process and its results.

Scientific and technical texts in Ukrainian and English strive for objectivity. Personal opinions or subjective points of view are usually avoided, focusing instead on data, facts, and conclusions based on evidence. This objectivity is crucial for maintaining the integrity and credibility of the information. Organising words are used to help build a logical text, for example:

- *firstly, secondarily, finally, additionally, moreover, furthermore, in the first place, also, last but not least, however, on the other hand, in contrast, despite this, for instance, for example, to sum up, to wrap up;*

- *оскільки, на відміну від цього, незважаючи на це, отже, в результаті, таким чином, зокрема, а саме, з цією метою, з цієї причини, іншими словами та багато інших.*

Using special vocabulary:

1) terms: *Mathematical models are used to study **thermodynamics**.*

*Для вивчення **квантової механіки** використовуються різноманітні математичні моделі [7].*

2) special clichés: *It is worth noting that **based on** our data, new hypotheses can be formulated.*

*Необхідно відзначити, що в **контексті** наших досліджень, ці результати мають велике значення [7].*

3) non-terminological vocabulary: *The achieved **results** confirmed the hypothesis about the influence of gravitational forces on the motion of bodies.*

*Проведені **експерименти** дозволили зробити висновок про взаємозв'язок між показниками та результатами [7].*

4) abbreviations: *The research was conducted according to the **MPM** (methodology of experiment conduct).*

*Використання **МЛ** (машинного навчання) є перспективним напрямом для аналізу великих обсягів даних [7].*

5) occasional abbreviations: *The use of **SE** (software) significantly simplified the analysis of the obtained data.*

*Дослідження показало, що використання **ШІ** (штучного інтелекту) значно підвищує ефективність роботи системи [7].*

6) abstract vocabulary: *The role of ecosystems in preserving biodiversity is **extremely important**.*

*Вивчення **психологічних аспектів** взаємодії користувача з інтерфейсом є ключовим для створення зручних програмних продуктів [7].*

7) neologisms: *There is a need for **nanomaterials** for further research in the field of medical electronics.*

*Розробка нових **біоінформатичних** методів сприятиме прискоренню процесу відкриття нових лікарських препаратів [7].*

Constructional complexity. The syntactic structure of scientific and technical texts has some difficulties. Compound and complex sentences form their basis [9]. For example:

- *Although the experiment was conducted under controlled conditions, the results varied significantly across samples.*

The species thrives in arid environments where water sources are minimal, indicating a remarkable adaptation to its habitat.

When the data was analyzed, it revealed a correlation between increased pollution levels and the decline in marine biodiversity [7].

- *Якщо температура підвищується, реакційна швидкість хімічної реакції також зростає, що має велике значення для промисловості.*

Розробка нових ліків триває, і вчені сподіваються знайти ліки від рідкісних захворювань [7].

In such types of sentences, you will often notice the extensive use of prepositions, conjunctions, and various phrases, such as the adverbial, infinitive, and gerund:

- *Measuring the temperature gradients requires using sensitive equipment (gerund);*

To understand the phenomenon fully, one must consider the underlying molecular mechanisms (infinitive clause);

The solution was heated gently to prevent any chemical decomposition (adverbial) [7].

- *Якщо температура перевищить критичний рівень, система автоматично вимкне подачу енергії.*

Після завершення експерименту, дані були проаналізовані за допомогою статистичного програмного забезпечення [7].

We should also highlight the use of impersonal and impersonal-personal constructions [2]:

- *It was observed that the reaction rate increased with temperature.*

It has been found that this species migrates over 3000 kilometers annually.

Experiments were conducted to determine the material's resistance to corrosion [7].

- *Було встановлено, що новий сплав має вищу термічну стійкість.*

Необхідно провести додаткові дослідження для підтвердження гіпотези.

Нам вдалося розробити нову модель прогнозування [7].

Citations and bibliographies. The use of citations and bibliographies is a fundamental aspect of scientific and technical texts in both English and Ukrainian. These elements serve several important purposes: they provide evidence for claims and arguments, acknowledge previous work in the field, and offer readers paths to additional information. Although there are some differences between English and Ukrainian practices (standards and formatting), the basic principles are quite similar.

Distinctive features of scientific and technical texts in English and Ukrainian:

1. In English scientific and technical texts, the use of the pronoun «I», and this is unacceptable in Ukrainian. For example:

In designing the experiment, I considered several alternative approaches before selecting the most efficient one in terms of both time and resources.

I analyzed the data using a newly developed algorithm that significantly reduced processing time.

I acknowledge that the sample size of this study is a limitation and further research is needed to confirm these findings.

Based on my findings, I believe that this approach could revolutionize the way we think about sustainable design [7].

Instead, in some genres of scientific and technical text, the pronoun ‘we’ may be used in Ukrainian. “Pluralis Modestiae”, also known as “modesty plural” or “authorial plural”, is a linguistic term that refers to the use of first-person plural pronouns (we, us, our) by an author or speaker to refer to themselves. For example:

Ми розробили новий алгоритм, який значно підвищує ефективність обчислень.

У нашій статті ми аналізуємо вплив глобального потепління на розподіл опадів.

Нас цікавить розробка екологічно чистих технологій [7].

2. The use of allusive phrases and quotations is typical for an English-language scientific text:

As Darwin famously remarked, 'It is not the strongest of the species that survive, nor the most intelligent, but the one most responsive to change.' This quote underscores the importance of adaptability in evolutionary biology.

Drawing on Einstein's theory of relativity, we can better understand the interplay between space and time in cosmological models.

As Carl Sagan eloquently put it, 'Extraordinary claims require extraordinary evidence.' This assertion guides our approach to evaluating hypotheses in astrobiology [7].

3. English-language scientific texts often demonstrate a more flexible approach to genre and stylistic norms, allowing the use of expressive vocabulary and phrases that emphasise the author's personality. This not only adds a personal touch to the writing, but also helps to engage the reader, promoting their interest in delving deeper into the topic. This characteristic contrasts with the traditionally more rigid structure of scientific writing in the Ukrainian language, where strict adherence to formal norms is often emphasised. The relative openness of the English style gives authors the opportunity to infuse their work with a unique voice, making the material more persuasive and potentially more accessible to a wider audience. For example:

*The fluorescence microscopy revealed a **mesmerizing array** of colors, illuminating the intricate network of neural connections in the brain.*

*The turbulent flow of the river carved out **majestic canyons** over millennia, leaving behind **brehtaking geological formations**.*

*The enzyme exhibited a **remarkable capacity** to catalyze the reaction, driving the chemical equilibrium towards **complete conversion** of substrates.*

*The biofluorescent organisms in the deep ocean emit an **ethereal glow**, transforming the abyssal darkness into a **surreal underwater spectacle** [7].*

4. Attributive groups. In English, such groups are formed according to the N+N, N+N+N models, which is not typical for the Ukrainian language: *solar cell, protein synthesis, blood glucose, carbon dioxide emissions, DNA replication mechanism, global climate change, multiple enzymatic processes, nanoparticle surface modification, drug delivery efficiency* [3].

5. English scientific and technical texts are characterised by the use of interrogative sentences, while Ukrainian texts are characterised by exhortative sentences:

- *What is the relationship between temperature and reaction rate in this chemical process?*

How do variations in pH levels affect the enzymatic activity of the catalyst?

What are the implications of these findings for future research in the field?

Why does the material exhibit different properties under varying pressure conditions? [7];

- *З огляду на отримані результати, є переконливі докази на користь використання цього нового підходу в галузі енергозбереження.*

Наші дослідження підкреслюють необхідність переходу на відновлювані джерела енергії для забезпечення сталого розвитку.

Ми закликаємо до розробки та впровадження інноваційних рішень, які можуть значно зменшити викиди парникових газів [7].

The Ukrainian text also frequently uses exhortative expressions, which is not typical of the English text:

***Порівняємо** традиційні та сучасні методи обробки даних.*

***Дослідимо** вплив нових технологій на ефективність виробництва.*

***Розглянемо** можливості використання відновлюваних джерел енергії.*

***Звернемо увагу** на ключові аспекти безпеки при розробці програмного забезпечення.*

***Оцінимо** переваги і недоліки кожного підходу для знаходження оптимального рішення [7].*

Consequently, both English and Ukrainian scientific and technical texts use a variety of linguistic features and vocabulary to effectively communicate specialised information. While there are similarities between the two languages in the use of terms, abbreviations and abstract vocabulary, there are also notable differences in their expression and use. In addition, while both languages demonstrate a knack for conveying specific information, it is important to consider the unique characteristics of each language, including grammatical structures, word order, and idiomatic expressions. By understanding and utilising the linguistic characteristics of each language, authors and translators can ensure clarity and accuracy in communicating scientific and technical concepts across language boundaries.

Conclusions

The vocabulary of the scientific and technical style has a number of features, such as specialization and precision, standardization of terminology, clarity and unambiguity, neologisms and technical terms, official language, abbreviations and acronyms, systematic use of symbols, logical structure, interdisciplinary coherence and dynamic adaptation. These features help to convey complex ideas with precision.

In English and Ukrainian, this vocabulary has both common and distinctive features. The main common feature is accuracy, specificity and clarity in the way the material is presented; this special vocabulary serves as a linguistic tool to overcome obstacles in understanding complex ideas in science and technology. Among the characteristic features of the vocabulary of the scientific and technical style in both languages are the use of special terms, terminological phrases, professionalisms, special clichés, non-terminological vocabulary, abbreviations, acronyms, neologisms and abstract vocabulary. Scientific and technical texts have their own structural complexity. In both English and Ukrainian, the basis of a scientific text is compound and complex sentences, various phrases (adverbial, infinitive and gerund), impersonal and impersonal-personal constructions. The use of references and bibliographies is a fundamental part of scientific and technical writing in both languages.

Literature:

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово стилістичні проблеми. Вінниця: Нова книга, 2004. 576 с. URL: https://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/Karaban_2004_576.pdf
2. Клименко І. М., Нерода К. Д. Науковий текст у порівняльному аспекті (на матеріалі англійської та української мов). Кривий Ріг, 2019. 77 с.
3. Саврук М. П. Українсько-англійський науково-технічний словник. НАН України, Фіз.-механ. ін-т ім. Г. В. Карпенка. Київ: Наукова думка, 2008. 909 с. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0001609%5F1
4. Сливка Л. З. Особливості перекладу науково-технічної термінології з англійської мови на українську. *Закарпатські філологічні студії*. Випуск 27. Том 3. 2022, С. 144-149. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/27/part_3/27.pdf
5. Стегалюк А. В. Особливості перекладу українською мовою професійної термінології текстів науково-технічного спрямування. *Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві*. 2014. Вип. 5(10). С. 216–225. URL: https://sbornik.college.ks.ua/downloads/sbornik5_10/pdf/25.pdf
6. Сусіденко Є. М., Баранова С. В. Відтворення особливостей науково-технічного тексту в перекладі. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Том 31 (70) № 2 Ч. 2 2020. URL: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/2_2020/part_2/44.pdf
7. Чтиво. Електронна бібліотека. Культура, філософія, філологія, мовознавство та інше -знавство. Наука. URL: <https://chtyvo.org.ua/genre/naukova/books/>

References:

1. Karaban, V. I. (2004). *Pereklad anhliiskoi naukovoï i tekhnichnoi literatury. Hramatychni trudnoshchi, leksychni, terminolohichni ta zhanrovo stylistychni problem* [Translation of English scientific and technical literature. Grammatical difficulties, lexical, terminological and genre-stylistic problems]. Vinnytsia, Nova Knyha Publ., 576 p. Available at: https://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/Karaban_2004_576.pdf

2. Klymenko, I. M., Neroda, K. D. (2019). *Naukovyi tekst u porivnialnomu aspekti (na materialii anhliiskoi ta ukrainskoi mov)* [Scientific text in the comparative aspect (on the material of English and Ukrainian)]. Kryvyi Rih, 77 p.

3. Savruk, M. P. (2008). *Ukrainsko-anhliiskyi naukovo-tekhnichnyi slovnyk* [Ukrainian-English Scientific and Technical Dictionary.]. NAN Ukrainy, Fiz.-mekhan. in-t im. H. V. Karpenka [NAS of Ukraine, Karpenko Institute of Physics and Mechanics]. Kyiv, Naukova Dumka Publ., 909 p. URL:

http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0001609%5F1

4. Slyvka, L. Z. (2022). *Osoblyvosti perekladu naukovo-tekhnichnoi terminolohii z anhliiskoi movy na ukrainsku* [Features of translation of scientific and technical terminology from English into Ukrainian]. *Zakarpatski filolohichni studii* [Transcarpathian philological studies], Issue 27, Vol. 3, pp. 144-149. Available at: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/27/part_3/27.pdf

5. Stehaliuk, A. V. (2014). *Osoblyvosti perekladu ukrainskoii movoiu profesiinoi terminolohii tekstiv naukovo-tekhnichnoho spriamuvannia* [Features of translation of professional terminology of scientific and technical texts into Ukrainian]. *Informatsiini tekhnolohii v osviti, nausti ta vyrobnytstvi* [Information technologies in education, science and production], Issue 5(10), pp. 216–225. Available at: https://sbornik.college.ks.ua/downloads/sbornik5_10/pdf/25.pdf

6. Susidenko, Ye. M. & Baranova, S. V. (2020). *Vidtvorennia osoblyvostei naukovo-tekhnichnoho tekstu v perekladi* [Reproduction of the features of a scientific and technical text in translation]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Filolohiia. Sotsialni komunikatsii* [Scientific notes of Vernadsky TNU. Series: Philology. Social communications], Vol. 31 (70), No. 2, Part 2. Available at: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/2_2020/part_2/44.pdf

7. Chytyvo [Reading]. *Elektronna biblioteka. Kultura, filosofii, filolohiia, movoznavstvo ta inshe –znavstvo. Nauka* [Electronic library. Culture, philosophy, philology, linguistics and other studies. Science]. Available at: <https://chtyvo.org.ua/genre/naukova/books/>

Мета статті – здійснити порівняльний аналіз лексики науково-технічних текстів в англійській та українській мовах.

Методи. Основні наукові результати отримано за допомогою комплексу загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, а саме: аналізу, узагальнення та систематизації наукової та навчальної літератури з літературознавства, психології, лінгвістики; теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу, а також порівняльного, описового та аналітичного.

Результати. Лексика науково-технічного стилю має низку особливостей, таких як спеціалізація і точність, стандартизація термінології, чіткість і однозначність, неологізми і технічні терміни, офіційна мова, скорочення і аббревіатури, системне використання символів, логічна структура, міждисциплінарна узгодженість і динамічна адаптація. Ці особливості допомагають точно передавати складні ідеї.

В англійській та українській мовах ця лексика має як спільні, так і відмінні риси. Основною спільною рисою є точність, конкретність і ясність викладу матеріалу; ця спеціалізована лексика слугує мовним інструментом для подолання перешкод у розумінні складних ідей у науці та техніці. Серед характерних особливостей лексики науково-технічного стилю в обох мовах - використання спеціальних термінів, термінологічних словосполучень, професіоналізмів, спеціальних кліше, нетермінологічної лексики, аббревіатур, акронімів, неологізмів та абстрактної лексики. Науково-технічні тексти мають свою структурну складність. Як в англійській, так і в українській мові основу наукового тексту складають складносурядні та складнопідрядні речення, різноманітні словосполучення (дієприслівникові, інфінітивні та герундійні), безособові та безособово-особові конструкції.

Використання посилань та бібліографії є невід'ємною частиною науково-технічних текстів обома мовами.

Ключові слова: *спеціалізована лексика, терміни, термінологічні словосполучення, професіоналізми, спеціальні кліше, нетермінологічна лексика, аббревіатури, акроніми, неологізми та абстрактна лексика.*

СУСПІЛЬСТВО: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ. ОСОБИСТІСТЬ

DOI : 10.33274/2079-4835-2024-28-1-51-57

УДК 82.09:(821.111Орвелл7 1984+821.111Хакслі7Чудовий новий світ)(045)

Ревуцька С. К.,
кандидат філологічних наук

Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг, Україна, e-mail: revutska@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0002-8969-1295

Барліт Л. М.,
здобувачка ВО

e-mail: barlit@donnuet.edu.ua

ОЗНАКИ АНТИУТОПІЙ В РОМАНАХ ДЖ. ОРВЕЛЛА «1984», О. ХАКСЛІ «ЧУДОВИЙ НОВИЙ СВІТ»

UDC82.09:(821.111Орвелл7 1984+821.111Хакслі7Чудовий новий світ)(045)

Revutska S. K.,
PhD in Philological sciences

Mykhailo Tuhon-Baranovskyi Donetsk National University of Economics and Trade, Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: revutska@donnuet.edu.ua

Barlit L. M.,
Student

ORCID: 0000-0002-8969-1295
e-mail: barlit@donnuet.edu.ua

SIGNS OF DYSTOPIAS IN J. ORWELL'S "1984" AND O. HUXLEY'S "BRAVE NEW WORLD"

Мета. Окреслити основні ознаки антиутопії у творах Дж. Орвелла «1984» та О. Хакслі «Прекрасний новий світ»

Методи. Основні наукові результати було отримано шляхом компонентного аналізу романів О.Хакслі «Чудовий новий світ» та Дж. Орвелла «1984». Основна увага приділялася спільним домінантним ознакам антиутопій.

Результати. Явище антиутопії за останні роки дедалі більше набуває актуальності не лише у літературознавстві, а й в інших гуманітарних науках і мистецтві. Романи-антиутопії «Чудовий новий світ» та «1984» неодноразово згадувані у дослідженнях жанру антиутопій, як її найвідоміші зразки в літературі.

Антиутопічні риси чітко простежуються в обох романах. Так, спільними є відтворення тоталітарного режиму і використання пропаганди і маніпуляцій як основних засобів контролю за суспільством. Шляхи досягнення мети – абсолютного контролю є різними: в «1984» влада обирає біль і страждання, як головний інструмент стримування і контролю, у «Чудовому новому світі» – через задоволення базових потреб, які також визначаються контролерами.

В обох творах представлена чітка соціальна система, яку також можна віднести до спільних рис антиутопій. У творі Орвелла класовість суспільства базується на наблизенні до основного правлячого органу – Партії, відповідно громадяни поділялися на: членів Внутрішньої Партії, Зовнішньої Партії та Пролів. У «Чудовому новому світі» було 5 типів громадян: Альфа, Бета – високий клас, Гамма – середній клас, Дельта, Епсилон – нижчий клас. Кожен клас виконував свою функцію у суспільстві, мав уніформу і певний набір навичок для виживання.

Руйнування індивідуальності і знецінення сімейних та загальнолюдських цінностей у романах представлено по-різному, однак спільним є те, що в обох романах підкреслюється,

© Ревуцька С. К., Барліт Л. М.

що занадто велика концентрація влади та контролю над громадянами може призвести до руйнування основних людських цінностей й знищення свободи.

Ключові слова: жанр антиутопії, ознаки антиутопії, пропаганда, тоталітарний контроль персонажів

Постановка проблеми. Явище антиутопії за останні роки дедалі більше набуває актуальності не лише у літературознавстві, а й в інших гуманітарних науках і мистецтві. Твори антиутопічного характеру висвітлюють складні соціально-політичні проблеми, відображаючи страхи та занепокоєння суспільства щодо майбутнього; змальовують гіпотетичні сценарії розвитку технологій і науки, досліджуючи їхній вплив на людську природу, етику та мораль. Це дає можливість вивчати взаємодію між технологічним прогресом та соціальними змінами, а також потенційні ризики та виклики, пов'язані з науково-технічним розвитком.

Умови сучасності, зокрема «розчарування в навколишній дійсності, недовіра до соціальних інститутів, прагнення до свободи особистості, переосмислення подій минулого та побоювання стосовно майбутнього розвитку людства» [1, с. 48] породжують неабияку читачку цікавість до таких творів, де присутня критика різних форм пригнічення, викриваються механізми контролю, пропаганди і маніпуляцій свідомістю людства.

Романи-антиутопії «Чудовий новий світ» та «1984» неодноразово згадувані у дослідженнях жанру антиутопій, як її найвідоміші зразки в літературі. Зокрема різні аспекти представлені у працях Ю. Жаданова, С. Романчук, яка звернула увагу на моральний бік роману Дж. Орвелла «1984», С. Кобути, що дослідила авторські неологізми цього твору, М. Борецького, О. Безлепкіна, Н. Дмитренко – дослідила сюжетобудову, композицію та образну палітру Олдоса Хакслі «Прекрасний новий світ», Р. Мозуль – труднощі перекладу роману тощо. Тож, ознаки антиутопії у «Чудовому новому світі» та «1984», порівняння засобів зображення режимів, пропаганди в них, бачиться актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Належність двох романів до жанру антиутопії відзначають більшість дослідників.

Так, Н. Дмитренко обидва твори називає соціоцентричними, де авторів мало цікавить світ головних персонажів, більшу увагу звертають на «винятково конструювання картини світу та моделі суспільства, уявної соціальної дійсності» [2, с. 49]. Щодо роману Хакслі, дослідниця приходить до висновку, що «Головною ідеєю «шляху» людства, описаного в «Прекрасному новому світі» – одурманення натовпу, народу, нації. Водночас твір Хакслі не є романом «жахів» [2, с. 54]. Тож, із названих авторкою ознак жанру антиутопії, остання («опис негативних якостей вигаданого суспільства таким чином, щоб виникало відчуття жаху» [2, с. 49]) не повністю відбивається в романі.

С. Романчук висвітлює одну із найцікавіших ознак антиутопії – вплив тоталітарної системи на особистість в романі Джорджа Орвелла «1984» та відповідно, відзначає ознаки жанру (контроль та нагляд; деградація індивідуальності; маніпуляція історією; соціальний контроль і репресії; зміна цінностей; символіка та алегорія), які так чи інакше відбивають трансформаційні процеси людини й суспільства в цілому.

У вітчизняних і зарубіжних дослідженнях досить часто звертається увага на одну-три риси жанру наявних у творі, системних досліджень же менше. Аналіз обох творів з позиції визначення основних ознак антиутопій представлений дотично.

Мета дослідження: окреслити основні ознаки антиутопії у творах Дж. Орвелла «1984» та О. Хакслі «Прекрасний новий світ»

Виклад основного матеріалу. Для окреслення поняття і розуміння ознак антиутопії звернімося до словників. Так, в енциклопедії Ю. Коваліва відзначено, що антиутопія це «альтернативне фантомному прогресизму зображення в художній літературі небезпечних наслідків, пов'язаних із безвідповідальним, іноді злочинним експериментуванням над людством задля його «поліпшення», застосуванням ілюзорних, зовні принагідних соціальних,

педагогічних ідеалів» [5; с.75], подібне визначення подано і в словнику-довіднику Р. Гром'яка, а також подано паралельну назву – негативна утопія [6, с.48].

Антиутопії характеризуються зображенням небезпечних та відчужених майбутніх суспільств, де умови життя є вкрай поганими внаслідок обмежень свободи, різного пригнічення або й терору. Більшість антиутопій мають певний зв'язок з реальним світом, але зазвичай розгортаються в уявному майбутньому або альтернативній історії. Крім того, антиутопічні сценарії часто виникають внаслідок людських дій або бездіяльності, незалежно від того, чи це результат злого умислу чи простої дурості.

Спільною рисою для усіх антиутопій є те, що вони негативні та небажані суспільства. Багато антиутопічних творів можна описати як утопічне суспільство з принаймні одним фатальним недоліком. Утопічне суспільство засноване на перфекціонізмі та реалізації, мрії антиутопічного суспільства про поліпшення, затьмарені стимулюючим страхом перед «потворними наслідками сьогоденної поведінки». [10, с. 1]

Н. Дмитренко виокремлює три характерні риси жанру антиутопії: «1) проекція на вигадане суспільство тих рис сучасного авторів суспільства, які викликають його найбільше несприйняття; 2) розташування антиутопічного світу на відстані – в просторі або часі; 3) опис негативних якостей вигаданого суспільства таким чином, щоб виникало відчуття жаху» [2, с. 49].

А. Іванова підсумовує, що основними рисами жанру можна вважати: «проекцією на вигадане суспільство, яка викликає найбільше його несприйняття; розташуванням антиутопічного світу на відстані у просторі або часі; таким описом негативних якостей вигаданого суспільства, аби вони шокували або ж викликали жах», а пропаганду, псевдодемократичність, терор тощо визначає як варіативні [3, с. 80].

І. Кулікова стверджує, що визначення антиутопії, як і окреслення домінант, змінювалося під впливом часу, зокрема, основні характеристики класичної антиутопії було сформульовано у 1980-х рр. («наявність жорстокого тоталітарного суспільства, змінність сприйняття антиутопічного суспільства, антропоцентричність, конфлікт зіткнення між героєм та тоталітарним суспільством, ситуація псевдокарнавалу, ритуалізація життя, оповідь у формі щоденника»), а в 1990-2000-і рр цей список значно розширився («акцент дослідження переміщується з тоталітарної держави на внутрішній світ людини, тісний зв'язок з реальним часом, віддзеркалення сучасних процесів, перемога героя над тоталітарним світом, що виражається у втечі, використання постмодерністських прийомів (інтертекстуальність)») [4, с. 200]. Також дослідниця акцентує на появі нового типу героя в другій половині 20 століття, де на перший план висувається особисті потреби особистості і філософський зміст.

Головна увага дослідників в окресленні домінант антиутопій обертається навколо характеристики власне суспільства, в якому відбуваються зміни, тож головними рисами такого суспільства можна вважати: пропагандистський контроль, постійний нагляд, життя у дегуманізованій державі, відсутність індивідуальності, суспільство без вільного мислення, тоталітарний режим, крах людських цінностей, або піддається цензурі, громадяни суспільства поклоняються фігуранту або концепції (псевдорелігії).

Роман Джорджа Орвелла «1984», опублікований у 1949 році, вважається одним із найстрашніших, але водночас найвидатніших творів літератури. Це пояснюється страхітливостю зображення у романі тоталітарної влади у вигаданій версії Лондона, де люди позбавлені будь-яких свобод і проявів індивідуальності через контроль, спостереження та обмеження. Крім того, здатність Орвелла передбачати події, зокрема значний вплив телебачення та технологій, а також спотворення мови, підсилює реалістичність роману як попереджувальної антиутопічної історії.

Роман «1984» часто називають романом-попередженням, адже автор зосереджує свою увагу на тому, наскільки є небезпечним тоталітаризм, пропагандистські та маніпулятивні технології, які використовує влада задля повного контролю за своїми громадянами. Основну функцію контролю бере на себе Партія, яка готова на все, аби забезпечити своє панування

через систему міністерств. В Океанії діють концентраційні табори та лабораторії для тортур, покарання порушників під контролем Міністерством Кохання, таємна поліція контролює мисленнєві процеси, відповідно називають її «Поліція думок». Переінакшенням, псевдовправдивим висвідленням історичних фактів, дезінформуванням займалося Міністерство Правди. Контролюючи поточну ситуацію, Партія може маніпулювати історією. Крім того, контролюючи історію, влада може раціоналізувати всі свої дії в теперішньому часі. Переписування історії часто здійснюється для пропаганди і маніпуляції колективною свідомістю. Через те, що громадяни не можуть зберігати документи та фотографії, влада цим користується видає ті факти, які їй вигідні. Так, наприклад, влада стверджує, що до революції громадяни жили під контролем капіталістів, і саме вони були правителями. У творі стверджувалось: «Партія заявила, що Океанія ніколи не була в союзі з Євразією. Він, Уїнстон Сміт, знає, що Океанія була в союзі з Євразією ще чотири роки тому. Але де зберігаються ці знання? Тільки в його власній свідомості... Якщо у всіх документах одна й та сама пісня, тоді ця брехня оселяється в історії і стає правдою. «Хто керує минулим, – звучало в партійному гаслі, – той керує майбутнім; хто керує теперішнім, той керує минулим» [7, с. 36].

Цікавим є ще прийом створення спільного ворога і можливість отримання катарсису за допомогою програми «Двохвилинка ненависті». Партія представила Голдстейна, як ворога і винуватця усіх негативних явищ в Океанії, і, демонструючи дві хвилини його образ, давала можливість усім громадянам «висловити» свій гнів і тим самим проявити патріотизм і єдність суспільства. Регулярність програми сформувала рефлекторну реакцію: «Ненависть почалась якихось тридцять секунд тому, а половина глядачів уже не могла стримувати лютих вигуків. Нестерпно було бачити це самовдоволене овече обличчя і за ним – жажливу міць євразійських військ; крім того, побачивши Голдстейна і навіть при думці про нього страх і гнів виникали рефлекторно» [7, с.15]. Усе це демонструє чітку спрямованість влади на руйнацію людських цінностей, втрату людяності, яка культивується в антиутопічному суспільстві.

Розуміючи роль мови у впливі на суспільство, в Океанії створюється «Новомова», тобто спрощений варіант англійської, який визначає статусність громадянина – нею користуються партійці: «Новояз був розроблений для того, щоб задовольнити ідеологію анґсоца, або англійського соціалізма і, мабуть, що більш важливе, як спосіб зробити неможливим інші способи мислення» [7, с. 305].

Партія пропагує дводумство на основі Новомови, яка містить багато слів, щої створюють уявні асоціації між суперечливими значеннями, особливо це стосується засадничих суспільствотворчих понять: добро і зло, правда і брехня, справедливість і несправедливість. У випадку працівників Департаменту архівів Міністерства Правди, дводумство означає можливість фальсифікувати державні документи, а потім повірити в нову історію, яку вони самі щойно переписали. Як показано в книзі Голдстейна, самі назви міністерств є прикладом дводумства, точніше – викривлення загальноприйнятих понять: Міністерство Правди займається брехнею, Міністерство Миру – війною, Міністерство Кохання – тортурами, Міністерство Достатку – голодом. Партійні гасла є також прикладом дводумства: Війна – це мир, свобода – це рабство, незнання – сила. Крім того, самообман дводумства дозволяє партії підтримувати великі цілі та реалістичні очікування: «Тому, хто править і має намір правити далі, необхідно мати вміння, щоб спотворювати відчуття реальності. Секрет правління в тому, щоб віра у свою непогрішність поєднувалася з умінням вчитися на минулих помилках» [7, с. 218].

Загалом роман «1984» не просто демонструє яким би був світ і суспільство при тоталітарному режимі, а й є певною проєкцією автора на негативні риси тогочасного суспільства (зокрема режим СРСР), при цьому зображення певних дій міністерств і справді викликають жах сучасника.

Не менш небезпечними для суспільства є й контроль влади за розвитком і впровадженням новітніх технологій, що передбачив Олдос Хакслі у творі «Чудовий новий світ» ще у 1932 році. Хоча дія роману розгортається у майбутньому, він містить сучасні

проблеми початку 20 століття. Головна ідея твору полягає в тому, що поступовий розвиток технологій може призвести до того, що люди втратять свою індивідуальність та свободу в обмін на комфорт й безпеку, які можуть бути надані соціальним контролем. Крім того, у романі зображено наслідки колективного відчуження та втрати людської спільноти, що може виникнути внаслідок знищення ідентичності та індивідуальності.

Тут маємо суміш елементів трьох режимів утилітаризму, тоталітаризму та диктатури, які були знайомі письменникові, як свідкові. На перший погляд, Хакслі створює протилежну орвеллівській державу, яка «дбає» про щастя своїх громадян, звідти і назва твору – «Чудовий новий світ»

Ознаки антиутопії помітні навіть в тому, що люди в країні обмежені навіть у бажаннях – вони бажають тільки те, що можуть отримати, не прагнуть свободи, бо не знають що це. Вони щасливі у тому створеному світі, бо відчують безпеку і не знають смерті, високі емоції їм також не доступні. Один із персонажів говорить: «вони так сконцентровані, що практично не можуть вийти за рамки усталеної поведінки» [9, с. 105]. Та й не можуть цього зробити, адже суспільство поділено на касти, кожна з яких має свої права і навіть уніформу. Забезпечуючи громадянам щасливе існування в певних межах, влада не боїться, що можуть виникнути незадоволені повстанці, адже «всі люди фізико-хімічно рівні» [9, с. 22], тобто позбавленні індивідуального мислення та емоцій.

У «Чудовому новому світі» маніпуляція свідомістю і контроль втілено у головному методі – гіпнопедії. За її допомогою Світові контролери змушують людей вірити в те, що може відповідати їх власним інтересам. Вони виховують покірних, позбавлених особистості представників «щасливого суспільства», яким можна безперешкодно керувати. Оскільки кожен у чудовому новому світі змушений вірити у те, що хочуть контролери Світу, жодна з соціальних каст не скаржиться на своє становище в суспільстві або на завдання, які були поставлені. Тобто, проблема ненависті до рабства була вирішена, оскільки люди чудового нового світу зумовлені любов'ю до свого рабства.

Усе населення країни постійно перебуває під впливом наркотичної речовини – соми, яка використовується владою задля контролю емоційної сфери населення. Сома сприяє зміні поглядів і відчуттів: її приймають, щоб не відчувати болю, дискомфорту, негативних емоцій, страждань тощо. Мустафа Монд демонструє, що життя у Світовій Державі є ідеальним, оскільки, на відміну від попереднього життя до ери Форда, люди не могли уникнути болю, але у чудовому новому світі усі можуть легко не відчувати всіх видів страждань: «Не дивно, що живородні люди були безумні, порочні й нещасні. Їхній світ не дозволяв їм діяти розважливо, бути при своєму розумі, бути доброчесними й щасливими... А при таких переживаннях, - до того ж на самоті, в безнадії й ізоляції, – про яку стабільність може йти мова?» [9; с.20]. Тобто це технологічний засіб і контролю, і забезпечення задоволенням суспільства.

Висновки. Антиутопічні риси чітко простежуються в обох романах. Так, спільними є відтворення тоталітарного режиму і використання пропаганди і маніпуляцій як основних засобів контролю за суспільством. Шляхи досягнення мети – абсолютного контролю є різними: в «1984» влада обирає біль і страждання, як головний інструмент стримування і контролю, у «Чудовому новому світі» – через задоволення базових потреб, які також визначаються контролерами.

В обох творах представлена чітка соціальна система, яку також можна віднести до спільних рис антиутопій. У творі Орвелла класовість суспільства базується на наблизенні до основного правлячого органу – Партії, відповідно громадяни поділялися на: членів Внутрішньої Партії, Зовнішньої Партії та Пролів. У «Чудовому новому світі» було 5 типів громадян: Альфа, Бета – високий клас, Гамма – середній клас, Дельта, Епсилон – нижчий клас. Кожен клас виконував свою функцію у суспільстві, мав уніформу і певний набір навичок для виживання.

Руйнування індивідуальності і знецінення сімейних та загальнолюдських цінностей у романах представлено по-різному. Так, у «Чудовому новому світі» інститут «сім'ї» було

взагалі скасовано, а в «1984» однією з головних цілей Партії стала руйнація сімейних стосунків як таких, дітей привчали не підтримувати членів сім'ї, а стежити за їх ідейною стриманістю. Тож, в обох романах підкреслюється, що занадто велика концентрація влади та контролю над громадянами може призвести до руйнування основних людських цінностей й знищення свободи.

Список літератури:

1. Борщик А. Антиутопія: особливості жанрової моделі. *Магістерські студії. Альманах*. Вип. 23. Херсон – Івано-Франківськ. ХДУ, 2023. С. 23–26.
2. Дмитренко Н. В. Між тоталітарним пеклом та споживацьким раєм. Роман-антиутопія Олдоса Хакслі «Прекрасний новий світ». *Теоретична і дидактична філологія. Серія : Філологія (літературознавство, мовознавство)*. 2016. Вип. 23. С. 47–56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tdff_2016_23_8.
3. Іванова А. О. Жанрові особливості антиутопії: теоретичний аспект. *Закарпатські філологічні студії*. 2020. Випуск 13. Том 3. С. 77–81. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/13/part_3/16.pdf
4. Кулікова І. Термін антиутопія в контексті літературного процесу ХХ століття. *Актуальні проблеми літературознавчої термінології : науковий збірник / відп. ред.: Є. М. Васильєв*. Рівне : О. Зень, 2017. Вип. 2. С. 198–201.
5. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 1. 608 с.
6. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. К.: ВЦ «Академія», 2007. 752 с.
7. Оруел Дж. 1984. / пер. Голишева В. Київ: Форс Україна, 2021. 318 с.
8. Пархоменко І. Антиутопія: інтерпретація в сучасному літературознавстві. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Філологія*. 2011. № 963. Вип. 62. С. 217–222.
9. Хакслі О. Чудовий новий світ / пер. Маренко С. Київ: Всесвіт, 1994. 125 с.
10. Hemmingsen A. Dystopian Literature, Emotion and Utopian Longing: Master`s thesis / University of Kansas. Kansas, 2015. 60 p.

References:

1. Borshchuk, A. (2023). *Antyutopiia: osoblyvosti zhanrovoy modeli* [Dystopia: features of the genre model]. *Mahisterski studii. Almanakh* [Master's studies. Almanac.], Issue 23. Kherson – Ivano-Frankivsk, KhDU Publ., pp. 23–26.
2. Dmytrenko, N. V. (2016). *Mizh totalitarnym peklom ta spozhyvatskym raiem. Roman-antyutopiia Oldosa Khaksli "Prekrasnyi novyi svit"* [Between totalitarian hell and consumer heaven. Aldous Huxley's dystopian novel "Brave New World"]. *Teoretychna i dydaktychna filolohiia. Seriiia : Filolohiia (literaturoznavstvo, movoznavstvo)* [Theoretical and didactic philology. Series: Philology (literature, linguistics)], Issue 23, pp. 47–56. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tdff_2016_23_8.
3. Ivanova, A. O. (2020). *Zhanrovi osoblyvosti antyutopii: teoretychnyi aspekt* [Genre features of dystopia: theoretical aspect]. *Zakarpatski filolohichni studii* [Transcarpathian Philological Studies], Issue 13, Vol. 3, pp. 77–81. Available at: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/13/part_3/16.pdf
4. Kulikova, I. (2017). *Termin antyutopiia v konteksti literaturnoho protsesu XX stolittia* [The term dystopia in the context of the literary process of the 20th century]. *Aktualni problemy literaturoznavchoi terminolohii : naukovyi zbirnyk* [Actual problems of literary terminology: scientific collection], Issue 2. Rivne, O. Zen Publ., pp. 198–201.
5. Kovaliv, Yu. I. Ed. (2007). *Literaturoznavcha entsyklopediia : u 2 t.* [Literary encyclopedia: in 2 volumes]. Kyiv, Akademiia Publ., Vol. 1, 608 p.

6. Hromiak, R. T., Kovaliv, Yu. I. & Teremko, V. I. Ed. (2007). *Literaturoznavchyi slovnyk-dovidnyk* [Literary dictionary-reference]. Kyiv, Akademiia Publ., 2007. 752 p.
7. Orwell, J. (2021). 1984. / trans. By V. Holysheva. Kyiv, Force Ukraina Publ., 318 p.
8. Parkhomenko, I. (2011). *Antyutopiia: interpretatsiia v suchasnomu literaturoznavstvi* [Dystopia: interpretation in modern literature]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu im. V. N. Karazina. Serii: Filolohiia* [Bulletin of Karazin Kharkiv National University. Series: Philology.], No. 963, Issue 62, pp. 217–222.
9. Huxley, O. (1994). *Chudovyi novyi svit* [The Wonderful New World] / trans. By S. Marenko. Kyiv, Vsesvit Publ., 125 p.
10. Hemmingsen, A. (2015). *Dystopian Literature, Emotion and Utopian Longing: Master`s thesis*. Kansas, University of Kansas Publ., 60 p.

Objective. *The objective of the article is to outline the main features of dystopia in the works of J. Orwell "1984" and O. Huxley "Brave New World".*

Methods. *The main scientific results are obtained by means of a component analysis of the novels "Brave New World" by O. Huxley and "1984" by J. Orwell. The main attention is paid to the common dominant features of dystopias.*

Results. *In recent years the phenomenon of dystopia has become increasingly relevant not only in literary studies, but in other humanities and art as well. The dystopian novels "Brave New World" and "1984" are repeatedly mentioned in studies of the dystopian genre as its most famous examples in literature.*

Dystopian features can be clearly traced in both novels. Thus, they share the recreation of a totalitarian regime and the use of propaganda and manipulation as the main means of controlling society. The ways of achieving the goal of absolute control are different: in "1984" the authorities choose pain and suffering as the main instrument of deterrence and control, while in "Brave New World" they choose to satisfy basic needs, which are also determined by the controllers.

Both works present a clear social system, which can also be attributed to the common features of dystopias. In Orwell's work the classification of society is based on proximity to the main ruling body – the Party, and citizens are divided into: members of the Inner Party, the Outer Party and the Proles. There were 5 types of citizens in the "Brave New World": Alpha, Beta – upper class, Gamma – middle class, Delta, Epsilon – lower class. Each class performed its own function in society, had a uniform and a certain set of skills for survival.

The destruction of individuality and the devaluation of family and universal values are presented in different ways in the novels, but what is common is that both novels emphasise that too much concentration of power and control over citizens can lead to the destruction of basic human values and the destruction of freedom.

Key words: *dystopian genre, signs of dystopia, propaganda, totalitarian control of characters*

КУЛЬТУРА І ЦИВІЛІЗАЦІЯ: ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ І РОЗВИТКУ

DOI : 10.33274/2079-4835-2024-28-1-58-70

УДК 81'362:(316.772.2-029:(811.111:811.161.2))(045)

Барліт Л. М.,
здобувачка ВО

Остапенко С. А.,
кандидат пед. наук,
доцент

Удовіченко Г. М.,
кандидат пед. наук,
доцент

Донецький національний університет економіки
і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна, e-mail: barlit@donnuet.edu.ua
e-mail: ostapenko@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0002-3915-4854

e-mail: udovichenko@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0003-3731-0857

АНГЛІЙСЬКА ТА УКРАЇНСЬКА НЕВЕРБАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

UDC 81'362:(316.772.2-029:(811.111:811.161.2))(045)

Barlit L. M.,
Student

Ostapenko S. A.,
PhD in Pedagogical sciences,
Associate Professor

Udovichenko H. M.,
PhD in Pedagogical sciences,
Associate Professor

Mykhailo Tuhan-Baranovskyi Donetsk National University
of Economics and Trade, Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: barlit@donnuet.edu.ua
e-mail: ostapenko@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0002-3915-4854

e-mail: udovichenko@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0003-3731-0857

ENGLISH AND UKRAINIAN NON-VERBAL COMMUNICATION: CONTRASTIVE ASPECT

Мета. Визначити та порівняти особливості невербальних елементів у англійській та українській комунікації.

Методи. Основні наукові результати отримано за допомогою комплексу загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, а саме: аналізу та синтезу наукової літератури з проблем невербальної комунікації; теоретичного узагальнення та конкретизації; зіставного методу та методів лінгвістичних досліджень.

Результати. Невербальна комунікація відіграє вагомий роль у процесі спілкування. Вона може бути навмисною або ненавмисною, є первинною, завжди здійснюється за допомогою сенсорних систем, таких як, слух, зір; несловесне спілкування є неоднозначною та її важко розкласти на окремі складові через застосування різних невербальних елементів: рухів тіла або виразу обличчя. Невербальна комунікація виконує різноманітні функції: заперечення, регулювання (контролювання), акцентування, замінювання та доповнення. До невербальної комунікації відносять кінесіку, проксеміку, окулесіку, паралінгвістику, гаптику, хронеміку, рухи голови й пози, особистісну презентацію.

Порівняльний аналіз невербальних елементів англійської та української мов показав, що англійська комунікація більш стримана, консервативна щодо міміки, в той час, як українська більш експресивна й емоційна. Британці віддають перевагу власному простору, тому виявляють стриманість під час спілкування, а українці звикли досить близько підходити до співрозмовника. Британці також досить стримані щодо зорового контакту, а для українців це досить важливо, щоб розуміти певні емоції та настрій людини. У паралінгвістиці було визначено, що люди в Британії звикли досить спокійно, майже без емоцій розмовляти, а в Україні голосно, дуже емоційно. З точки зору хронеміки, у Великій Британії організовано, дуже пунктуально і зосереджено ставляться щодо використання часу, а українці менш орієнтовані на точність, тому можуть не так серйозно ставитись до цього. Стосовно рухів голови та поз було досліджено, що британці досить часто тримають голову прямо через їхню обережність та ввічливість у власних висловлюваннях, а люди в Україні досить експресивно можуть рухати головою. Пози британців вишукані й розслаблені. Люди в Британії віддають перевагу натуральності, більш консервативному одягу, тому для них головне – це комфорт. В Україні люди багато часу приділяють тому, щоб гарно одягнутися або презентувати себе якомога краще.

Таким чином, розуміння невербальних засобів англійської та української мов є досить важливим, актуальним елементом для того, щоб його вивчати й покращувати культурні навички комунікацій людей з різних культур, а невербальна комунікація в цілому може покращити здатність людини спілкуватися, залучатися і встановлювати значні взаємодії у повсякденному житті.

Ключові слова: комунікація, невербальні засоби, кінесика, проксемика, окулесика, паралінгвістика, гаптика, хронеміка

Постановка проблеми. Невербальна комунікація досить важлива в сучасному світі, де міжкультурна взаємодія та глобалізація зростають щодня. Несловесна комунікація є невіддільною частиною будь-якої розмови. Уміння розуміти невербальні елементи є основною навичкою ефективного спілкування. Часто перше враження про людину, яке формується під час самої розмови, є результатом дії, зокрема використання конкретних невербальних сигналів. У наш час треба багато уваги приділяти вивченню та дослідженню невербальної комунікації, коли йде мова про спілкування між різними культурами. Це досить важливо, адже розуміння відмінних рис невербальних елементів у англійській та українській мовах допоможе уникнути непорозумінь під час комунікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дана тема є досить дослідженою вітчизняними та зарубіжним науковцями: дослідженням кінесики займалися Ч. Дарвін, Р. Бердвістел, О. Харчук; вивченню проксемики присвятили свої праці Д. Армстронг, Е. Холл, Л. Славова; аналіз окулесики здійснювали С. Яник, Р. Велленс, М. Аргайл, Л. Лисиченко, К. Васюк; Дж. Л. Трейджер, Л. Солощук досліджували паралінгвістику; А. Піз, К. Ніколаєва вивчали гаптику; аналізом хронеміки займалися Дж. Бруно, І. Ущановська; дослідження рухів голови і поз висвітлено у працях Д. Таннен, Т. Космеди; на вивчення особистісної презентації наголошували М. Аргайл, Н. Мирончук. Але існує лише невелика кількість вітчизняних праць, досліджень, що стосуються порівняльного аналізу невербальної англійської та української комунікації, тому особистісний інтерес і бажання зробити власний внесок до наукової діяльності допоможуть розширити знання по цій темі.

Мета дослідження – визначити та порівняти особливості невербальних елементів у англійській та українській комунікації.

Виклад основного матеріалу. Участь кожної особи у соціальному житті виявляється через здійснення актів комунікацій, які сприяють досягненню різноманітних цілей. Такі акти створюють зв'язок між співрозмовниками з метою отримання необхідної інформації, спонукання до певних дій або задоволення психологічних потреб. Комунікація є процесом обміну інформації для ефективного спілкування.

Говорячи про комунікацію, люди зазвичай мають на увазі слова, які використовують. Тим не менш, це не зовсім вірно, оскільки явне значення слів та інформації, яку вони передають, не обмежує міжособистісне спілкування. Там також є неявна інформація, виражена через невербальну поведінку.

Можна сказати, що невербальна комунікація – взаємодія між особами, під час якої інформація передається без використання мовних засобів, а шляхом поз, жестів, міміки, образів та інших немовних засобів, які допомагають мовцям ще краще зрозуміти один одного, оскільки вони додають додаткові значення всьому сказаному.

Невербальну комунікацію можна охарактеризувати наступним чином:

1. Невербальна комунікація може бути навмисною або ненавмисною, оскільки, коли люди спілкуються невербально, вони цього не усвідомлюють.

2. Невербальна комунікація є первинною, бо має перевагу над вербальною комунікацією.

3. Невербальна комунікація завжди здійснюється за допомогою різних сенсорних систем, а саме: смаку, зору, слуху.

4. Невербальна комунікація є неоднозначною, оскільки невербальна поведінка може мати різні значення в залежності від особистості людини, сімейного впливу та культури [5].

5. Розкладання невербальних повідомлень на окремі складові є складним завданням через те, що вони включають різноманітні прояви через вираз обличчя, рух тіла або інтонації голосу.

Невербальні засоби комунікації мають потужний потенціал для передачі широкого спектру інформації, особливо щодо особливості комунікатора. Вони можуть відображати його емоційний стан, темперамент, особистісні якості і інше. Головна мета невербальної комунікації полягає в тому, щоб отримати максимальну кількість інформації. Інформацію можна здобути за допомогою міміки, жестів, інтонації, бо вони здатні відобразити душевну енергію та рухи людини. Загалом невербальна комунікація немає структури, бо вона відбувається раптово або спонтанно, а не механічно.

Невербальна комунікація має низку важливих функцій у спілкуванні:

а) *Заперечення*. Невербальні сигнали заперечують вербальним повідомленням. Це відбувається тоді, коли сказане та зроблене не збігаються.

б) *Регулювання або контролювання*. Використання невербальних сигналів для координації взаємодії між людьми і зменшення напруги під час самого спілкування, а саме: стискання рук, постукування ногою та інше.

в) *Акцентування*. Додаткове наголошення вербального повідомлення за допомогою невербальних сигналів.

г) *Замінювання*. Невербальні сигнали можуть використовуватися як заміна для усно висловлених слів. Це може бути дотик, жест або погляд.

г) *Доповнення*. Повідомлення, яке передане невербальним чином, ще доповнюється вербальним шляхом. [1; 9]

Невербальна комунікація поділяється на кілька категорій:

1) *Кінесика*

Кінесика – наука, що вивчає використання людьми рухів тіла та міміки. Саме рух тіла і жести розглядаються як форма невербальної комунікації [6, с. 1]. Зокрема, жести є невід'ємною частиною людської взаємодії, бо їх зазвичай називають «безмовною мовою». Тому рухи тіла, міміка й жести вважаються найефективнішими методами спілкування, оскільки вони роблять взаємодію між людьми більш цікавою та зрозумілою.

2) *Проксеміка*

Проксеміка вивчає просторові умови та час у комунікації, а саме: дистанція, відстань між співрозмовниками, розміщення у просторі мовців і т.д. Батько дослідження проксеміки, Едвард Т. Холл, ввів термін «проксеміка» для того, щоб вказати що «близькість» впливає на

людську взаємодію. Саме вже слово демонструє те, як люди використовують особистий простір навколо них, коли вони взаємодіють з іншими [9, с. 168].

3) *Окулесика*

Окулесика досліджує зоровий контакт та мову очей. Органи зору є дуже важливими елементами в людському тілі не тільки через функцію, яку вони виконують, але й для комунікаційних цілей. Чим ближче перебувають люди одне до одного, тим менше вони зустрічаються поглядами. І навпаки, на віддалі вони тривалий час дивлять один на одного і використовують жести для підтримання уваги під час розмови [3, с. 53].

4) *Паралінгвістика*

Паралінгвістика – наука, яка вивчає звукові елементи невербальної комунікації: інтонацію, висоту голосу, гучність тощо [7, с. 176]. Звук голосу може повідомити іншим про емоційний стан, ставлення або потреби підтримки. Зокрема те, як людина говорить, також впливає й на те, як інші інтерпретують її наміри.

5) *Гаптика*

Розділ, що досліджує тактильні відчуття й мову торкань без використання слів. Дотик може відображати наше відношення до співрозмовника. Він може служити знаком нашої влади над іншою особою, виражати емпатію чи розуміння. Також дотики можуть мати ритуальний характер – рукостискання, коли важко підібрати слова або зовсім неможливо [5, с. 2].

6) *Хронеміка*

Хронеміка вивчає, як люди використовують час під час самої комунікації. У професійному світі час є цінним товаром. Коли людина запізнюється, всі реагують негативно. Якщо навпаки, приходять рано, то її вважають відповідальною або надмірно нетерплячою. У деяких культурах люди живуть заради сьогодні, а інші чекають завтра [9].

7) *Рухи голови і пози*

Рухи голови та пози часто використовуються, щоб визнати іншу людину й передати інтерес або уважність. З точки зору рухів голови, кивок є універсальним знаком привітання в культурах, де офіційний уклін більше не використовується. Існує чотири загальні пози людини: стоячи, сидячи, присідаючи, лежачи. У кожній із цих поз є багато варіацій, але в поєднанні з жестами чи іншими невербальними засобами, вони можуть виражати різні значення [6, с. 4].

8) *Особистісна презентація*

Особистісна презентація включає в собі два компоненти: перше – наші фізичні характеристики, а саме: форму тіла, вагу, зріст, і речі, якими ми прикрашаємо та оточуємо себе. Фізичні характеристики відіграють важливу роль у формуванні первісного враження, бо всі знають такий вираз «Не суди книгу за її обкладинкою». Зокрема, люди, які вважаються привабливими на основі їх фізичних характеристик, мають певні переваги в багатьох аспектах життя [9, с. 172]. Щодо речей, то вони допомагають сформувати думку про людину. Як правило, всі більш позитивно реагують на тих, хто гарно одягнений. Тому речі також використовуються для невербальної комунікації. Вибір людини виражає значення того, що вона цінує, та образ, яке вона хоче представити [6, с. 5].

У дослідженні міжкультурної комунікації невербальні елементи мають важливе значення, оскільки вони можуть мати значний вплив на розуміння та сприйняття інших культур.

Якщо порівнювати кінесику англійської й української мов, то можна сказати, що українська більш схильна до емоційності та самовираження через застосування міміки й жестів. В той час, як англійська є більш консервативною, офіційною. Британці вважають, що експресивна міміка частково неефективна в певних ситуаціях, особливо під час офіційних зустрічей та зборів. Це може цілком відображатися у стриманому виразі обличчя під час розмови, навіть у тих випадках, коли внутрішні емоції переповнюють. Зокрема, люди в Великій Британії можуть мати сильне почуття гумору. Водночас, вони можуть виражати свої

почуття за допомогою міміки, але утримуватися від надто емоційних слів, якщо знаходяться з незнайомою людиною або перебувають у формальних ситуаціях. Англійська комунікація є відкритою, відбувається без словесного прикрашення і часто буває скупію щодо жестів та міміки. Для британців основним носієм інформації є слова, а не застосування невербальної комунікації. Немає значення, що не було сказано. Українці – навпаки, виявляють більшу експресивність, прямолінійність, відвертість під час спілкування для того, щоб краще передати власні емоції. Вони не бояться виражати емоції, тому частіше посміхаються, спілкуючись з людьми, що може викликати у співрозмовника довіру.

Щодо жестів, то британці вітають один одного найпоширенішим та більш формальним способом – рукоштовпанням. Для них ця витягнута рука може бути свого роду полегшенням, бо вона дозволяє уникнути короточасних незручних роздумів про те, чи буде зроблено спробу обіймів. Рукоштовпання є найбільш універсальним вітанням як між чоловіками, так і між жінками. Британці завжди посміхаються та зберігають зоровий контакт з людиною, коли тиснуть руку. Вітаються українці так само через сильне рукоштовпання, але такий спосіб зазвичай використовують чоловіки. Українські жінки зазвичай використовують просте усне вітання. Зокрема, ще можуть використовувати поцілунки незалежно від того, відомий співрозмовник чи ні. В Британії люди використовують поцілунок для привітання тільки з близькими людьми, яких давно не бачили.

Жест «Вікторія» або «Ножиці», коли вказівний і середній пальці піднято вгору. Британці сприймають цей знак мов образу і тому можуть сприйняти це за грубість, якщо кисть руки повернута до співрозмовника тильною стороною [10, с. 15]. Українці такий жест зазвичай використовують для передачі гарного настрою та емоцій. Вони зазвичай показують його, коли фотографуються.

Жест «Догори дригом стакан». Якщо в Британії перевернути посуд, а особливо в якомусь барі, то люди можуть сприйняти це як запрошення до бійки [2]. В Україні це означає, що людина демонструє свою відмову, наприклад від алкоголю.

Якщо у британця вказівний і середній пальці складені разом та підняті догори, то це означає, що він незадоволений, обурений або просто має негативне ставлення. Такого жесту в Україні немає, але є альтернативний, коли середній та вказівні пальці на одній руці підняті та одночасно зігнуті, а на іншій руці інші також зігнуті. Він має жартівливий характер.

Жест «Дуля», коли великий палець знаходиться між середнім та вказівним. В Британії він використовується в грі, коли гравець «краде» чужий ніс. Часто це відбувається з маленькими дітьми, коли гравець бере за ніс і каже: «У мене твій ніс», тримаючи його між вказівним та середнім пальцями [12]. У той час, великий палець означає той «викрадений» ніс. Тому цей жест має більш гумористичний характер. В Україні він вказує на грубість, несхвалення й означає відмову від чогось. Тому даний жест недоречно використовувати в повсякденному житті. Таким чином, в кінесиці, британці демонструють більшу стриманість, а українці виражають більше емоцій через міміку та застосування різних жестів.

У проксеміці люди зазвичай тримаються комфортної дистанції, яка має багато назв, як наприклад: «особистий простір», «міжособистісна дистанція», «зона комфорту» і т.д.

Відстань залежить від характеру відносин та соціальної взаємодії. Існують такі типи дистанцій:

1. Інтимна дистанція (Зона емоційного навантаження).
2. Особиста дистанція (Використовується для неформального спілкування).
3. Соціальна дистанція (Використовується під час ділових зустрічей, у соціальних мережах).
4. Громадська дистанція (Гарна відстань, яка використовується для одностороннього спілкування, від оратора до аудиторії. Вимагає більш гучний голос і стилізовані жести) [4; 14].

У Великій Британії та інших північних культурах комфортна дистанція під час спілкування – на відстані витягнутої руки, навіть може бути більше. Британці дуже поважають власний «особистий простір», тому намагаються його відстоювати, уникаючи надмірного

спілкування. Тож під час розмови, вони воліють стояти поруч один з одним, а не навпроти. У слов'янських культурах відстань ближча. В Україні люди часто сприймають комунікацію як процес, який вимагає активної участі та вияву емоцій, тому вони більш відкриті, коли справа доходить до встановлення контакту. Наприклад, українець, спілкуючись з британцем, завжди намагатиметься підійти ближче, тоді як другий буде відступати або робити крок назад. Зрештою, українець може подумати, що британці гордовиті, тоді як британці можуть сприйняти українського співрозмовника досить нав'язливим. Підсумовуючи, британці більше поважають власний простір, тому виявляють певну стриманість та тримають певну дистанцію під час розмови, а українці можуть бути ближче до співрозмовника, щоб проявити певну емоційність, щирість.

В окулесіці британці досить стримані. Для них уникнення зорового контакту та навпаки певна надмірність – це однаково негативно. Зазвичай у Великій Британії візуальний контакт підтримується протягом короткого часу. Зокрема, прямий погляд є найліпшим знаком зацікавленості та уваги у співрозмовцеві. З іншого боку, відсутність зорового контакту британці розуміють як байдужість, лукавність. Головною відмінністю є те, що вони часто уникають візуального контакту в людних місцях, наприклад, коли світлофор спалахує зеленим для переходу на перехрестя, люди в Британії дивляться вниз на землю і йдуть якнайшвидше, щоб уникнути будь-якого зорового контакту з іншими пішоходами [15]. В Україні зоровий контакт є дуже важливим та вважається ознакою поваги. Вони звикли до більшого рівня візуального контакту як ознаки емоційного зв'язку, зацікавленості, довіри. Прямий зоровий контакт є нормою й очікуваним. Однак, вважається неввічливим відверто дивитися на когось, а помітне уникнення прямого візуального контакту може викликати свого роду підозру. Крім того, українці можуть відчувати зміни в зоровому контакті, тобто це свідчить про їх уважність до невербальних сигналів комунікації, оскільки вони швидко реагують на зміни рухів очей. Отже, британці більш стримані щодо зорового контакту під час спілкування, а для українців він дуже важливий для того, щоб розуміти настрій, поведінку, емоції співрозмовника.

У паралінгвістиці британці зазвичай мають більш повільний темп, що свідчить про їх ввічливість та ретельний контроль у спілкуванні. У той час, як українці мають швидкий темп мовлення, іноді змінюючи інтонацію для вираження власних емоцій. Також люди в Великій Британії розмовляють неголосно, розмірено, без підвищення голосу, бо вони мають стриманий характер і не звикли гучно себе поводити. Українці часто голосно себе поводять для того, щоб підкреслити якусь важливу інформацію під час самої розмови. Зокрема, британці зазвичай ставлять паузи між словами, щоб зробити мовлення більш чітким та підкреслити певне слово. Люди в Україні можуть і не робити паузи, якщо вони входять в кураж, то їх важко зупинити. Така поведінка свідчить про швидкість їх мовлення та емоційне залучення у спілкування. Інтонація британців більш стабільна, приглушена, і це вказує на стриманість вираження емоцій. Українці, навпаки, часто використовують інтонаційні зміни для того, щоб більш емоційно передати інформацію та показати власне ставлення до сказаного. Таким чином, британці мають спокійну, майже беземоційну інтонацію, а українці зазвичай більш гучну, емоційну та експресивну.

Культури щодо гаптики можна розділити на два типи, перший – тісні стосунки, а другий – стосунки на дистанції. До першого типу відносять країни, де переважно передають інформацію через фізичний дотик, а саме: Південна і Східна Європа, Латинська Америка. Водночас, другий тип – країни, які воліють спілкуватися на відстані, до них входять: Північна та Західна Європа, Азія [13, с. 19].

Якщо розглядати британську культуру з точки зору гаптики, то вона досить стримана і дотики зведені до мінімуму. Торкаючись когось, якщо це не члени родини, британці можуть відчувати себе дуже некомфортно, тому це сприймається дуже серйозно. Для підтримки ввічливості вони можуть використовувати легкі дотики, але недовготривалі. Українці, зі свого боку, більше застосовують дотики під час спілкування. Особливо під час зустрічей, вони можуть використовувати обійми або дружні дотики руки. Для українців такий фізичний

контакт може означати підтримку та дружбу. Зокрема, вони не надто лагідні з тими, кого погано знають, і тому схильні обмежувати тактильність з іншими. Як правило, в Україні недоречно торкатися будь-кого під час розмови, якщо не впевненні в близькості стосунків. Члени сім'ї та друзі часто виявляють більше фізичної ніжності, застосовуючи обійми, поплескування. В Британії рідко тримаються за руки. Одна людина, яку вони можуть взяти за руку – їхня маленька дитина. Проте, ще є окремий серйозний виняток – це випадки, коли комусь потрібна допомога під час прогулянки, а особливо зазвичай людині похилого віку, якщо вона має проблеми із зором або інші складнощі. Британські діти також схильні відмовлятися триматися за руку в більш ранньому віці, ніж у інших країнах. Тому батьки, які беруть за руку одинадцятирічну дитину, можуть привернути увагу. В Україні люди більш тактильні, тому часто тримають один одного за руку. Такий жест може демонструвати дружбу, романтичні стосунки. Крім того, цей знак є невіддільною частиною на весільних церемоніях, коли молодята тримаються за руки. Порівняно з британцями, українські батьки завжди беруть своїх дітей за руку, що може свідчити про турботу.

Обійми у Великій Британії більш поширені, ніж поцілунки в щоку, у тому числі іноді в ділових ситуаціях, як наприклад: останній день колеги на роботі. Британські обійми, як правило, досить короткі та легкі, без торкання передньої частини тіла. Українці ставляться до обіймів дуже тепло. Вони можуть довго обіймати іншу людину, що свідчить про їх відкритість. Можна сказати, що цей жест є досить важливим елементом невербальної комунікації серед українців. Вони не соромляться виражати свої почуття, використовуючи обійми, бо для них це як спосіб підтримки й взаєморозуміння з іншими. Підсумовуючи, британці досить стримані щодо дотиків, а українці досить тактильні, що виражається у їх діях.

Розглядаючи хронеміку, можна сказати, що вона поділяється на монохромну, поліхромну та варіативно поліхромну [8, с. 2]. До монохромної відносять країни, що відповідально ставляться до часу і виконують тільки одну справу, а саме: Велика Британія, США, Канада, Україна і т.д. Поліхромні – країни, які не дуже поважають час, тому можуть виконувати декілька задач одночасно, і від людей не очікується, що вони робитимуть якусь справу за один раз. Сюди можна віднести Індію, Пакистан, Мексику. Варіативно поліхромні – країни, що не можна віднести до монохромних та поліхромних, тобто: Італія, Бразилія.

Основними рисами британців є пунктуальність і дотримання графіків. Якщо збори заплановані опівдні, вони точно розпочнуться в зазначений час. Вони вважають, що важливо все виконувати вчасно. Їх комунікація зазвичай має чітку структуру, яка обмежена рамками часу, що прослідковується в їхньому загальному стилі спілкування. Українці можуть бути більш гнучкими щодо часу та графіків. Зазвичай під час неформальних зустрічей і розмов, де вони часто дозволяють собі затримки або зміни у планах. Ставлення до людських відносин та взаєморозуміння має важливе значення для українців, ніж суворе дотримання графіка. Також в Британії досить популярна культура черг. Черги для них є важливою частиною соціального порядку і показують їхню культурну традицію та повагу до інших. Хай то буде на касі, в метро або інших місцях, британці завжди будуть стояти в черзі попри те, скільки часу вони витратять. Можна сказати, що це показує їх вимогливість до порядку. Українці не дуже люблять стояти в чергах, витрачаючи власний час. Однак, вони теж будуть дотримуватися черги в громадських місцях. Проте, якщо хтось буде лізти без черги, то завжди знайдуться українці, які емоційно на це реагуватимуть, в той час, як британці просто покажуть поглядом своє невдоволення. Отже, британці дуже пунктуальні, організовані та уважні щодо використання часу, а українці більш гнучкі й менш орієнтовані на точність.

Щодо рухів голови, то варто зазначити, що британці зазвичай тримають голову прямо, лише з невеликими поворотами у бік, що підкреслює ввічливість та обережність у висловленнях під час розмови. В Британії люди часто підіймають брови, щоб наголосити на важливих моментах, а їх рухи головою є досить стриманими. В Україні можуть більш експресивно рухати головою. Під час спілкування, люди часто змінюють напрямок погляду, роблять різні повороти й нахили головою, що показує, наскільки вони зацікавлені темою

розмови. Крім того, українці можуть використовувати різні рухи голови, щоб підкреслити власні емоції. Наприклад, швидкі оберти головою можуть вказувати на обурення.

В Британії люди зазвичай демонструють розслабленість, вишуканість у своїх позах. Вони часто демонструють стриманість і формальність, тримаючи спину рівно. Зокрема, звичайний сучасний британський стиль, як британці стоять та сидять, демонструє примітну їх розслабленість. Навіть, коли присідають, вони це роблять з дуже стійкою, прямою позою, натягнутими ногами й спиною, що демонструє їх обережність та дотримання етикету навіть у таких простих діях. Досить часто британські чоловіки використовують позу «Схрещені ноги», а особливо в колінах. Перевага – схрещувати ноги, поклавши щиколотку на коліно, це часто називають «англійським» стилем або стилем «четвірка». В Україні люди використовують більш відкриті пози. Коли вони стоять, вони докладають зусиль, щоб тримати спину прямою, що вказує на їх відчуття впевненості та можуть проявляти більшу відкритість. Українці часто сидять «нога на ногу», бо така поза дозволяє людині відчувати себе більш зручно під час тривалого сидіння. В українській культурі досить популярна поза «Руки в боки», що демонструє впевненість і певну перевагу над іншою людиною [11, с. 310]. Зазвичай таку позу використовують жінки, щоб виразити власні думки або почуття незадоволення. Тож, рухи голови, пози в цих двох культурах можуть мати як і спільні, так і відмінні риси, що відображає культурні особливості.

Британці стосовно особистісної презентації не дуже переймаються. Загалом більшість з них носять простий, звичайний одяг. Для них головне – комфорт, а потім вже краса. У бізнес сфері звичайно вони носять консервативний одяг як для чоловіків, так і для жінок, де темні кольори та щільні тканини переважають. Таким чином, високопоставлені банкіри, державні службовці, юристи, бухгалтери все ще носять традиційні офіційні костюми. Представники інших професій одягаються інакше. Наприклад, ті, хто працює в рекламі або ЗМІ, прагнуть одягнути щось більш яскраве. Зокрема, вкрай неформальний одяг навіть не вважається доречним під час дозвілля. Багато британок віддають перевагу природному і простому стилю догляду, макіяжу. Тому не роблять манікюр або досить яскраві макіяжі через консервативний смак. Стосовно фізичних характеристик, то британці не дуже приділяють цьому увагу. Більшість не любить займатися спортом, а тому обирають просто подивитися різні спортивні матчі по телевізору. Щодо українців, то вони багато часу приділяють тому, щоб показати себе у кращому світлі. Зазвичай українки бездоганно одягаються і роблять собі макіяж, щоб мати кращий вигляд за всіх. Українки так завжди роблять для того, щоб створити враження, ніби вони вийшли з модного журналу. Зокрема, витрачають багато грошей на різні косметологічні процедури, догляд за обличчям, манікюр та різні б'юті-процедури. Українські чоловіки часто займаються спортом, щоб покращити власні фізичні властивості. Тож в Україні більше дбають про себе, аби презентувати себе якомога краще.

Таким чином, проаналізувавши невербальні елементи англійської та української мов можна сказати, що британці мають більш формальний спосіб спілкування, тоді як українці більш емоційні й використовують більше різних засобів, щоб передати власні емоції.

Вплив культурних аспектів також відіграє важливу роль у невербальній комунікації, бо кожна культура має власні традиції, звички та норми, які створюють різні засоби або елементи, за допомогою яких можна передати власні емоції й збагнути передану інформацію без використання слів. Їх розуміння сприяє покращенню міжкультурного спілкування та запобігає потенційних непорозуміннь. Необхідно усвідомлювати, що несловесне спілкування засноване на культурі. Вдала взаємодія з представниками інших культур певною мірою ґрунтується на здатності пристосовуватися або розуміти невербальну поведінку, пов'язану з іншими націями. Існує два основні культурні аспекти. Перший полягає у визнанні того, бодай якщо ми не знаємо конкретної невербальної комунікації з кимось з іншої культури, ми мусимо у всякому разі визнати, що існує потреба бути гнучким, ставити різні запитання і реагувати. Такий підхід розширює можливості для взаємодії й сприяє взаєморозумінню. Другий полягає у визнанні того, що існують різні аспекти несловесної комунікації, які відрізняються залежно від

культури. Входячи в нову культуру, потрібно бути обізнаним з її правилами та намагатися пристосуватися до них для того, щоб добре взаємодіяти з людьми. Тож, другий аспект вказує на те, що треба бути уважним і мати змогу пристосуватися до особливостей, правил іншої культури, щоб мати ефективне спілкування між людьми різних національностей. Ці основні два аспекти присутні в англійській та українській мовах.

В Британії культурні аспекти звичайно впливають на кінесику. Через те, що у британському суспільстві цінується етикет, манери, чемність та формальність під час самого спілкування, то вони проявляються через посмішку, яка є звичайною формою ввічливості, досить стримані жести, що відповідно прийняті до соціальних норм в цій країні. В Україні ці аспекти досить виражені через емоційність та енергійність. Всім відомо, що українці запальні, тому не можуть себе стримувати у вираженні інформації тільки словами, а застосовують різні допоміжні невербальні елементи, як наприклад, жести, щоб більш детально передати власний емоційний стан або наміри. Така експресивність робить їх спілкування більш живим і зрозумілим.

Щодо проксемики, то яскравим прикладом впливу є королівська родина. Оскільки ця сім'я є важливою частиною британського суспільства і представляє велич, традиції країни, то прості люди можуть брати з них приклад. Так, королівська родина завжди бере участь у формальних публічних заходах, де тримають відстань один від одного. Така манера поведінки може вплинути на те, як британці будуть сприймати дистанцію в публічному спілкуванні. В Україні на проксемику більше впливає культурна традиція, бо українці дружні та завжди мають бажання завести нові знайомства. Як правило, вони ставляться до людей відкрито, доброзичливо і люб'язно, що призводить до зменшення дистанції під час самого спілкування.

На британську окулесіку впливає більше етикет. Дотримання правил етикету і ввічливості в британській культурі проявляється через правильне ставлення до зорового контакту під час розмови. Тож, він якомога краще відображає культурні норми спілкування. Зокрема, вираз обличчя та як людина розмовляє можуть відображати соціальний статус і взаємини між людьми, що робить етикет важливою частиною культурного, формального спілкування в Британії. В Україні на окулесіку найбільше впливає культурна відкритість. Українці відомі своєю щирістю, відкритістю, теплотою, коли розмовляють з іншими людьми. Вони демонструють великий інтерес до зорового контакту, демонструючи свою зацікавленість і увагу до співрозмовника.

На паралінгвістику в Британії впливають зазвичай формальність і етикет. Британці використовують певну мовну форму для того, щоб відобразити культурні норми взаємодії. Для них головним є здатність вибрати правильний тон відповідно до контексту розмови та самого співрозмовника. Зокрема, сам етикет включає ввічливість, спокійність, роздумливість, що виражається у тому, як розмовляють самі британці, й показує їхню високу культуру спілкування. Через те, люди в Британії приділяють багато уваги інтонації, тону мови, вони мають вирішальне значення для розуміння самої інформації. В Україні на паралінгвістику впливає традиційність. Українці зазвичай можуть керувати власним голосом, щоб зосередити увагу на якомусь слові чи моменті. Відомо, що вони люблять співати, тому для них зазвичай нормально застосовувати ритмічність або музику у мовленні, але не в повсякденному житті. Вони можуть їх застосувати на певні свята, як наприклад, Різдво, Святвечір. Тому українці можуть бути досить голосними через цю певну манеру спілкування.

Щодо гаптики, то на неї впливають цінності та звичаї. Британці поважають власний особистий простір, тому цінують, коли люди їх просто так не торкаються. Зокрема, вони досить обережні щодо фізичного контакту і намагаються тримати дистанцію, якщо спілкуються з людьми, яких не знають. Щодо звичаїв, то вони можуть якоюсь певною мірою бути пов'язані з етикетом. Наприклад, звичайне рукостискання слугує формальним привітанням. Тож, такі засоби відображають британські звичаї та норми фізичного контакту в Британії. В Україні на гаптику мають вплив також цінності. В українському суспільстві фізичний контакт зазвичай відображає підтримку і близькість між людьми. Також вони

можуть демонструвати свої емоції в різних аспектах життя. Так, наприклад, у спілкуванні з близькими людьми цінність близькості й емоційного зв'язку може сприяти більшому фізичному контакту, скажімо, обіймів для того, щоб проявити більшу підтримку. В Україні також важливо дотримуватися особистого простору.

В британському суспільстві на хронеміку впливає культурна норма та етикет. Для британців досить важливо бути пунктуальним як на роботі, так і в соціальних контекстах. Зокрема, вони зазвичай стримані, коли йде мова про час. В Британії люди можуть спілкуватися невимушено, повільно, уникаючи надмірної емоційності щодо часу під час розмови. Така поведінка може бути пов'язана з їх загальною культурою ввічливості, а також збереження приватності, якщо мова йде про вираження особистих часових планів. Запізнення часто може бути прийнятим як неухважність або неповага. Тому варто дотримуватися узгоджених часових рамок, щоб не втратити довіру серед колег. В Україні впливає цінність на хронеміку. Так, українці можуть сприймати час як певну вартість, тому можуть дозволяти собі певну свободу у виразі часових обмежень під час різних ситуацій. Зокрема, через певні обставини можуть виникати затримки, що свідчить про культурний аспект розслабленого та несерйозного ставлення щодо запланованих дій.

Щодо рухів голови та поз, то на них впливають традиції в Британії. Використання поз і рухів голови означає, що вони відображають ввічливість, повагу та уважність до культурних норм, які існують та проявляються через певну мову тіла. Британці також дотримуються певного етикету під час офіційних зустрічей, дотримуючись протоколу і традицій. Крім того, рухи голови та пози можуть застосовуватися для вираження поваги до інших, що є частиною британської культури. В Україні на це впливає культурний контекст, а саме – традиції. Застосування різних поз та рухів голови свідчить про те, що через них можна виражати певні емоції під час спілкування і відображати конкретні цінності. Оскільки українці досить уважні до співрозмовника, побачивши кивання головою, вони розуміють, що це згода. Тому це свідчить про те, наскільки треба бути уважним в українському суспільстві.

На особистісну презентацію впливають формальність та етикет в британському суспільстві. Британці дотримуються соціального протоколу, тому їх особистісна презентація проводиться відповідно до встановлених правил. У них пріоритетом є збереження відповідного тону, простоти, стриманості й лаконічності, щоб забезпечити комфорт під час розмови. Тож, для британців ця особистісна презентація означає, що вона планується з урахуванням певної ситуації, наскільки добре знайомі зі співрозмовником та власних уподобань, і таке планування дозволяє людям в Британії виглядати більш стримано та відповідно до будь-яких умов. В Україні впливають більш традиції та цінності на особистісну презентацію. Так, ще з давніх-давен українці звикли багато часу приділяти собі. Ще тоді вони яскраво одягалися, чепурилися, щоб привернути до себе увагу.

Висновки. Отже, невербальна комунікація відіграє вагомий роль в процесі спілкування. Вона може бути навмисною або ненавмисною, є первинною, завжди здійснюється за допомогою сенсорних систем, таких як, слух, зір; несловесне спілкування є неоднозначною та її важко розкласти на окремі складові через застосування різних невербальних елементів: рухів тіла або виразу обличчя. Невербальна комунікація виконує різноманітні функції: заперечення, регулювання (контролювання), акцентування, замінювання та доповнення. До невербальної комунікації відносять кінесику, проксемику, окулесику, паралінгвістику, гаптику, хронеміку, рухи голови й пози, особистісну презентацію.

Порівняльний аналіз невербальних елементів англійської та української мов показав, що англійська комунікація більш стримана, консервативна щодо міміки, в той час, як українська більш експресивна й емоційна. Британці віддають перевагу власному простору, тому виявляють стриманість під час спілкування, а українці звикли досить близько підходити до співрозмовника. Британці також досить стримані щодо зорового контакту, а для українців це досить важливо, щоб розуміти певні емоції та настрій людини. У паралінгвістиці було визначено, що люди в Британії звикли досить спокійно, майже без емоцій розмовляти, а в

Україні голосно, дуже емоційно. З точки зору хронеміки, у Великій Британії організовано, дуже пунктуально і зосереджено ставляться щодо використання часу, а українці менш орієнтовані на точність, тому можуть не так серйозно ставитись до цього. Стосовно рухів голови та поз було досліджено, що британці досить часто тримають голову прямо через їхню обережність та ввічливість у власних висловлюваннях, а люди в Україні досить експресивно можуть рухати головою. Пози британців вишукані й розслаблені. Люди в Британії віддають перевагу натуральності, більш консервативному одягу, тому для них головне – це комфорт. В Україні люди багато часу приділяють тому, щоб гарно одягнутися або презентувати себе якомога краще.

Культурні аспекти також впливають на інтерпретацію невербальної комунікації. Так, на британську комунікацію впливають цінності, що виражаються у ввічливості, етикету, самоконтролю, а на українську більш впливає їх емоційність та запальний характер, що допомагає більш доступно передати власні емоції. На британську проксемику впливає королівська родина, яка може давати певний приклад, а на українську діє їх культурна традиція. На британську паралінгвістику має вплив формальність та етикет, а українську – звичайна традиційність, характерна для українців. На рухи голови та пози людей в Британії і України впливають їхні традиції. Стосовно особистісної презентації британців, то впливає формальність і етикет, а на українців – традиції, цінності.

Таким чином, розуміння невербальних засобів англійської та української мов є досить важливим, актуальним елементом для того, щоб його вивчати й покращувати культурні навички комунікацій людей з різних культур, а невербальна комунікація в цілому може покращити здатність людини спілкуватися, залучатися і встановлювати значні взаємодії у повсякденному житті. Глибше розуміння цього типу комунікації може сприяти розвитку міцних взаємодій з іншими та покращення спілкування.

Список літератури:

1. Бабій Ю. А. Невербальні компоненти спілкування як засоби вираження емоцій та вивчення невербаліки у ЗЗСО (на матеріалі творів М. Коцюбинського) : дипл. роб. / Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Чернівці, 2021. 86 с.
2. Іванов Ю. Жести в різних країнах світу: як не схибити, спілкуючись «мовою пальців». URL: <https://pravda-news.com.ua/zhesty-v-riznyh-krayinah-svitu-yak-ne-shybyty-spilkuyuchys-movoyu-palcziv.html>
3. Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування : навч. посіб. Харків: НФаУ, 2011. 137 с.
4. Agnus O. Proxemics: The Study of Space. *The Indian Review of World Literature in English*. 2012. Vol. 8, No. 1. P. 1–7.
5. Bancroft J. W. Research in Nonverbal Communication and its Relationship to Pedagogy and Suggestopedia: Bachelor thesis / University of Toronto. Toronto, 1995. 39 p.
6. Calub L. F., Calub C. L. Categories of Non-Verbal Communication: How to Improve Nonverbal Communication Skills. Philippines: Tarlac State University, 2023. 8 p.
7. Dash B. B. Significance of Nonverbal Communication and Paralinguistic Features in Communication: A Critical Analysis. *International Journal for Innovative Research in Multidisciplinary Field*. Bhubaneswar, 2022. Vol. 8. P. 172–179.
8. Duranti G., Prata D. Everything is about time: does it have the same meaning all over the world? Amsterdam: Project Management Institute, 2009. 10 p.
9. Gamble T. K., Gamble M. W. Nonverbal communication. *Interpersonal Communication: Building Connections Together*. California: SAGE Publications, 2013. P. 150-187.
10. Huisman G. Social Touch Technology, Extending the Reach of Social Touch Through Haptic Technology: dissertation. Den Helder: University of Twente, 2017. 399 p.

11. Matsumoto D., Hwang H.-S. Nonverbal Communication: The Messages of Action, Space, Time, and Silence. *The Routledge Handbook of Language and Intercultural Communication* / Ed. Jackson J. London: Routledge, 2020. 610 p.
12. Park W. The hand gestures that last longer than spoken languages. URL: <https://www.bbc.com/future/article/20210818-the-hand-gestures-that-last-longer-than-spoken-languages>
13. Roger E. Axtell. Essential Things to Know about Gestures and Body language. *Essential Do's and Taboos: The Complete Guide to International Business and Leisure Travel*. New Jersey: Wiley. 2007.
14. Volker A. Interpersonal Distance: Bachelor thesis / University of Twente. Enschede, 2020. 33 p.
15. Why don't people make eye contact in London? URL: <https://greatbritishmag.co.uk/uk-culture/why-dont-people-make-eye-contact-in-london/>

References:

1. Babii, Yu. A. (2021). *Neverbalni komponenty spilkuvannia yak zasoby vyrazhennia emotsii ta vyvchennia neverbaliky u ZZSO (na materialy tvoriv M. Kotsiubynskoho): diplomna robota* [Non-verbal components of communication as a means of expressing emotions and studying non-verbals in secondary education establishments (based on the works of M. Kotsiubynskyi) : Master's thesis]. Chernivtsi, Yurii Fedkovych Chernivtsi National University Publ., 86 p.
2. Ivanov, Yu. *Zhesty v riznykh krainakh svitu: yak ne skhybyty, spilkuiuchys "movoiu paltsiv"* [Gestures in different countries of the world: how not to make a mistake when communicating with the "language of fingers"]. Available at: <https://pravda-news.com.ua/zhesty-v-riznyh-krayinah-svitu-yak-ne-shybyty-spilkuyuchys-movoyu-palcziv.html>
3. Kaidalova, L. H. & Pliaka, L. V. (2011). *Psykhologhiia spilkuvannia : navch. posib.* [Psychology of communication: teaching manual]. Kharkiv, NFaU Publ., 137 p.
4. Agnus, O. (2012). Proxemics: The Study of Space. *The Indian Review of World Literature in English*, vol. 8, no. 1, pp. 1–7.
5. Bancroft, J. W. (1995). Research in Nonverbal Communication and its Relationship to Pedagogy and Suggestopedia: Bachelor thesis. Toronto, University of Toronto Publ., 39 p.
6. Calub, L. F. & Calub, C. L. (2023). Categories of Non-Verbal Communication: How to Improve Nonverbal Communication Skills. Philippines, Tarlac State University Publ., 8 p.
7. Dash, B. B. (2022). Significance of Nonverbal Communication and Paralinguistic Features in Communication: A Critical Analysis. *International Journal for Innovative Research in Multidisciplinary Field*. Bhubaneswar, vol. 8, pp. 172–179.
8. Duranti, G. & Prata, D. (2009). Everything is about time: does it have the same meaning all over the world? Amsterdam, Project Management Institute Publ., 10 p.
9. Gamble, T. K. & Gamble, M. W. (2013). Nonverbal communication. *Interpersonal Communication: Building Connections Together*. California, SAGE Publ., pp. 150-187.
10. Huisman, G. (2017). Social Touch Technology, Extending the Reach of Social Touch Through Haptic Technology: Dr. thesis. Den Helder, University of Twente Publ., 399 p.
11. Matsumoto, D. & Hwang, H.-S. (2020). Nonverbal Communication: The Messages of Action, Space, Time, and Silence. *The Routledge Handbook of Language and Intercultural Communication* / Ed. Jackson J. London, Routledge Publ., 610 p.
12. Park, W. The hand gestures that last longer than spoken languages. Available at: <https://www.bbc.com/future/article/20210818-the-hand-gestures-that-last-longer-than-spoken-languages>
13. Roger, E. Axtell. (2007). Essential Things to Know about Gestures and Body language. *Essential Do's and Taboos: The Complete Guide to International Business and Leisure Travel*. New Jersey, Wiley Publ.

14. Volker, A. (2020). Interpersonal Distance: Bachelor thesis. Enschede, University of Twente Publ., 33 p.

15. Why don't people make eye contact in London? Available at: <https://greatbritishmag.co.uk/uk-culture/why-dont-people-make-eye-contact-in-london/>

Objective. *The objective of the article is to identify and compare the features of non-verbal elements in English and Ukrainian communication.*

Methods. *The main scientific results are obtained applying a set of general scientific and special research methods, namely: analysis and synthesis of scientific literature on the problems of non-verbal communication; theoretical generalisation and specification; comparative method and methods of linguistic research.*

Results. *Non-verbal communication plays a significant role in the process of communication. It can be intentional or unintentional, is primary, always carried out with the help of sensory systems, such as hearing, sight; non-verbal communication is ambiguous and difficult to break down into separate components due to the use of various non-verbal elements: body movements or facial expressions. Non-verbal communication performs various functions: negation, regulation (control), emphasis, substitution and supplementation. Non-verbal communication includes kinesics, proxemics, oculomics, paralinguistics, haptics, chronemics, head movements and postures, and personal presentation.*

A comparative analysis of the non-verbal elements of English and Ukrainian shows that English communication is more restrained and conservative in terms of facial expressions, while Ukrainian is more expressive and emotional. The British prefer their own space, so they show restraint when communicating, while Ukrainians are used to getting quite close to the interlocutor. The British are also quite reserved when it comes to eye contact, while for Ukrainians it is quite important to understand certain emotions and moods. In paralinguistics, it is determined that people in Britain are used to speaking quite calmly, almost without emotion, while in Ukraine they speak loudly, very emotionally. In terms of chronemics, people in the UK are organised, very punctual and focused in their use of time, while Ukrainians are less focused on accuracy, so they may not take it as seriously. In terms of head movements and postures, it is found that the British often hold their heads straight because they are careful and polite in their expressions, while people in Ukraine can move their heads quite expressively. British postures are refined and relaxed. People in the UK prefer natural, more conservative clothing, so comfort is the main thing for them. In Ukraine, people spend a lot of time trying to dress well or present themselves in the best possible way.

Thus, understanding the nonverbal means of English and Ukrainian is a very important, relevant element to study and improve the cultural communication skills of people from different cultures, and nonverbal communication in general can improve a person's ability to communicate, engage and establish significant interactions in everyday life.

Key words: *communication, nonverbal means, kinesics, proxemics, oculomics, paralinguistics, haptics, chronemics*

ЗМІСТ

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ ОСВІТИ

Рибалка Н. В., Михальченко К. І.

ФОНЕТИЧНА ІНТЕРФЕРЕНЦІЯ ПРИ ВИВЧЕННІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ	5
--	---

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МОВНОГО ПРОСТОРУ

Воробйова Л. В.

НАЙУЖИВАНІШІ МЕТОДИ ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	13
---	----

Герасименко О. Ю., Пінус Б. Ф.

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ	20
--	----

Остапенко С. А., Чемодурова Є. С.

ЕТИМОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ АФІКСІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	27
---	----

Покулевська А. І., Шишов Д. В.

НІМЕЦЬКІ ТА УКРАЇНСЬКІ ІДІОМИ, ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ	35
--	----

Удовіченко Г. М., Шерстюк Л. В., Присяжна Я. Д.

ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ ЛЕКСИКИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	43
--	----

СУСПІЛЬСТВО: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ. ОСОБИСТІСТЬ

Ревуцька С. К., Барліт Л. М.

ОЗНАКИ АНТИУТОПІЙ В РОМАНАХ ДЖ. ОРВЕЛЛА «1984», О. ХАКСЛІ «ЧУДОВИЙ НОВИЙ СВІТ»	51
---	----

КУЛЬТУРА І ЦИВІЛІЗАЦІЯ: ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ І РОЗВИТКУ

Барліт Л. М., Остапенко С. А., Удовіченко Г. М.

АНГЛІЙСЬКА ТА УКРАЇНСЬКА НЕВЕРБАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ	58
--	----

CONTENTS

PHILOSOPHICAL CONCEPT OF EDUCATIONAL PROBLEMS

Rybalka N. V., Mykhalchenko K. I.

PHONETIC INTERFERENCE IN LEARNING GERMAN AS A SECOND FOREIGN LANGUAGE.....	5
--	---

SOCIO-PHILOSOPHICAL ISSUES OF LINGUISTIC SPACE DEVELOPMENT

Vorobiova L.V.

COMMONLY USED TECHNIQUES IN SCIENTIFIC AND TECHNICAL LITERATURE TRANSLATION	13
---	----

Herasymenko O. Yu., Pinus B. F.

LEXICO-SEMANTIC TRANSFORMATIONS IN THE PROCESS OF FICTION TRANSLATION	20
---	----

Ostapenko S. A., Chemodurova Ye. S.

ETYMOLOGICAL ANALYSIS OF ENGLISH AFFIXES	27
--	----

Pokulevska A. I., Shishov D. V.

GERMAN AND UKRAINIAN IDIOMS, PROVERBS AND SAYINGS: TRANSLATION ASPECT	35
---	----

Udovichenko H. M., Sherstiuk L. V., Prysiazhna Ya. D.

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE VOCABULARY OF SCIENTIFIC AND TECHNICAL TEXTS IN ENGLISH AND UKRAINIAN.....	43
--	----

SOCIETY: STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS. PERSONALITY

Revutska S. K., Barlit L. M.

SIGNS OF DYSTOPIAS IN J. ORWELL'S "1984" AND O. HUXLEY'S "BRAVE NEW WORLD"	51
--	----

CULTURE AND CIVILIZATION: PERFORMANCE AND DEVELOPMENT ISSUES

Barlit L. M., Ostapenko S. A., Udovichenko H. M.

ENGLISH AND UKRAINIAN NON-VERBAL COMMUNICATION: CONTRASTIVE ASPECT	58
--	----

ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ТУГАН-БАРАНОВСЬКОГО

Наукове видання

ІНТЕЛЕКТ ОСОБИСТІСТЬ ЦИВІЛІЗАЦІЯ

*Тематичний збірник наукових праць
із соціально-філософських проблем*

№ 1 (28) 2024

Українською та англійською мовами

Підписано до друку -12.04.2024 р. Формат 60х84/8. Папір офсетний.
Гарнітура «Times New Roman». Друк — лазерний.
Ум. друк. арк. 2,76. Обл.-вид. арк. 2,92.
Наклад 50 прим.

Видавець Чернявський Д.О.
пр. 200-річчя Кривого Рогу, 17, (зуп. «Спаська»),
тел.: (067) 46-46-102
Свідоцтво ДК 3449 від 02.04.2009 р.

 oktanua oktanua oktanprint@ukr.net

 +38 (067) 46-46-102

 oktanprint.com.ua; oktanshop.com; oktanprint.cz

ДРУКАРНЯ

ОКТАН-ПРИНТ